

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav pro dějiny umění

Diplomová práce

Bc. Eva Chroustová

Josef Fanta a klatovská radnice

Josef Fanta and the Klatovy Town Hall

Praha 2017

Vedoucí práce: PhDr. Richard Biegel, Ph.D.

Poděkování

Chtěla bych touto cestou velmi poděkovat vedoucímu své diplomové práce PhDr. Richardu Bieglovi, PhD. za cenné připomínky a podněty, kterých se mi od něj během konzultací dostalo a které zásadně přispěly ke konečné podobě této práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Klatovech dne 30. července 2017

.....

Eva Chroustová

Klíčová slova:

Fanta, Klatovy, radnice, historismus, novorenesance

Key words:

Fanta, Klatovy, town hall, historicism, Neo-Renaissance

Abstrakt:

Diplomová práce se zabývá klatovskou radnicí – konkrétně její přestavbou z dvacátých let 20. století, jež byla realizována podle plánů Josefa Fanty. Hlavním cílem práce bylo pochopit a popsat důvody, které vedly k tomu, že ještě v této době byla uplatněna při přestavbě novorenesance, a rovněž zjistit, jak byla tato pozdní volba novorenesance přijímána. Nejprve jsou v práci osvětleny příčiny, které k přestavbě vůbec vedly a proč byl osloven právě Josef Fanta. Následně jsou na základě pramenů doloženy další klíčové osobnosti, které hrály v utváření nové podoby radnice důležitou roli. Cíle, které si nařadily a kterým je věnována samostatná kapitola, vedly k uplatnění novorenesance. Pro lepší pochopení této volby je v práci stručně probrána nejen historie klatovské radnice, ale také širší kontext novorenesance a radnic. Velká část diplomové práce je pak věnována dobové kritice, jež se proti Fantově projektu zvedla (zejména v roce 1921) a jež z ní učinila téma nejen klatovské. Přestavba klatovské radnice se tak stala názorným příkladem střetu generací a jejich odlišných přístupů k památkám.

Abstract:

The thesis deals with the Town Hall of Klatovy – specifically its reconstruction according to Josef Fanta's plans. The main aim of the thesis was to understand and describe the reasons for applying Neo-Renaissance as late as in the 1920s and also to find out how this belated choice was perceived. First the causes of the reconstruction are explained and then the causes why it was Fanta who was approached. Based on the sources the work documents other key personalities who played an important part in forming the new town hall. A separate chapter is dedicated to the aims they set and which led towards applying the Neo-Renaissance style. For better understanding of this choice both the history of the Town Hall of Klatovy and a wider context of Neo-Renaissance and town halls are introduced. A big part of the thesis deals with the then criticism which arose against Fanta's project (mainly in 1921) and which made it a topic connected not only with Klatovy. The reconstruction of the Town Hall of Klatovy thus became an illustrative example of the clash of the generations and their different attitudes towards monuments.

OBSAH

1.	ÚVOD	7
2.	POŽÁR RADNICE.....	10
3.	VOLBA ARCHITEKTA.....	12
4.	KLÍČOVÉ OSOBNOSTI	17
5.	HISTORIE RADNICE	22
6.	NADEFINOVÁNÍ CÍLŮ PŘESTAVBY	25
7.	NOVORENESANCE A RADNICE.....	30
8.	DOBOVÁ KRITIKA	37
8.1	STANOVISKA.....	37
8.1.1	<i>Státní památkový úřad</i>	37
8.1.2	<i>Klub Za starou Prahu a další „mimo-klatovské“ spolky.....</i>	44
8.2	POZADÍ KRITIKY	47
8.3	PŘÍČINY KRITIKY	64
9.	ZÁVĚR	78
10.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:	82
11.	SEZNAM OBRAZOVÉ PŘÍLOHY:	87
12.	OBRAZOVÁ PŘÍLOHA:.....	89
13.	SEZNAM ZKRATEK:	99

1. Úvod

Pokud bychom se podívali na klatovskou radnici bez jakýchkoliv předchozích znalostí, asi bychom hned na první pohled nehádali, že její současná podoba pochází až ze dvacátých let 20. století. Její fasáda v duchu české novorenesance by nás pravděpodobně vedla k poněkud jinému odhadu. Právě toto pozdní užití historismu bylo tím, co mě na stavbě prvotně zaujalo a co postupně zformovalo i podobu celé práce. Jejím hlavním cílem bylo pochopit a popsat, co její tvůrce vedlo ještě v této době k volbě historismu a jak byl takový projekt dobově přijímaný.

V prvé řadě jsou vysvětleny okolnosti, které přestavbu iniciovaly. Následně je objasněno, proč při výběru architekta padla volba právě na Josefa Fantu. Pokud však chceme pochopit, proč přestavba klatovské radnice vypadá tak, jak vypadá, pouze s postavou architekta si nevystačíme. Stavby totiž nejsou jen výsledkem architektonických představ, ale odrážejí (více či méně) také představy a přání objednavatelů. Proto bylo nutné na základě dochovaných pramenů vystopovat osoby, které za město tvůrčí roli objednavatele nejvíce zastupovaly. Teprve jejich interakcí s architektem vznikly cíle, které měla přestavba sledovat a kterým je věnována samostatná kapitola. Ještě před ní je však alespoň ve stručnosti probrána minulost klatovské radnice, která – jak se ukáže – hrála při formování její budoucí podoby velkou roli. Cíle, které si klíčové osobnosti nadeřinovaly, v konečném důsledku vedly k užití novorenesance. Proto se následující kapitola zaměřuje na novorenesanci a stavby radnic v širším kontextu. Mimo jiné se také pokouší upozornit i na další související okolnosti a myšlenky, které mohly klíčové osobnosti při formulování budoucí podoby radnice ovlivnit.

Doposud byla věnována pozornost zejména otázce – proč byla přestavba realizována tak, jak byla. Nyní se však dostáváme k další, neméně důležité, a ta zní – jak byl projekt dobově přijímaný? Toto téma se v průběhu bádání ukázalo jako velmi zajímavé a nosné, a proto mu byla věnována velká část diplomové práce. Jediným problémem bylo, jak dobovou kritiku v celé její spleitosti uchopit a jak ji srozumitelným způsobem přenést na stránky práce. V zájmu větší přehlednosti byla tato velká kapitola rozdělena do několika částí. V první jsou podrobně prezentována stanoviska, jež město obdrželo od památkového úřadu a od různých spolků. Následující podkapitola se snaží rozkrýt pozadí kritiky, která se proti Fantovu projektu zvedla a v které – jak se zdá – hrál velkou roli zejména Klub Za starou

Prahu. Závěrečná podkapitola nakonec přináší vysvětlení, proč vůbec ke střetu mezi představami tvůrců a Klubu došlo a jaké památkové přístupy a myšlenky se za ním skrývaly.

Diplomová práce se zakládá především na studiu dobových pramenů, neboť se zabývá tématem, jež stojí spíše na výzkumné periferii. Jak osobnost Josefa Fanty, tak radnice jsou doposud značně neprobádaným územím, jemuž se zatím v literatuře nevěnovalo příliš mnoho pozornosti.

Josef Fanta (1856-1954), ačkoliv rozhodně nepatřil (a snad ani dnes nepatří) mezi neznámé umělce, se kupodivu stále ještě nedočkal své monografie. Informace o jeho díle a životě byly ještě do nedávné doby spíše skoupé, navíc roztroušené v řadě souhrnných publikací. Velkým přínosem byla v tomto ohledu diplomová práce Inky Pospíšilové, která – ačkoliv se zabývala primárně Fantovými uměleckořemeslnými návrhy pro liturgii – přinesla zřejmě doposud nejdetailnější umělcův životopis¹ a soupis děl.² V loňském roce dále přispěla k poznání Fantova díla také diplomová práce Markéty Sedlmayerové, která se pro změnu zaměřila na jeho secesní architektonickou tvorbu.³

Početná není ani literatura týkající se radnic a jejich architektury. Souhrnněji se tomuto tématu u nás doposud věnoval snad jen Karel Kibic, který svou původní publikaci *Historické radnice* vydanou roku 1988 před několika lety přepracoval a za spolupráce se Zdeňkem Fišerou ji doplnil o katalog radnic, v němž se nachází i ta klatovská.⁴ O historii klatovské radnice se dále dočteme v *Soupisu památek historických a uměleckých v politickém okresu klatovském*, jenž však vyšel již v roce 1899 a nepokrývá tudíž dobu poslední přestavby.⁵ Ta je naopak předmětem zájmu krátkého medailonku v publikaci *Umění v Klatovech*, v němž se Marcel Fišer věnuje zejména výzdobě pocházející z této

¹ V tomto ohledu bych ráda přispěla jen drobným zjištěním, že Fanta ve skutečnosti nebyl prvorozeným, ale již druhorozeným synem svých rodičů. Dále bych pro jakékoliv budoucí bádání o životě Josefa Fanty chtěla upozornit na jeden z Fantou psaných životopisů, které autorka ve své práci – pokud vím – neuvádí a ke kterému se bohužel kvůli tehdy probíhajícím rekonstrukcím AAS NTM asi ani nemohla dostat (viz. AAS NTM, Fanta 10, karton 114, vlastní rukopis, *Josef Fanta architekt a malíř, pražský výtvarník.*)

² Inka Pospíšilová, *Návrhy uměleckého řemesla pro liturgii v díle Josefa Fanty* (diplomová práce KTF UK), Praha 2014.

³ Markéta Sedlmayerová, *Osobnost Josefa Fanty a jeho secesní tvorba* (diplomová práce KTF UK), Praha 2016.

⁴ Karel Kibic, *Historické radnice*, Praha 1988; Karel Kibic – Zdeněk Fišera, *Historické radnice Čech, Moravy a Slezska*, sv. 1, Praha 2009; Zdeněk Fišera, *Historické radnice Čech, Moravy a Slezska*, sv. 2, Praha 2010.

⁵ Ferdinand Vaněk – Karel Hostaš – František Adolf Borovský, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu klatovském*, Praha 1899.

doby.⁶ Střípky informací o klatovské radnici pak také nalezneme v různých kapitolách knihy *Klatovy*, která vyšla v rámci edice Dějiny českých měst.⁷

Pokud se však chceme dozvědět o klatovské radnici více, nezbyvá než jít přímo k pramenům. Klíčovým je zejména Státní okresní archiv Klatovy, v němž se nachází největší část korespondence, ale i dalších dokumentů (např. zápisy ze schůzí stavebního výboru, rozpočty, plány aj.) týkajících se Fantovy přestavby radnice. Dalším velmi cenným zdrojem je Fantova pozůstalost v Archivu architektury a stavitelství Národního technického muzea, v níž se dochovala velká část návrhů, které Fanta pro radnici vytvořil, a to včetně těch nerealizovaných.⁸ Kromě toho se zde také nachází zlomek korespondence týkající se radnice. Některé dopisy a dokumenty nalezneme rovněž ve Fantově pozůstalosti v Literárním archivu Památníků národního písemnictví a v pozůstalostech Karla Hostaše a Ferdinanda Vaňka ve Vlastivědném muzeu dr. Hostaše v Klatovech. V neposlední řadě byly pro práci velmi cenné zápisy z jednání domácí rady Klubu uložené v Archiv Klubu Za starou Prahu, které vnesly světlo do okolností dobové kritiky, stejně jako dobová místní periodika (Šumavan, Klatovské listy, Neodvislý Republikán, Týden, Obrana Pošumaví) a periodika týkající se umění a památek (Za starou Prahu, Architektonický obzor, Volné směry aj.).

⁶ Marcel Fišer, *Umění v Klatovech*, Horažďovice 2011.

⁷ Lenka Sýkorová et al., *Klatovy*, Praha 2010.

⁸ Jasně se zde ukazuje, že se nezabýval pouze ryze architektonickou prací. Nebylo nic, co by neprošlo jeho rukou – od „hrubých“ stavebních záležitostí přes sgrafita, dřevěné ostění, lustry až po ten nejjemnější detail interiéru.

2. Požár radnice

„V pondělí, dne 8. července...po ½ 6 hodině ranní bylo oznámeno několika údery na Vondru (zvon – pozn. aut.) v Černé věži, že v městě hoří.“⁹

Klatovy, které se ještě ani nestačily pořádně vzpamatovat z předchozího požáru, který před necelým měsícem zachvátil početnou skupinu měšťanských domů v Říšské ulici,¹⁰ se musely nyní vyrovnat s další pohromou. Ohni, který tentokrátě řádil doslova v samém srdci města, padla za oběť klatovská radnice.

Asi nejpodrobnější informace o této nešťastné události nalezneme v požární zprávě, která se dochovala v zápisech ze zasedání městského zastupitelstva.¹¹ Díky ní víme, že byly prošetřovány celkem čtyři možné příčiny vzniku požáru,¹² z nichž nakonec jako nejpravděpodobnější vzešlo úmyslné založení.¹³ Kdo, proč a zda vůbec tak někdo učinil, se nikdy nezjistilo, ale pátrání po pachateli se tenkrát vedlo dvojím směrem:

„...a sice jednak za pověstmi, jež požár uvádějí v souvislost s rozrušením...z příčin aprovisačních, jednak vzhledem k pověstem z kruhů hasičských o ztrátě pláštěů a usnesení o nepředvídané prohlídce.“¹⁴

Zatímco v prvním případě by se jednalo o radikální způsob, jak vyjádřit nespokojenost s nedostatečným potravinovým přídělem za války, v druhém by šlo čistě o zahlazení stop dřívější krádeže ve skladišti hasičského sboru. Ať už tomu však bylo tenkrát jakkoliv, město bylo postaveno před nelehkou otázkou, jak se vzniklou situaci naložit.

Požár, který se tak nečekaně rychle rozšířil, zničil úplně celý krov se střešní krytinou, prkenné pažení na půdě se stropem a značně poškodil i půdní komínové a římsové zdivo a dlažby. Úhoně samozřejmě neušly ani věci, které zde byly uloženy a které patřily jak městu,

⁹ Radnice královského města Klatovy zničena požárem, *Klatovské listy* XXXII, 1918, č. 28, 13. 7.

¹⁰ Velký požár v Klatovech, *Klatovské listy* XXXII, 1918, č. 24, 15. 6., s.

¹¹ SOkA Klatovy, AM Klatovy, Protokoly o schůzích obecního zastupitelstva 1916 – 1922, č. inv. 1156, s. 162-172.

¹² Samovznícení, neopatrnost, krátké spojení, založení.

¹³ Tomu nasvědčovalo jednak místo, kde měl požár propuknout a které bylo pro kohokoliv snadno přístupné, dále fakt, že požár pravděpodobně propukl velmi rychle a bez známek, které by provázely pozvolné doutnání, ale také svědectví, dle kterých hořelo téměř současně na dvou protilehlých místech.

¹⁴ SOkA Klatovy, AM Klatovy, Protokoly o schůzích obecního zastupitelstva 1916 – 1922, č. inv. 1156, s. 162-172.

tak pohřebnímu ústavu a dobrovolnému sboru hasičů.¹⁵ Snad jediným velkým štěstím v neštěstí bylo alespoň to, že ke katastrofě nedošlo o něco dříve, neboť byl v těchto prostorech ještě v roce 1913 uložený celý městský archiv.¹⁶

Nepříjemnou situaci dále komplikoval nejen fakt, že vzniklá škoda byla pojištěním kryta jen částečně, ale i sama doba, která stavebním aktivitám nikterak nepřála. Nelehkou stavební situaci, která tehdy panovala, velmi dobře dokládá úryvek z Klatovských listů týkající se požáru, který město postihl necelý měsíc před vyhořením radnice. Zde se přímo píše:

„...škoda, jaká tímto požárem způsobena byla, nedá se dnes vyličit ani odhadnouti...Dnes, kdy nemožno pro nedostatek stavebních potřeb a pracovních sil prováděti stavby a opravy a vzhledem ku všeobecné drahotě materiálu jest tato škoda tak citelná po každé stránce, že možno mluvit o katastrofě, jakou Klatovy ještě nepocítily, protože co se stalo v době mírové, vždy bylo k nahrazení. Nepřijde-li pomoc uvolněním potřebného materiálu od státu, dodání pracovních sil od vojenské správy, všeobecné podpory obce a jiných činitelů, nebudou tyto přestavby v dohledné době proveditelné.“¹⁷

Město si s následky požáru nakonec poradilo tak, že na radnici zřídilo prozatímní dřevěný kryt, který měl stavbu ochránit i přes zimu, a na radě se usneslo, že má být do Klatov pozván architekt Josef Fanta.¹⁸

¹⁵ SOkA Klatovy, AM Klatovy, Protokoly o schůzích obecního zastupitelstva 1916 – 1922, č. inv. 1156, s. 162-172.

¹⁶ Zpráva o schůzi obecního zastupitelstva, *Obrana Pošumaví I*, 1918, č. 19, 23. 8., s. 3.

¹⁷ Velký požár v Klatovech, *Klatovské listy XXXII*, 1918, č. 24, 15. 6.

¹⁸ SOkA Klatovy, AM Klatovy, Protokoly o schůzích obecního zastupitelstva 1916 – 1922, č. inv. 1156, s. 163.

3. Volba architekta

Hned den po požáru, tedy 9. července 1918, byl sepsán dopis, v němž starosta Karel Hostaš žádal Josefa Fantu o dobrozdání v případě vyhořelé radnice.¹⁹ Právě obdivuhodná rychlost, s jakou městská rada rozhodla při volbě architekta, svědčí o tom, že se nejspíš nemuseli nijak zvlášť rozmýšlet. Proč však měli ve svém rozhodování tak jasno? Zřejmě proto, že Josef Fanta byl tou dobou v Klatovech již dobře známým a jak se zdá, tak i uznávaným architektem. Opakovaně tu pracoval na zakázkách soukromých i veřejných.

V době, kdy radnice vyhořela, stál již dávno dům doktora Salzmann (1906-1907), do jehož podoby Fanta nemálo zasáhl. Původní plány sice vytvořil místní stavitel Karel Horák, jenž stavbu i vedl, avšak konečná podoba domu se od nich – jak se dozvídáme ze zápisu z kolaudace domu (1907) – odchýlila. Konkrétně se jednalo o fasádu a ohradní zeď, k nimž na žádost Antonína Salzmann vytvořil Josef Fanta nové plány. Nutno dodat, že proti těmto změnám nebylo výhrad, ba naopak byly přijaty s povděkem („...*façada tato vyhovuje po stránce estetické mnohem lépe nežli façade v původním plánu zakreslená a doporučuje se její schválení...*“).²⁰ K tomuto projektu je dodnes dochováno v AAS NTM několik různých variant, které umožňují nahlédnout, jaké možnosti tehdy Fanta zvažoval.²¹

Další Fantova díla nalezneme i na klatovském hřbitově sv. Jakuba, kde jeho ruku – i bez písemných dokladů – správně rozpoznal již Marcel Fišer. Jak sám uvádí, Fantovo autorství dovozoval na základě stylové analýzy či proto, že se na některých náhrobcích prokazatelně podílel Čeněk Vosmík, s nímž Fanta často spolupracoval. Svou hypotézu dále podepřel tím, že se povětšinou jednalo o osobnosti, s nimiž se Fanta osobně potkal při svých dřívějších klatovských zakázkách. Dle něj se jedná konkrétně o čtveřici náhrobků, a to Karla Pawlíka (po 1914), rodiny Vaňkovy (1910), Horákovy (1910-1914) a Maškovy (po 1912).²² To, že byl Fišerův předpoklad (alespoň u většiny) správný, potvrdila Markéta Sedlmayerová, které se podařilo ve Fantově pozůstalosti v NTM dohledat návrhy k náhrobkům Karla Pawlíka, rodiny Vaňkovy a Maškovy.²³ Za zmínku jistě stojí i to, že Fanta na tyto tři náhrobky sám pamatoval, když vytvářel soupis děl v rámci svého rukopisného životopisu.²⁴ Nejisté zůstává tudíž autorství pouze v případě hrobky rodiny Horákovy. Krom toho z dochované

¹⁹ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Karla Hostaše Josefu Fantovi, 9. 7. 1918.

²⁰ Pavel Domanický – Petr Urlich (ed.), *Slavné vily Plzeňského kraje*, Praha 2009, s. 65-66.

²¹ AAS NTM, Fanta 10, balík 52.

²² Fišer, *Umění v Klatovech* (pozn. 6), s. 50.

²³ Sedlmayerová, *Osobnost Josefa Fanty a jeho secesní tvorba* (pozn. 3), s. 59.

²⁴ AAS NTM, Fanta 10, karton 114, vlastní rukopis, *Josef Fanta architekt a malíř, pražský výtvarník*.

korrespondence vyplývá, že Fanta vytvořil návrh navíc ještě pro rodinnou hrobku továrníka Aloise Schiffauera (návrh do r. 1917, realizace r. 1917 či později), která byla situována „*vpravo od otvoru ve hřbitovní zdi, spojujícího Starý a Nový hřbitov.*“²⁵ Dnes zde však již jména Schiffauerových nenalezneme, neboť hrobka přešla do vlastnictví jiné rodiny.

V každém případě si musíme uvědomit, že všechny doposud jmenované realizace, byly zakázkami pro významné rodiny a osobnosti města.²⁶ To by naznačovalo, že Fantovo jméno mělo v Klatovech opravdu dobrý zvuk. Za pozornost stojí jistě i to, že se mezi objednateli objevuje také jedna z klíčových osob (více viz 4. Klíčové osobnosti) – Ferdinand Vaněk – který si v roce 1910 objednal u Fanty náhrobek pro svou předčasně zesnulou dceru Marii. Zdá se, že se kvůli této záležitosti vypravil dokonce za Fantou osobně do Prahy, avšak jeho cesta se nestřetla s příliš velkým úspěchem. Alespoň tak to zaznívá z dopisu, v němž Fanta lituje, že za ním Vaněk marně „*do té výše stoupal.*“²⁷ Tomuto popisu by dobře odpovídala právě Fantova stavební kancelář, která se nacházela v Karlově ulici v nadpůdní věži Svatováclavské záložny.²⁸ Fanta byl tou dobou sice poměrně vytížený, ale jak sám píše: „*pro takové menší práce najdu přece jen vždy času...*“²⁹ Očividně si cenil toho, že se na něj Vaněk obrátil, i když by mu raději, jak sám dodává: „*...pomohl při jiných radostnějších stavbách.*“³⁰

To, co však při volbě architekta pro klatovskou radnici hrálo největší roli, byla zcela jistě Fantova první klatovská realizace, při níž se – stejně jako v případě radnice – jednalo o opravu a úpravu staré historické památky, a to děkanského (později arciděkanského) chrámu Narození Panny Marie. To přímo potvrzuje i pasáž z Hostašova (již v úvodu kapitoly) zmiňovaného dopisu, v němž doslova stojí:

²⁵ AAS NTM, Fanta 10, karton 114, dopis od Bedřicha Duchoně Josefu Fantovi, 8. 6. 1917, „*Tovární pan inženýr Alois Schifauer mne požádal, aby s Vámi, slovný pane profesore, sdělil následující okolnosti, se stran hrobky rodiny Schifauerovy na zdejším Starém hřbitově, pro kterou jste ráčil vypracovati návrh, který si rovněž dovoluji přiložiti.*“

²⁶ **MUDr. Alois Mašek**, klatovský rodák a absolvent místního gymnázia, vystudovaný lékař, starosta města Klatov a zemský poslanec. **Prof. MUDr. Karel Pawlík**, taktéž klatovský rodák a student místního gymnázia, profesor gynekologie a porodnictví na LF UK. **Ing. Alois Schiffauer**, továrník a radní města Klatov.

²⁷ VMH Klatovy, Archiv, Písemná pozůstalost Ferdinand Vaňka, karton N2, dopis od Josefa Fanty Ferdinandu Vaňkovi, 11. 10. 1910.

²⁸ LA PNP, literární pozůstalost Josefa Fanty, č. 141, rukopisy vlastní, próza, *Životopis a soupis díla.*

²⁹ VMH Klatovy, Archiv, Písemná pozůstalost Ferdinand Vaňka, karton N2, dopis od Josefa Fanty Ferdinandu Vaňkovi, 11. 10. 1910.

³⁰ *Ibidem.*

„Dovolujeme si žádati Vás, slovný pane profesore, o Vaši osvědčenou odbornou pomoc, vděčíce Vám zachování a rekonstrukci našeho nám tak milého děkanského kostela, a nadějíce se, že i v tomto případě nám laskavě přispějete opět k obnovení díla po předcích zděděného.“³¹

V případě radnice byl tedy Fanta o dobrozdání požádán zejména proto, že se již v minulosti městu při podobné práci osvědčil. Svou nemalou roli zde mohla sehrát i jistá „personální kontinuita“, neboť jak Karel Hostaš, tak Ferdinand Vaněk, kteří byli – jak tomu řada dokumentů dokazuje – klíčovými postavami při opravě radnice, se velmi výrazně podíleli již na dřívější záchraně kostela.

Ve světle těchto důkazů můžeme považovat volbu architekta pro radnici jako velmi přirozenou a nepřekvapivou. Jako mnohem důležitější se tudíž jeví otázka, jak se Fanta do Klatov vůbec dostal a proč byl oněhdy vybrán pro opravu děkanského kostela. Odpovědí nám může být umělcův životopis uložený v LA PNP, v němž zaznívá jméno Josefa Hlávky. Právě on měl Fantu pro opravu chrámu (1898-1908) doporučit.³² Jak se tyto dva muži seznámili a kde leží počátky jejich spolupráce, díky níž se Fanta dostává i do Klatov, se podrobně dočteme ve Fantově rukopise, který sám nadepsal: *„Mé osobní seznámení s panem Hlávkou. Vzpomínky na vynikajícího muže.“³³* Stalo se tak v souvislosti s Národopisnou výstavou československou (1895),³⁴ na jejíž organizaci se Fanta jako jednatel odboru výtvarného čile podílel.³⁵ Někdy v té době se Hlávka pokusil Fantu osobně vyhledat v jeho kanceláři, ale marně. Fanta, když se dozvěděl, jaká významná osoba se po něm sháněla, se, *„jak se sluší a patří“³⁶*, hned následujícího dne vypravil za Hlávkou do jeho domu na Vodičkově ulici, ale ani on nebyl úspěšný. Zastihnout se mu ho zde podařilo až následujícího

³¹ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Karla Hostaše Josefu Fantovi, 9. 7. 1918.

³² LA PNP, literární pozůstalost Josefa Fanty, č. 141, rukopisy vlastní, próza, *Životopis a soupis díla*.

³³ LA PNP, literární pozůstalost Josefa Fanty, č. 141, rukopisy vlastní, próza, *Mé osobní seznámení s panem Hlávkou*.

³⁴ V souvislosti s výstavou stojí za zmínku i Klatovský odbor, který byl zřízen roku 1892. Jeho jednatelem byl Karel Hostaš, jenž je uveden i mezi osobami, jež byly za zásluhy o Národopisnou výstavu československou oceněny čestným diplomem a pamětní penízem. Mezi pracovníky výstavy je jako první uveden Ferdinand Vaněk (opětovně zde zaznívá Hostašovo jméno ale i jeho manželky Anny). Samotná výstavka trvala od 29. července do 5. srpna 1894. (viz. *Národopisná výstava československá v Praze 1895*, Praha [1896].)

³⁵ AAS NTM, Fanta 10, karton 114, vlastní rukopis, *Josef Fanta architekt a malíř, pražský výtvarník*.

³⁶ LA PNP, literární pozůstalost Josefa Fanty, č. 141, rukopisy vlastní, próza, *Mé osobní seznámení s panem Hlávkou*.

dne a již jejich první osobní setkání muselo na Fantu udělat velmi příznivý dojem, neboť jak sám zaznamenal:

„Mnohé jsem slýchal předem o staviteli Hlávkově, o vrchním stav. radovi Hlávkově, a nejvíce o presidentu České Akademie. Ten s nímž jsem mluvil byl jiným než oni, byl laskavým, milým, sdílel plně naše zájmy, byl na výsost kolegiálním k mladšímu druhu v povolání...“³⁷

Fanta asi příliš nechápal, proč se jej Hlávka pokusil osobně vyhledat a co by zrovna od něj mohl chtít, ale vysvětloval si to dopisem, jenž mu onehdy poslal kvůli připravovaným *Památkám výtvarným z výstavy československé*. Jednalo se o velmi nákladné dílo, jež mělo být založeno na fotografiích sta nejcennějších uměleckých předmětů z výstavy a jak sám Fanta píše: „šlo o značný náklad těžko zajistitelný odprodejem“.³⁸ Proto „bylo nutno zajistiti si odbyť těchto fotografií dotazy na musea, korporace, sdružení a společenstva.“³⁹ Jeden z prvních dopisů tak přirozeně adresoval České akademii, jejímž zakladatelem a presidentem byl právě Hlávka.

Na *Památky* při jejich prvním setkání skutečně přišla řeč. Hlávka tento nápad považoval za velmi záslužný a Fanta se poté, co vyslechl jeho výklad, vyptával, zda by Akademie směla v případě potřeby použít zakoupené reprodukce fotografií do *Soupisů*.⁴⁰ Je však otázkou, zda toto dílo bylo skutečnou (či přinejmenším jedinou) příčinou, proč se Hlávka pokusil Fantu osobně vyhledat. Dost možná mu již tenkrát šlo v první řadě o navázání spolupráce, neboť již v závěru prvního setkání nastínil Fantovi své plány na Jungmannově ulici a ptal se jej, zda by na jeho místě přistoupil k výstavbě nájemního domu již nyní, anebo zda by ještě pár let posečkal.⁴¹ Když se Hlávkově dostalo od Fanty ujištění, že by se stavbou neotálel,

³⁷ LA PNP, literární pozůstalost Josefa Fanty, č. 141, rukopisy vlastní, próza, *Mé osobní seznámení s panem Hlávkou*.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Soupisy památek historických a uměleckých v království Českém.

⁴¹ Cílem Hlávky, jistě velmi prozíravým, bylo dlouhodobé zajištění studentské nadace a Akademie („*Chci své jmění pro Akademii a studenty navždy zajistit, věřte že je třeba a dlouho bude třeba spoléhat v tom na vlastní síly a ne na stát.*“), viz. LA PNP „*Mé osobní seznámení s panem Hlávkou*“)

odpověděl: „*To jsem chtěl od vás slyšeti,*“⁴² a jen pár dní poté, když Fantu překvapil svou nečekanou návštěvou ve stavební kanceláři, mu tuto práci nabídl.⁴³

Nebýt Fantovy spolupráce s Hlávkou, s přeštickým rodákem, dávným studentem klatovského gymnázia a majitelem nedalekého lužanského zámku, dost možná by se Fanta do Klatov nikdy nedostal.

⁴² LA PNP, literární pozůstalost Josefa Fanty, č. 141, rukopisy vlastní, próza, *Mé osobní seznámení s panem Hlávkou.*

⁴³ *Ibidem.*

4. Klíčové osobnosti

Každá stavba vzniká interakcí mezi objednavatelem a navrhovatelem.⁴⁴ Nabízelo by se možná říci autorem, ale tím jsou – pokud si uvědomíme pravý význam slova, tedy původce – vlastně oba. Již samotná volba architekta,⁴⁵ kterou objednavatel činí, má nedozírné důsledky na konečnou podobu stavby. Tu dále značně modelují jeho potřeby, představy a přání, které musí navrhovatel do stavby vtělit. Zatímco navrhovatel je v případě klatovské radnice zřejmý a není potřeba o něm diskutovat, poněkud složitější je otázka objednavatele. Nejednalo se o stavbu soukromou, ale veřejnou a tudíž osob, jež do její podoby mohly zasáhnout, se nabízí opravdu mnoho.

Na základě dobových pramenů jsem však došla k závěru, že pomyslnou tvůrčí roli objednavatele za město nejvíce vykonávali Karel Hostaš a Ferdinand Vaněk. Ostatně – měli k tomu ty nejlepší předpoklady, neboť oba dva byli dlouholetými místními konzervátory, kteří měli velmi dobré renomé. A to zřejmě nejen v Klatovech, ale i v pražském ústředí. Tomu by nasvědčovaly mimo jiné i dopisy od Luboše Jeřábka, které v březnu roku 1918 oba dva obdrželi, v nichž je (tou dobou ještě jako c. k. vládní rada a zemský konzervátor) informoval, že je hodlá u c. k. ústřední komise navrhnout jako zasloužilé a mnohaleté konzervátory na nejvyšší vyznamenání.⁴⁶

K jejich někdejšímu jmenování konzervátory roku 1908 vedla zejména jejich úspěšná soupisová činnost pro archeologickou komisi,⁴⁷ z níž vzešly Soupisy pro okres klatovský,⁴⁸ sušický,⁴⁹ domažlický⁵⁰ a přeštický.⁵¹ I ty jistě v Klatovech významně přispívaly k výrazné Hostašově a Vaňkově autoritě v oblasti památek. V tomto ohledu nelze opomenout ani jejich obrovské zásluhy v rozvoji místního muzea, jež ostatně v roce 1882

⁴⁴ Samozřejmě s výjimkou těch vzácných okolností, kdy dojde k jejich spojení v jedné osobě.

⁴⁵ Případně jiné povolání osoby, která má stavbu navrhnout.

⁴⁶ Viz. VMH Klatovy, Archiv, Písemná pozůstalost Ferdinand Vaňka, karton N3, dopis od Luboše Jeřábka Ferdinandu Vaňkovi, 12. 3. 1918; VMH Klatovy, Archiv, Písemná pozůstalost Karla Hostaše, karton N15, dopis od Luboše Jeřábka Karlu Hostašovi, 12. 3. 1918.

⁴⁷ Josef Marcel, *JUDr. Karel Hostaš, život představitele místní elity na přelomu 19. a 20. století* (diplomová práce), Ústav hospodářských a sociálních dějin FFUK, Praha 2006, s 252.

⁴⁸ Vaněk – Hostaš – Borovský, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese klatovském* (pozn. 5).

⁴⁹ Karel Hostaš – Ferdinand Vaněk, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese sušickém*, Praha 1900.

⁵⁰ Karel Hostaš – Ferdinand Vaněk, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese domažlickém*, Praha 1902.

⁵¹ Karel Hostaš – Ferdinand Vaněk, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese přeštickém*, Praha 1907.

vzniklo především díky Karlu Hostašovi. Navíc tehdejší klatovské společnosti musela být velmi dobře známá i jejich další (nejen publikační) činnost v oblasti místní historie, historie umění a archeologie.⁵²

Celkově byli oba dva velmi kulturně a veřejně činní⁵³ – obzvláště Karel Hostaš, který měl navíc v rámci Klatov a okolí očividně velký vliv, jak dokládá i bohatá korespondence, v níž se na něj obracela celá řada lidí s žádostí o pomoc či podporu.⁵⁴ Vysoké uznání, kterému se jak Hostaš, tak Vaněk v Klatovech právem za své zásluhy těšili, potvrzuje i jejich pozdější jmenování čestnými občany města (Hostaš v roce 1924, Vaněk 1925).⁵⁵ Kromě toho v době, kdy klatovská radnice vyhořela, byl Hostaš stále ještě klatovským starostou (mj. i okresním)⁵⁶ a Vaněk městským zastupitelem, díky čemuž měli v počátcích i další možnosti, jak do opravy radnice zasáhnout.

Hostašova a Vaňkova pozice v rámci Klatov a jejich autorita v oblasti historie a památek by sice napovídala tomu, že se mohli na podobě radnice podílet, ale sama o sobě není ještě dostatečným důkazem, že tomu tak opravdu bylo. Existuje však i řada dalších přímých důkazů, jež mluví ve prospěch hypotézy, že spolu s Fantou patřili mezi klíčové osobnosti, jež zformovaly klatovskou radnici. Ostatně když později 1. července obecní zastupitelstvo poprvé zasedalo v nově opravené radnici, tehdejší starosta Karel Peters, který – ačkoliv ještě nebylo dosud vše dokončeno – pokládal „za vhodné vzpomenouti těch a poděkovati všem, kdož o restauraci a výzdobu radnice se zasloužili. Jest to v prvé řadě projektant arch. prof. Fanta a Dr. Kar. Hostaš, jenž jako starosta, dobře znaje uměleckou činnost páně Fantovu, tohoto zastupitelstvu navrhl a doporučil.“⁵⁷ Tu měl příležitost důkladně poznat díky opravě klatovského chrámu Narození Panny Marie, při níž poprvé došlo k propojení sil Fanty, Vaňka a Hostaše. Ukazuje se tedy, že ona zmiňovaná „personální kontinuita“ sehrála při volbě architekta skutečně velkou roli (viz 3. Volba architekta). Zatímco Hostaš se s Fantou díky této opravě seznámil, pro Vaňka nebyl Fanta „cizím“ – byl

⁵² Jan Benedikt, Historie klatovského muzea v letech 1882-1945, in: *Sborník prací z historie a dějin umění II*, Klatovy 2003, s. 89-120.

⁵³ Více viz Marcel, JUDr. Karel Hostaš (pozn. 47), s. 344.

⁵⁴ Viz VMH Klatovy, Archiv, Písemná pozůstalost Karla Hostaše.

⁵⁵ SOkA Klatovy, AM Klatovy, Protokoly o schůzích obecního zastupitelstva, č. inv. 1157, s. 430-431.

⁵⁶ Karel Mráz, Dvojitý starosta Karel Hostaš, in: *Sborník Hostašův: vydán v roce 150. výročí narození a 70. výročí od úmrtí zakladatele, rozmnožovatele a správce sbírek klatovského muzea JUDr. Karla Hostaše*, Klatovy 2004, s. 4-6.

⁵⁷ SOkA Klatovy, AM Klatovy, Protokoly o schůzích obecního zastupitelstva, č. inv. 1157, s. 627.

totiž jeho dávným žákem, s nímž se setkal během svého někdejšího působení na reálce v Praze.⁵⁸

Díky mnohaletému společnému úsilí při záchraně klatovského kostela měli Hostaš s Vaňkem příležitost důvěrněji poznat Fantovy profesionální a lidské kvality a zjistit, že mají mnoho společného. Je otázka, zda lze mluvit přímo o přátelství, ale minimálně mezi nimi vznikl vztah založený na úctě a ocenění. To potvrzuje i dopis, který Fanta zaslal v roce 1908 Vaňkovi, v němž přímo píše:

„...je mi potřebou...Vám napsati, jak jsem se naučil během dlouhé doby opravy (myšleno kostela – pozn. aut.) ctíti Vás a Dra. Hostaše, kteří jste od počátku o věc projevovali nejen neztenčený zájem, ale kteří jste vždy obětavě pomáhali.“⁵⁹

Rok 1918 a nečekaná katastrofa, jež zasáhla budovu radnice, daly trojici Hostaš-Vaňk-Fanta příležitost, při níž mohli znovu spojit své síly při opravě další významné klatovské památky. Podoba klatovské radnice se začala formovat již prvním dopisem, v níž žádal Hostaš Fantu o spolupráci, a dále se zpřesňovala při jejich dalších setkáních (viz 6. Nadefinování cílů). To, že se Hostaš a Vaňk skutečně ideově podíleli na utváření přestavby a nebyli při společných setkáních jen pasivními průvodci či pomocníky, potvrzuje mimo jiné i pasáž z Fantova dopisu, v němž Vaňkovi přímo píše, že jeho „práce pokročila tak, že jest nezbytno dohovoreti se o dalším. Prosím, kdybych mohl přijeti do Klatov, abychom si mohli s panem Dr. Hostašem a s Vámi říci, jak má radnice Klatovská vyhlížeti.“⁶⁰ Za zmínku stojí i to, že již v těchto začátcích měl Fanta jasno, že by chtěl, „pakli k opravě dojde“, aby na ni Vaňk (stejně jako kdysi v případě kostela) dohlížel „po umělecké stránce, aby stavitel a řemeslníci nedělali skopičiny.“⁶¹ Fantova důvěra se zakládala nejen na dřívější zkušenosti, ale jistě také na faktu, že Ferdinand Vaňk byl svým vzděláním umělec (vystudoval malbu na pražské Akademii).⁶²

⁵⁸ LA PNP, literární pozůstalost Josefa Fanty, č. 141, Ferdinand Vaňk Josefu Fantovi, 4. 9. 1898.

⁵⁹ VMH Klatovy, Archiv, Písemná pozůstalost Ferdinand Vaňka, karton N2, dopis od Josefa Fanty Ferdinandu Vaňkovi, 16. [11.]? 1908.

⁶⁰ VMH Klatovy, Archiv, Písemná pozůstalost Ferdinand Vaňka, karton N2, dopis od Josefa Fanty Ferdinandu Vaňkovi, 11. 8. 1918.

⁶¹ VMH Klatovy, Archiv, Písemná pozůstalost Ferdinand Vaňka, karton N2, dopis od Josefa Fanty Ferdinandu Vaňkovi, 24. 9. 1918.

⁶² Karel Chytil, Ferdinand Vaňk, in: Ferdinand Vaňk, *Archa, bývala společnost mladých výtvarníků v Praze*, Praha 1930, s. 3-6.

Potenciální hrozbu pro jejich představy a plány však mohla představovat politická změna ve vedení, k níž došlo v roce 1919. V té době byli národní demokraté, k nimž patřil i Hostaš, poraženi v místních volbách sociálními demokraty. Těm se v rámci předvolební kampaně podařilo silně využít tehdejších poválečných poměrů a národní demokraty obvinili „z neschopnosti řešit tíživou sociální a zásobovací situaci a nahrávání válečným i poválečným keřasům a lichvářům.“⁶³ Hostašovi bylo i přesto nabídnuto, aby nadále zastával starostenský úřad, ale ten to vzhledem k porážce strany nepřijal. Namísto něj tak nastoupil Ladislav Novák, který byl zvolen novým klatovským starostou 31. července 1919.⁶⁴ Fantu o této politické změně ve vedení města, jež mohla znamenat i změny v otázce dostavy radnice, informoval Vaněk následujícím způsobem:

„Přišly na radnici nové živly a kdož ví, jaké ty zaujmou stanovisko při projednávání podobných záležitostí? Dr. Hostaš přestal být starostou a my, starší kádr, až na 5 vesměs jsme byli odstraněny, odstřeleny. Tím ovšem nechci říct, že by vládnoucí strana socialistická byla nějak zaujata předem proti všeliké stavební činnosti, ba spíš bych myslel naopak. Jen úhradu na vše jak seženou!“⁶⁵

Situace však nebyla nakonec až tak zlá. Hostaš sice již nebyl starostou, ale i nadále byl obecním zastupitelem a národní demokraty rovněž zastupoval v městské radě.⁶⁶ Jeho tehdejší postavení snad dobře ilustruje i to, že mu na obecních zastupitelstvech, jak uvádí Josef Marcel, „bylo při řešení sporných záležitostí jako nejzkušenějšímu členovi zastupitelstva dáváno často slovo.“⁶⁷ Ke všemu se ukázalo, že sociální demokraté neznamenaají pro jejich plány s radnicí žádné nebezpečí. Necítily zřejmě sebemenší potřebu na dosavadních ujednáních nic měnit, ani se proti stavbě stavět či jí záměrně oddalovat.⁶⁸ Nově zvolený starosta Ladislav Novák v dopise Fantovi vyjádřil „své potěšení nad tím, že...laskavě převzal vypracování návrhu na přestavbu zdejší radnice,“ a naopak zdůraznil, že je pro město „brzké rozřešení této záležitosti velice naléhavé.“⁶⁹ Kvůli nejruznějším

⁶³ Lukáš Valeš – Jan Jiráček – Hana Soumarová, Klatovy za první československé republiky, in: Sýkorová, Klatovy (pozn. 7), s. 386.

⁶⁴ Ibidem.

⁶⁵ LA PNP, literární pozůstalost Josefa Fanty, č. 141, dopis od Ferdinanda Vaňka Josefu Fantovi, 19. 8. 1919.

⁶⁶ Benedikt, Historie klatovského muzea (pozn. 52), 90.

⁶⁷ Marcel, JUDr. Karel Hostaš (pozn. 47), s. 344.

⁶⁸ Za Fantovým plánem stáli i později, kdy se proti němu v roce 1921 zvedla vlna kritiky.

⁶⁹ SOKA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Ladislava Nováka Josefu Fantovi, 13. 10. 1919.

komplikacím se však s opravou radnice započalo až v roce 1923. Plány, podle nichž byla radnice postupně budována, byly však s jistotou Fantovým uměleckým ztvárněním myšlenek, k nimž došli společně s Hostašem a Vaňkem. Ani tím však Hostašova a Vaňkova role nekončila – oba byli jmenováni do stavební komise, a tak se mohli i nadále podílet na zdárném průběhu stavby.

5. Historie radnice

Dříve než bude přistoupeno k rekonstrukci cílů, jež měla oprava radnice sledovat, je nezbytné se alespoň stručně zastavit u její minulosti. Ta – jak se později ukáže – hrála při definování těchto cílů velkou roli.

Ačkoliv byly Klatovy založeny Přemyslem Otakarem II. již někdy kolem roku 1260, na svou první radnici si musely ještě dlouho počkat. Ta stávala na místě domu čp. 154/I – tedy uprostřed severní fronty náměstí. Odkdy přesně byl tento dům využíván jako radnice není zřejmé, nejdříve však od druhé poloviny 15. století.⁷⁰ Tato radnice však – jak se zdá – přestala potřebám města poměrně záhy vyhovovat, neboť již mezi lety 1557 a 1559 byla postavena nová, a to na opačné straně náměstí hned vedle tou dobou nedávno dokončené Černé věže (1547-1557).⁷¹ Ta dle Karla Kibice vznikla proto, že Klatovy jako ohrožené pohraniční město potřebovaly hlásku.⁷² Naproti tomu Ferdinand Vaněk ve stavbě věže a radnice neviděl ani tak „naléhavou potřebu“, jako *„spíše ješitnost zámožného tehdy měšťanstva, které těžko neslo, že město takového významu a v popředí západního kraje postavené postrádá na venek náležitě reprezentativní budovy, najmě věže...“*⁷³ Klatovům se tou dobou skutečně nebývale dařilo – dokonce byly, jak vysvítá z majetkového odhadu z roku 1543, osmým nejbohatším městem v království. Dle Víta Aschenbrennera tehdejší prosperitu dokládá i fakt, že když byl městu v roce 1547 Ferdinandem I. zrekvírován veškerý nemovitý majetek, dokázalo si jej do dvou let téměř všechn vykoupat nazpět, a ještě k tomu realizovat nákladné stavby.⁷⁴ Je tedy dost dobře možné, že za stavbou radnice a věže nestály pouze ryze praktické důvody, ale i touha po náležitě sebereprezentaci.

Situování věže bylo – vzhledem k funkci stavby a sklonu klatovského náměstí – velmi logické, neboť právě jihozápadní roh náměstí poskytoval nejlepší rozhled po širém okolí. Volba místa pro věž mohla být i jednou z příčin, proč došlo k přesunu radnice, neboť propojení radničních budov s městskými hláskami bylo tou dobou poměrně běžnou praxí,

⁷⁰ Jindra Hůrková – Hana Přerostová – Michal Tejček, *Tvář středověkých Klatov*, in: Sýkorová, *Klatovy* (pozn. 7), s. 59.

⁷¹ Vít Aschenbrenner, *Klatovy v době předbělohorské a za Třicetileté války*, in: Sýkorová, *Klatovy* (pozn. 7), s. 165.

⁷² Kibic, *Historické radnice* (pozn. 4), 50.

⁷³ Ferdinand Vaněk, *K přestavbě starobylé klatovské radnice*, *Šumavan* LIII, 1921, č. 47, 18.6., nepag.

⁷⁴ Aschenbrenner, *Klatovy v době předbělohorské a za Třicetileté války* (pozn. 71), s. 164-165.

kteřou můžeme pozorovat i v řadě jiných měst.⁷⁵ Jako stavitele obou staveb uvádí Hammerschmidt ve své *Hystoryi klattovské* (1699) „Antonína Salnellyna, baumistra z města Amstrdámu.“⁷⁶ Toto tvrzení bylo dlouho nekriticky přejímáno, dokud jej „trojhvězdi kulturního nebe Klatovska“⁷⁷ poněkud nezrevidovalo. Hostaš a Vaněk Hammerschmidtovo tvrzení zpochybnili již v *Soupise* (1899), v němž stavitele radnice a věže ztotožnili s vlašským mistrem Antonínem, který v padesátých letech 16. století nově zaklenul místní děkanský kostel a postavil v něm emporu.⁷⁸ Právě zde je v kameni uchováno nejen jeho jméno („DOKONÁN GEST...OD MISTRA ANTONIE KAMENIKA A OBYWATELE MIESTA KLATOW“), ale i hrubá podoba (portrét z profilu v mělkém reliéfu).⁷⁹ K tomuto názoru je vedly, jak udává Vaněk ve svém pozdějším článku, mimo jiné i stejné kamenické značky, jež našli jak v kostele, tak na Černé věži. Rovněž uvádí, že se Hostaš obrátil s dotazem i na „kompetentní místa v Amsterdamě“, od nichž se dozvěděl, že se sice jméno Salnellyn (které Hammerschmidt uvádí) v té době v amsterodamských listinách vyskytuje, avšak nikdy jako jméno stavitele. Navíc prý jejich „zpravodaj...poznamenává k vyobrazením Černé věže a děkanského kostela klatovského, jež mu byly zaslány, že stavební ráz těchto památek se naprosto různí od staveb v té době u nich prováděných.“⁸⁰

Vančura o několik let později ve svých *Dějínách někdejšího královského města Klatov* vyslovil domněnku, že onen mistr Antonín mohl být Antonio de Sala. Dle něj se Hammerschmidt sice mýlil v původu stavitele, ale ne v jeho jméně. Pouze uvedl českou transformaci latinského jména Sallnelinus, které odkazuje na původně italské Salnellini, jež bylo podle Vančury odvozeno od místa jeho původu přidáním zdobňující přípony „-elli“ (Sala-n-elli).⁸¹ K Vančurově verzi o italském původu stavitele se přiklání i Aschenbrenner, a to především pod vlivem dvou nepřímých důkazů. Jednak byla v té době kvůli Antonínově huti krátkodobě osazena lubska fara katolickým knězem (což by v případě jeho amsterdamského původu nedávalo příliš smysl), jednak by tomu dle něj nasvědčoval i

⁷⁵ Ivan P. Muchka, Hlava čtvrtá (1526-1620), in: Klára Benešová et al., *Velké dějiny země Koruny české, Tématická řada – Architektura*, Praha 2009, s. 310-387, cit. s. 332.

⁷⁶ Jan Florián Hammerschmidt, *Hystorye Klattovská*, Praha 1699, s. 149.

⁷⁷ Karel Hostaš, Ferdinand Vaněk a Jindřich Vančura.

⁷⁸ Vaněk – Hostaš – Borovský, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese klatovském* (pozn. 5), s. 87.

⁷⁹ *Ibidem*, s. 45.

⁸⁰ Vaněk, K přestavbě starobylé klatovské radnice (pozn. 73), nepag.

⁸¹ Jindřich Vančura, *Dějiny někdejšího královského města Klatov*, díl 1, sv. 3, část 1, Klatovy 1928, s. 697-698.

„náhlý vzestup počtu obyvatel italské národnosti v klatovských pramenech poslední třetiny 16. století.“⁸²

Radnice byla původně dvoupatrová a soudě podle Willenbergovy rytiny (1602) byla završena sedlovou střechou se štítem orientovaným do náměstí a korunována vysoko čnějící věžičkou. Vzhledem k okolnostem, že se na zadní fasádě dochovala až do počátku 20. století původní sgrafita, dá se předpokládat, že i průčelí bylo pojednané obdobným způsobem. Jeho původní podoba (včetně předpokládané výzdoby) se však nedochovala, neboť na rozdíl od vnitřní dispozice, jež zůstala víceméně nezměněná, dostala v průběhu času řady změn. Častým impulsem k úpravám byl požár, jak tomu bylo například i v roce 1758, kdy byla hlavní fasáda v rámci následných oprav zbarokizována. Mnohem dramatičtější úpravu však zažila mezi lety 1848 a 1850, při níž byla radnice pomocí společné fasády vizuálně propojena se sousedním domem.⁸³ Poslední zásadní proměnou, kterou radnice prošla, byla Fantou navržená oprava realizovaná ve dvacátých letech 20. století.

⁸² Aschenbrenner, Klatovy v době předbělohorské a za Třicetileté války (pozn. 71), s. 165.

⁸³ Kibic – Fišera, Historické radnice Čech, Moravy a Slezska (pozn. 4), s. 89.

6. Nadefinování cílů přestavby

Nyní, když už známe historické pozadí klatovské radnice, podívejme se, jak se město k následkům požáru postavilo. Možných řešení bylo samozřejmě vícero, ale jak se zdá, i v tomto mělo město (respektive Hostaš s Vaňkem) – stejně jako ve volbě architekta – docela jasno.

Dva hlavní cíle, které přestavba nakonec sledovala, jsou jasně formulovány již v dopise sepsaném pouhý den po osudném požáru, v němž Hostaš jako starosta žádal Fantu o pomoc při opravě radnice. Již zde se objevuje myšlenka návratu (nebo spíše přiblížení se) k podobě radnice z doby svého vzniku v 16. století. Druhým neméně důležitým cílem bylo vyřešení tou dobou již velmi palčivého problému, kterým byl nedostatek místa pro úřadovny „*pro značně vyrostlou obecní agendu*“⁸⁴ Jednoduše řečeno – šlo „*o obnovu budovy v městě z nejdůležitějších*“⁸⁵, při níž měla být nejen přivedena k dřívějšímu lesku, ale i zbavena ryze praktických nedostatků.

Své názory a představy o budoucí úpravě si mohli tři klíčoví muži – Fanta, Hostaš a Vaňek – ještě podrobněji probrat 19. července 1918, kdy architekt přijel poledním vlakem do Klatov, kde spolu s Hostašem a Vaňkem prozkoumal doslova skrz na skrz celou radnici i sousední budovu. Rovněž mu byly poskytnuty plány tehdejšího stavu radnice a seznam místností potřebných pro úřadování, jež bylo nutné do budoucích návrhů úprav začlenit.⁸⁶

Dobrozdání, jež Fanta v polovině září sepsal, nelze tudíž považovat čistě jen jako jeho osobní stanovisko, ale dá se předpokládat, že jsou v něm reflektovány i Hostašovy a Vaňkovy názory. Tím spíše, že byli i po prvotním prohlédnutí radnice nadále v korespondenčním styku, z něhož navíc vyplývá, že červencové setkání nebylo s největší pravděpodobností jejich jediným letním setkáním v otázce úpravy radnice.⁸⁷ Navíc sám Fanta v úvodu svého dobrozdání přímo uvádí, že k němu došel na základě „*ohlédnutí na místě a po náležitých informacích, jichž se mu laskavě dostalo váženým panem Dr. K. Hostašem a šk. radou prof. Ferd. Vaňkem*“⁸⁸ Nutno však dodat, že se v tomto dobrozdání nejspíše nenacházelo nic, co by bylo v rozporu s Fantovým vnitřním přesvědčením a je dost

⁸⁴ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Karla Hostaše Josefu Fantovi, 9. 7. 1918.

⁸⁵ Ibidem.

⁸⁶ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, *Zápis o návštěvě pana architekta Josefa Fanty, profesora české vysoké školy technické v Praze za účelem pojednání o přestavbě radnice*, 20. 7. 1918.

⁸⁷ VMH Klatovy, Archiv, Písemná pozůstalost Ferdinand Vaňka, karton N2, dopis od Josefa Fanty Ferdinandu Vaňkovi, 11. 8. 1918.

⁸⁸ AAS NTM, Fanta 10, karton 110, složka IV, Fantovo dobrozdání ke klatovské radnici, 18. 9. 1918.

možné, že by k velmi podobnému závěru dospěl i sám. V řadě věcí podobný přístup se u něj totiž objevuje již dříve, když roku 1893 vytváří plány pro úpravu berounské radnice. Jak později v článku pro *Architektonický obzor* napsal:

*„...jednalo se tehda o otázku, zdali se doporučuje stavěti novou radnici aneb zda by bylo možno a výhodno starou radnici, mnohými přestavbami znešvařenou, obnoviti a upraviti účelům městské správy.“*⁸⁹

Většina zastupitelstva se tehdy prý přikláněla pro stavbu nové radnice mimo náměstí, avšak on se naopak přimlouval „za zachování starobylé této památky, s historií města úzce souvisící“.⁹⁰ Sám od sebe tedy iniciativně prosazoval postoj, jenž by byl býval v takové situaci jistě blízký Hostašovi a Vaňkovi.⁹¹ Fantovi se tehdy nakonec podařilo zastupitelstvo přesvědčit, avšak jeho návrhy nikdy nebyly realizovány, neboť roku 1894 došlo ke změně zastupitelstva a celá věc na nějaký čas usnula.⁹² Vraťme se však zpět ke klatovské radnici a Fantovu dobrozdání.

Fanta v samém úvodu zdůrazňuje, že při každé podobné obnově pokládá „za nevyhnutelné přihlížeti především k potřebám obnovované stavby.“⁹³ Tím byl především nedostatek prostoru, který – jak se zdá z poznámky v korespondenci – ležel na srdci především Hostašovi.⁹⁴ Uvědomíme-li si, že byl tou dobou starostou, jistě nás to nepřekvapí, neboť měl s budovou ze všech tří klíčových mužů nejintenzivnější zkušenost a poznal na vlastní kůži její nedostatky. Fanta tento problém navrhoval řešit přístavbou třetího patra, což – jak se záhy ukázalo – se stalo jedním z nejkritizovanějších bodů projektu. Nejednalo se však o první řešení, které je napadlo. Nejprve se snažili získat sousední budovu, s níž byla

⁸⁹Josef Fanta, Návrh obnovy a dostavby radnice pro král. město Beroun, *Architektonický obzor* II, 1903, č. 5, 6. 5., s. 18.

⁹⁰ Ibidem.

⁹¹ Tím však podobnosti nekončí. Fanta již zde – stejně jako později v posudku ke klatovské radnici – kritizuje nesourodost vnějšího pláště stavby s její zachovalou původní vnitřní dispozicí. Taktéž v článku uvádí, že pro výzdobu chtěl uplatnit, pokud možno, domácích řemeslníků, „aby v radnici soustředila se pro příští doby vzorná práce místní,“ což je další shodný rys s pozdější klatovskou přestavbou.

⁹² Nakonec byla radnice v roce 1903 upravena v novobarokním stylu podle plánů Františka Coufala.

⁹³ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, Fantovo dobrozdání ke klatovské radnici, 18. 9. 1918.

⁹⁴ „Žádané panem Dr. Hostašem zvýšení je možným.“ (VMH Klatovy, Archiv, Písemná pozůstalost Ferdinand Vaňka, karton N2, dopis od Josefa Fanta Ferdinandu Vaňkovi, 20. 7. 1918.)

radnice v 18. století fasádou pohledově propojena. Tím by získali pro radnici mnoho nového prostoru, nicméně jejich jednání bylo nakonec bezúspěšné.⁹⁵

Celá plánovaná přestavba však byla o něco komplikovanější, neboť se jednalo ve svém jádru o starobylou stavbu, a tudíž nešlo přihlížet pouze k praktické stránce věci. Podle Fanty bylo „...*třeba bedlivě přihlížeti k zachované její podstatě, dobíratí se jejího stavebního smyslu, šetřiti téhož, odstraniti nahodilé znešvaření a nezbytným přístavkům dáti vzhled k danému individuji vhodně se přičleňující.*“⁹⁶ Proto obecnímu zastupitelstvu doporučil, aby byla přístavba, ale i celá radnice upravena tak, aby odpovídala původnímu zachovanému vnitřku. Jednalo se mimo jiné o odstranění druhotně přidaných příček v mázhauzu, čímž by bylo obnoveno jeho původní vyznění, především však šlo o úpravu hlavní fasády, která byla v minulém století dramaticky změněna a která byla velmi negativně vnímána. Dle Hostaše „...*přestavbou touto ztratila radnice úplně svého původního rázu z doby svého založení,*“⁹⁷ a v Klatovských listech z téhož roku (1918) o ní doslova píše jako o „*nepodařené přestavbě*“ a samotnou úpravu štítů označuje za „*nevkusnou*“.⁹⁸ Vaněk se v pozdějším článku obhajujícím Fantův projekt nebojí ani silnějších slov, kdy ji označuje dokonce za „*osudnou vandalskou úpravu*“, při níž bylo docíleno akorát „*šablonovité, jednotvárné uniformity.*“⁹⁹ To, že se však jednalo o jejich dlouhodobý názor a ne jen o obhajobu a prosazení svých cílů, dokládá i jimi sepsaný *Soupis* vydaný roku 1899, v němž přímo píše, že bylo „*proměněno ozdobné její průčelí odstraněním všech dekorací v obyčejnou fačadu činžovního domu...*“¹⁰⁰ Navrátit radnici do stavu před požárem nebylo pro ně snad ani myslitelné, neboť by to slovy Ferdinanda Vaňka znamenalo „*znovu vzkřísiti obludu, která je pravým paskvilem významu*

⁹⁵ Tehdejší strategii města, díky níž chtěli získat sousední budovu, hezky vykreslují zápisky z obecního zastupitelstva: „*Stavební odbor...navrhl a městská rada...schválila, aby ck. státní správa byla upozorněna opětovně na závady, kterých budova okresního soudu v Klatovech má hojnost, a aby bylo sděleno, že obec Klatovská je ochotna pro novou soudní budovu opatřiti svým nákladem vhodné staveniště a za starou budovu poskytnouti ck. státní správě podle vzájemné dohody takovou náhradu, která by odpovídala její užitkové hodnotě.*“ (SOkA Klatovy, AM Klatovy, Protokoly o schůzích obecního zastupitelstva 1916 – 1922, č. inv. 1156, s. 181).

⁹⁶ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, Fantovo dobrozdání ke klatovské radnici, 18. 9. 1918.

⁹⁷ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Karla Hostaše Josefu Fantovi, 9. 7. 1918.

⁹⁸ Karel Hostaš, K požáru radnice Klatovské dne 8. července 1918, *Klatovské listy* XXXII, 1918, č. 30, s. 2.

⁹⁹ Ferdinand Vaněk, K přestavbě starobylé klatovské radnice, *Šumavan* LIII, 1921, č. 48, 22.6., nepag.

¹⁰⁰ Vaněk – Hostaš – Borovský, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese klatovském* (pozn. 5), s. 89-90.

předního reprezentačního domu městského.“¹⁰¹ V této poznámce však zaznívá ještě jedna důležitá nářezka a tou byl význam radnice a důležitost jejího náležitě reprezentativního výzoru.

Tím, čím se odjakživa všechna města honosila a co s oblibou zdůrazňovala, byla (kromě bohatství) také jejich starobylost a původ. Klatovy měly obojí – původ měly přímo královský (navíc přemyslovský) a pochlubit se mohly mnohasetletou tradicí. Proč to tedy nedat najevo na své radnici a neinspirovat se její dřívější podobou? Obzvláště, když její tehdejší honosnost tak sugestivně vylíčil ve své básni Voříšek¹⁰² či ji tak vychválil Hammerschmidt ve své *Hystoryi klattowské*.¹⁰³ Tato díla Hostaš s Vaňkem nejen že prokazatelně znali, ale dokonce z nich Hostaš část ocitoval ve svém článku sepsaném krátce po požáru radnice.¹⁰⁴ Čerpat z nich však jasnou představu o tehdejší architektonické podobě radnice nemohli (viz pozn. pod čarou), proto se obrátili k dobovým vyobrazením.

K tomuto účelu se nabízela zejména Willenbergova veduta (1602) a epitaf Samuela Fontina (1614), avšak v dobových pramenech se dovolávají zejména veduty. Pravděpodobný důvod, proč se odkazovali spíše k ní, a ne k epitafu, můžeme nalézt ve Vaňkově textu o *Obrazu města Klatov na počátku XVII. stol.*¹⁰⁵ Ačkoliv si obou zobrazení velmi cenili, neboť byly „nejstaršími z hodnověrných jeho (města – pozn. aut.) vyobrazení“ a u žádných pozdějších zobrazení „nesetkáváme se již s onou objektivností a věrností, s jakou jsou tyto dva provedeny,“¹⁰⁶ přeci jen považovali Willenbergovu vedutu za poněkud

¹⁰¹ Vaněk, K přestavbě starobylé klatovské radnice (pozn. 99), nepag.

¹⁰² „Ach, kde rathaus můj nákladný, sídlo mé vzácné, dům radní, dokoná, která v něm byla, plná mistrovského díla světnice? Vytáflovaná, krásně v stropu malovaná s zelenými firhánkami, též i s polštáři krásnými, po stropu svými růžemi bohatě pozlacenými, kde almary vykládané, kunstem a řezbou vzdělané...“ (Více viz Daniel František Voříšek, *Ohnivá lamentace. Pláč a nařikání král. města Klatov dne 8. měsíce juli 1689* (opis uložený ve VMH Klatovy)).

¹⁰³ „Při kteréžto Wěžj také wystawen gest Rathaus/welmi krásný w Létu 1559. Tomu obogjmu Stawenj nebylo tehdaž rowno nikdež w České Zemi mimo Prahy.“ (Hammerschmidt, *Hystorye Klattovská* (pozn. 76), s. 149)

¹⁰⁴ Hostaš, K požáru radnice Klatovské (pozn. 98), s. 2.

¹⁰⁵ Ferdinand Vaněk, *Obraz města Klatov na počátku XVII. stol.*, 1940. (Toto vydání pochází až z roku 1940. Ve skutečnosti se však jedná o značně starší text publikovaný již ve 20. letech ve věstníkú klatovského muzea. Navíc, jak vyplývá ze vzájemné korespondence mezi Vaňkem a Vančurou, otázkou srovnání těchto dvou obrazů se musel zabývat nejpozději již ve druhém desetiletí 20. století).

¹⁰⁶ *Ibidem*, s. 8.

hodnověrnější. Malíř epitafu dle Vaňka „*snažící se vzbuditi pietu k Fontinovu rodnému městu*“ se na obraze neubráníl jistému „*idealisování*“ a „*šablonovitosti*.“¹⁰⁷

Shrneme-li to – jejich záměrem bylo rozšířit radnici tak, aby organicky navazovala na vnitřní dochovanou dispozici, kterou chtěli uchovat nezměněnou. V soulad s ní chtěli uvést i hlavní průčelí, přičemž inspirací jim měla být Willenbergova rytina. Ta však, přes své nesporné kvality, přinášela nakonec jen hrubou představu o tehdejší podobě radnice. Snad i proto Hostaš, Vaněk i Fanta doufali, že se při odstraňování fasády naleznou alespoň nějaké pozůstatky té původní, které by jim o tehdejší podobě radnice prozradily více. Dopředu jim však muselo být nejspíš jasné, že nemohou očekávat mnoho. Jejich veškeré naděje se však rozplynuly, když pod novou fasádou nenalezli vůbec nic. Znamenalo to, že Fanta musel vyjít pouze z veduty a zachované vnitřní dispozice. Cíl, který si zvolili a který se jim navzdory dobové kritice podařilo prosadit, neznamenal tedy nic jiného, než že v Klatovech vznikla zřejmě vůbec nejpozdější radnice v duchu české novorenesance. Ta v jejich očích jistě velice dobře umožňovala inspirovat se původní podobou radnice a harmonicky ji dotvořit tam, kde již pro rekonstrukci chyběly podklady, anebo kde si dobové potřeby diktovaly změny. Nemohly však toto jejich pojetí zformovat i další myšlenky a vlivy? Zaměříme se proto nyní na širší kontext, který nám snad pomůže tuto pozdní volbu lépe pochopit.

¹⁰⁷ Vaněk, *Obraz města Klatov na počátku XVIII. stol.* (pozn. 105), s. 8.

7. Novorenesance a radnice

Kde vůbec leží počátky novorenesance v českých zemích? Dle Martina Horáčka se první stopy inspirace renesančním tvaroslovím v Čechách objevují již před rokem 1830, ale až ve třicátých letech se počínají „*renesancizující stavby*“ výrazněji vydělovat od klasicismu.¹⁰⁸ Svůj hlavní rozkvět však novorenesance zažívá až ve druhé polovině 19. století, v níž i zásadně zasáhne do podoby řady radnic.

Novorenesance ovšem nebyla jediným historizujícím slohem, který se u radnic uplatnil. Do radniční architektury (dokonce ještě o něco dříve než novorenesance) proniká novogotika,¹⁰⁹ jež se poprvé objevuje již ve čtyřicátých letech¹¹⁰ při přestavbě Staroměstské radnice (Nobile, Sprenger).¹¹¹ Novogotická dostavba Staroměstské radnice – vzhledem k jejímu významu – nemohla logicky zůstat bez odezvy. Právě ona mohla být jedním z motivů, proč se i později uplatnila novogotika u několika dalších českých¹¹² radnic.¹¹³ Nikdy se však neprosadila v takové míře, jako novorenesance. Velkou roli v tom jistě sehrál fakt, že kolem roku 1860 obecně převládl názor, že renesanční formy jsou obzvláště vhodné pro profánní stavby, zatímco gotické nejlépe přináleží prostorům sakrálním.¹¹⁴

Nebylo to ovšem poprvé, kdy byla gotika pocíťována jako styl vhodný pro posvátné prostory. Určitou paralelu můžeme nalézt již v dobách, kdy se v českých zemích začala prosazovat renesance. Ta mnohem snáze pronikala do profánní architektury než do sakrálních staveb, v nichž naopak ještě dlouho doznívala gotika.¹¹⁵ To, že se nejednalo jen o pouhou náhodu, ale často o vědomé použití gotiky jako symbolu sakrality, dobře dosvědčují i tehdejší zámky (např. Litomyšl, Náměšť nad Oslavou), v nichž byly kaple na

¹⁰⁸ Martin Horáček, *Přesná renesance v české architektuře 19. století: dobová diskuse o slohu*, Olomouc 2012, s. 37-38.

¹⁰⁹ Kromě novorenesance a novogotiky se uplatnilo u radnic také novobaroko, i když jen minimálně. K historizujícím slohům se přidává až koncem 19. století, neboť jeho uplatnění v architektuře musela logicky předcházet rehabilitace do té doby odsuzovaného a opomíjeného baroka.

¹¹⁰ Kromě Staroměstské radnice byla novogotika ve čtyřicátých letech uplatněna i na děčínské radnici (1844).

¹¹¹ Emanuel Poche, O stavebním a historickém vývoji Staroměstského náměstí, *Umění XXXVI*, 1988, 386-399, cit. s. 396.

¹¹² Na Moravě se dle Karla Kibice objevuje u radnic jen výjimečně.

¹¹³ Kibic – Fišera, *Historické radnice Čech, Moravy a Slezska* (pozn. 4), s. 250-252.

¹¹⁴ Mojmir Horyna, *Architektura přísného a pozdního historismu. Čechy 1860-1890*, in: Taťána Petrasová – Helena Lorenzová, *Dějiny českého výtvarného umění 3/II*, Praha 2001, s. 133-202, cit. s. 158.

¹¹⁵ Jarmila Krčálová, *Renesanční architektura v Čechách a na Moravě*, in: *Dějiny českého výtvarného umění II/1*, Praha 1989, s. 6-62, cit. s. 52-53.

úkor slohové jednoty jasně odlišeny od ostatního prostoru užitím goticky formovaných oken.¹¹⁶

Vraťme se však zpět do 19. století. Ve prospěch novorenesance mluvily i ryze praktické důvody – mnohem lépe než novogotika odpovídala tehdejším potřebám.¹¹⁷ Dle Sempera byla renesance ze všech minulých slohů tím, který dopřával umělcům největší svobody.¹¹⁸ V podobném duchu se nese i následující pasáž z článku, který napsal v roce 1883 architekt Saturnin Ondřej Heller:

„Stavíme nyní v slohu renaissančním. Veškerá průčelí budov světských, necht' jsou již tyto věnovány účelům veřejným neb soukromým, provádějí se tou dobou i u nás slohem tím – ač valně modernisovaným. Rozkvět moderního stavitelského umění jest tudíž úzce sloučen se slohem tím; on sám jest nevšední podporou všeliké souvěké volnosti umělecké a připouští modernisování daleko u větší míře než slohy ostatní.“¹¹⁹

Není tedy divu, že se novorenesance stala od šedesátých do devadesátých let 19. století vůbec nejoblíbenějším slohem užívaným v české architektuře.¹²⁰

Opominout nelze ani to, jak dobře vystihl Martin Horáček, že: „...zálibu umělců, učenců a veřejnosti v renesančním tvarosloví doprovázelo povědomí o kulturní a historicko-politické sounáležitosti takzvaného renesančního a moderního období. V Itálii 15. a 16. století byly podle tohoto názoru položeny základy k většině projevů pozdějšího lidského bytí.“¹²¹

Právě onen pocit „spřízněnosti moderní buržoazie s měšťanskou společností renesanční Itálie“,¹²² mohl být i dalším vhodným motivem pro uplatnění novorenesance v radniční architektuře. Kupříkladu radnice v Klášterci nad Ohří (1855-60), Mladé Boleslavi (1865-68), Jablonci nad Nisou (1869), Frenštátu pod Radhoštěm (1890-91) a Postoloprtech (1902-

¹¹⁶ Petr Macek, *Historismus*, Svorník 8, Praha 2010, s. 9.

¹¹⁷ Jindřich Vybíral, *Česká architektura na prahu moderní doby. Devatenáct esejí o devatenáctém století*, Praha 2002, s. 74.

¹¹⁸ *Ibidem*.

¹¹⁹ Saturnin Ondřej Heller, *Renaissance moderních průčelí našich a vztah její k renaissanci původní, Zprávy Spolku inženýrů a architektů v Království českém XVIII*, 1883, s. 4.

¹²⁰ Vybíral, *Česká architektura na prahu moderní doby* (pozn. 117), s. 71.

¹²¹ Horáček, *Přesná renesance* (pozn. 108), s. 37.

¹²² Vybíral, *Česká architektura na prahu moderní doby* (pozn. 117), s. 79.

1903) se utvářením svých zevnějšků a tvarem oken vědomě odkazují k radnicím¹²³ ve Florencii, Sieně či Montepulcianu,¹²⁴ „obdivovaným symbolům kdysi prosperujících sídel.“¹²⁵

Svou roli mohla sehrát i domácí bohatá tradice, neboť právě renesance byla pro řadu (zejména poddanských) měst obdobím velkého hospodářského rozkvětu, doslova zlatý věk, jež se projevil i v intenzivní stavební činnosti. Stavby,¹²⁶ jež byly tou dobou upravovány či od základu nově budovány, neměly sloužit pouze své primární funkci, ale také k reprezentaci daného města.¹²⁷ Jelikož nic neztělesňuje postavení a prosperitu města tak výmluvně jako radnice, není divu, že do nich měšťané tou dobou neváhali investovat nemalé částky.¹²⁸ Karel Kibic dokonce o renesančním období mluví jako o nejvýznamnější pro výstavbu radnic v českých zemích vůbec.¹²⁹

Druhým velmi významným obdobím pro rozvoj radnic v českých zemích byla právě druhá polovina 19. století, kdy po roce 1860 s nástupem politického a ekonomického liberalismu propukl v celé rakouské monarchii obrovský stavební boom.¹³⁰ Vezmeme-li v potaz vše, co již bylo řečeno, měla města jistě více než jeden dobrý důvod pro uplatnění tou dobou módního novorenesančního stylu, jenž si v radniční architektuře velmi snadno vydobyl svou výsostnou pozici a setrval v ní až do počátku 20. století.

Když klatovská radnice roku 1918 vyhořela, byla éra velkého budování a úprav radnic již nenávratně pryč. Doba již nenabízela tolik příležitostí k rozvíjení radniční architektury, jako tomu bylo v druhé polovině 19. století, a tak se ani neobjevovalo mnoho nových a odlišných řešení. Novorenesančně pojedené radnice musely být tím, s čím měli bohatou vizuální zkušenost a která mohla formovat jejich představy. Tím spíše, vezmeme-li v úvahu, že klíčové osobnosti, jež ideu přestavby klatovské radnice formulovaly, byly samy příslušníky „generace historismů“. Jejich myšlenkovému ukotvení v této éře by nasvědčoval i cíl, který si stanovily.

¹²³ V Itálii známé jako „palazzo comunale“.

¹²⁴ Všechny tři jsou příkladem toskánské architektury doby quattrocenta.

¹²⁵ Horáček, Přesná renesance (pozn. 108), s. 194.

¹²⁶ Zejména radnice, kostely, školy, špitály a městská opevnění a brány.

¹²⁷ Krčálová, Renesanční architektura v Čechách a na Moravě (pozn. 115), s. 43-44.

¹²⁸ Kromě samotné prosperity a touhy po sebereprezentaci byly významným impulsem i četné požáry, jež si zásah do radnice vynutily.

¹²⁹ Kibic – Fišera, Historické radnice Čech, Moravy a Slezska (pozn. 4), s. 166.

¹³⁰ Horáček, Přesná renesance (pozn. 108), s. 7.

Předchozí úpravu z konce čtyřicátých let 19. století, při níž došlo k sjednocení průčelí radnice se sousední budovou, vnímali Hostaš i Vaněk jako velmi negativní zásah do její podoby. Jednoduše pro ně ztělesňovala „*nedocení, nepochopení a nevážnost k dědictví předků*“, jež bylo „*lehkomyslně odstraněno a zničeno v době největšího úpadku stavitelského*.“¹³¹ V jejich plánu odstranit následky, jež radnice doznala „*vandalskou úpravou*“,¹³² a dosáhnout „*znovuvzkříšení toho, co jednou stávalo*“,¹³³ zaznívá restaurační přístup k památkám, jenž byl typickým pro druhou polovinu 19. století.

Pro volbu novorenesance mohli mít ale i další motivy. V dobových pramenech jasně zaznívá jejich touha po náležité reprezentaci, která mohla být navíc umocněna doslova zlomovou dobou, v níž byla oprava radnice řešena. Prvotní představa byla v hrubých obrysech zformulována na samém sklonku první světové války a postupně nabývala konkrétnější podoby v počátcích Československé republiky. Nejen pro vykreslení tehdejší atmosféry, ale i pro lepší pochopení jejich tehdejšího postoje zde jistě stojí za to uvést alespoň část Hostašova projevu, který přednesl na mimořádné slavnostní schůzi obecního zastupitelstva konané 8. listopadu 1918 u příležitosti prohlášení státní samostatnosti.

„Slavný sbore,

v den v historii naší smutně památný, v den výročí nešťastné bitvy bělohorské, kdy bolestné vzpomínky na minulost mísí se s radostnými pocity z přítomnosti a jasnými nadějemi na šťastnou budoucnost, schází se zastupitelstvo města našeho, aby dalo výraz radosti své nad tím, že to, po čem všichni jsme toužili a snili, stalo se skutkem.

Stalo se skutkem, zač po staletí bojovali a umírali předkové naši, zač krev svou cedilo sta tisíce našich bratří a synů. Tři sta let úpěl národ náš svobody zbavený v porobě, národ, který dal světu Husa a Komenského, národ, jehož sláva válečná otrásla celým světem, národ, jenž svobodu svého svědomí a přesvědčení dovedl uhájiti proti celému tehdejšímu světu. Pouta poroby staleté se rozpadla...z dýmů požárů a z výparů prolité lidské krve zrodil se svobodný stát Československý, rovnocenný v řadě jiných svobodných národů! Co znamená tato skutečnost, uvědomíme si, rozpomeneme-li se jen kolika protesty nuceno bylo obecní

¹³¹ Vaněk, K přestavbě starobylé klatovské radnice (pozn. 99), nepag.

¹³² Ibidem.

¹³³ Ibidem.

zastupitelstvo ohrožovati se proti stálým útiskům vlád Vídeňských proti porušování národních a lidských našich práv, a na druhé straně opět jakými nátlaky byly nuceny obce a samospráva vůbec i tisk český k projevům, o jichž hodnotě a pomíjejíčnosti byli jsme přesvědčeni, ale jimž bylo podrobiti se, měla-li samospráva až do příchodu Svobody uchována býti bez otřesů a dobrodiní správních komisí...¹³⁴

Nelze tedy vyloučit, že se mohla do úpravy radnice (ať už vědomě či nevědomě) promítnout snaha o definitivní „odstřížení se“ od bývalé „vídeňské nadvlády“. V době, kdy se konečně „rozpadla pouta staleté poroby“ a bylo dosaženo vytoužené samostatnosti, se minimálně nedalo očekávat, že by Hostaš a Vaněk zvolili cokoliv, co by asociovalo tuto minulost. Obzvláště ne na radnici, jež byla vždy prvořadým symbolem města. Naopak se nabízelo sáhnout po něčem ryze českém a tím pro ně mohla být česká novorenesance.

Česká novorenesance, jež nastoupila na scénu kolem roku 1880, čerpala inspiraci (na rozdíl od přísné novorenesance) z domácí umělecké tradice.¹³⁵ Jejím „otcem“ byl Antonín Wiehl,¹³⁶ nicméně do radniční architektury se dostává zásluhou Jana Vejrycha,¹³⁷ který v tomto stylu navrhl radnice v Kolíně (1887), Pardubicích (1893-94) a Kladně (1897-99). Svého vrcholu dosahuje tento styl na přelomu 19. a 20. století, kdy je ještě „vzdvihován jako přiměřený pro české prostředí a odpovídající dobové snaze po malebnosti,“¹³⁸ ale záhy poté ustupuje novým trendům. I přesto však ještě v roce 1909 v soutěži na dostavbu Staroměstské radnice vítězí Wiehlův návrh (nerealizovaný), který autor vytvořil v duchu české novorenesance, a to navzdory tomu, že on sám se od tohoto stylu již na přelomu století odchýlil a namísto něj upnul svou pozornost směrem k novobaroku.¹³⁹

Ačkoliv českou novorenesanci, jak píše Jindřich Vybíral, „zrodily téměř výlučně estetické pohnutky“,¹⁴⁰ nelze vyloučit, že v době, kdy se rozhodovalo o klatovské radnici, byla vnímaná již poněkud jinak. Zajímavá je v tomto ohledu studie o *Antonínu Wiehlovi a české renesanci*, kterou v této době napsal Zdeněk Wirth. V samém úvodu, v němž nejprve

¹³⁴ SOKA Klatovy, AM Klatovy, Protokoly o schůzích obecního zastupitelstva 1916 – 1922, č. inv. 1156, s. 193-194.

¹³⁵ Horyna, *Architektura přísného a pozdního historismu* (pozn. 114), s. 177.

¹³⁶ Zdeněk Wirth, *Antonín Wiehl a česká renesance*, Praha 1921, s. 5.

¹³⁷ Vybíral, *Česká architektura na prahu moderní doby* (pozn. 117), s. 147-148.

¹³⁸ Horyna, *Architektura přísného a pozdního historismu* (pozn. 114), s. 187.

¹³⁹ Vybíral, *Česká architektura na prahu moderní doby* (pozn. 117), s. 151.

¹⁴⁰ *Ibidem*, s. 149.

zasazuje fenomén české novorenesance do širšího kontextu a uvádí i podobná souběžná hnutí, jakým byla například německá novorenesance,¹⁴¹ o ní doslova tvrdí:

„Přes to, že souvisí tedy se světovým naladěním duševním a nedá se líčiti jako izolovaný zjev uměleckohistorický, je „česká renesance“ plod duševního hnutí, jež nese výrazné známky české kultury a individuálního zabarvení, souvislé s českou historií politickou i kulturní let osmdesátých.“¹⁴²

Jak Jindřich Vybíral upozornil, Wirth psal studii v době, kdy jeho přátelé Josef Gočár a Pavel Janák hledali „národní styl“, přičemž Ullmannova a Wiehlova tvorba jim byla vhodným příkladem. Naopak „pražský barok s jeho vazbami na rakouskou myšlenku se...pro daný účel nehodil.“¹⁴³ Podle Vybírala však toto „vyzvižení jedné podoby národní architektury a její sakralizování oparem vlasteneckého umění poněkud znejasnilo pravý stav věcí.“¹⁴⁴

Zkomplikovalo to sice pochopení původních kořenů a myšlenek české novorenesance pro další badatele, ale pro nás je zajímavým dokladem, že minimálně některými byla česká novorenesance v době zrodu republiky takto chápána (či vykládána). Tomu, že se nemuselo nutně jednat pouze o pojetí „umělecko-historické elity“, by nasvědčoval kupříkladu článek inženýra Roberta Buriana v *Architektonickém obzoru*, který se týkal stavby jedné z nádražních budov v Plzni. Zde se doslova píše:

„Projekt byl dohotoven poč. r. 1918. Vzhledem na význačné místo, ležící v nejnovější a význačné části města, vypraven architektonicky bohatěji a odlišně od dosavadních staveb železničních známých normalizovaných typů, které byly vypracovány skoro výhradně ve Vídni. Při vnějším vyvinutí budovy bylo použito známých plzeňských štítů a motivů české renesance, kterýžto sloh byl německým členům vídeňských úřadů označen úmyslně jako toskánská renesance, aby jim snad nepřipomínal se zřením k jejich vlasteneckým citům zrádnou nepřátelskou Itálií a nespolehlivé Čechy. Jen tím byl projekt zachráněn a dále projednáván. Ku provedení před převratem sice nedošlo, ale přípravy tak pokročily, že budova tato byla jednou

¹⁴¹ I tento styl se objevuje u radnic v českých zemích. Např. Liberec (1888-93), Frýdlant (1892-95).

¹⁴² Wirth, Antotnín Wiehl a česká renesance (pozn. 136), s. 1.

¹⁴³ Vybíral, Česká architektura na prahu moderní doby (pozn. 117), s. 153.

¹⁴⁴ Ibidem, s. 154-155.

z prvních význačnějších prací toho druhu, jež správa československých státních drah započala.“¹⁴⁵

Je otázkou, zda byla tehdy situace opravdu takto vyhocená, zda skutečně bylo zapotřebí návrh „kamuflovat“ pod nálepku toskánské renesance.¹⁴⁶ Nakonec i to by bylo celkem irelevantní. I kdyby článek značně přeháněl, nic by to neměnilo na situaci, že zde byl české novorenesanci přisuzován silný národní náboj.

Jak českou novorenesanci vnímali Hostaš a Vaněk se už asi bohužel nikdy nedozvíme. Nemůžeme tedy s jistotou říct, zda jim tento způsob vnímání české novorenesance byl vlastní a zda jedním z vědomých cílů, které sledovali, byl – silně řečeno – „národní manifest“. Vyloučit se to však nedá. Tak či onak – klatovská radnice se stala zřejmě vůbec posledním záchvěvem velké novorenesanční vlny v radniční architektuře u nás.

¹⁴⁵ Robert Burian, Budova pro příjezd na zastávce Plzeň-Říšské předměstí v Plzni, *Architektonický obzor* XX, 1921, č. 3, s. 26.

¹⁴⁶ Navíc je otázkou, zda by byl pro Vídeň pocitově skutečně tak zásadní rozdíl mezi „toskánskou“ a „italskou“.

8. Dobová kritika

Ještě před tím, než město stihlo přistoupit k plánované přestavbě, zvedla se proti Fantovým plánům vlna kritiky. Ta dosáhla svého vrcholu v roce 1921.

Vzhledem k okolnostem, že se jednalo o poměrně komplexní záležitost, budou pro větší přehlednost nejprve probrána jednotlivá kritická stanoviska a teprve následně bude rozklíčováno pozadí kritiky a její příčiny.

8.1 Stanoviska

8.1.1 Státní památkový úřad¹⁴⁷

Jen pár dní poté, co byly Klatovy v krátké době podruhé zasaženy ohněm, obdrželo město dopis od Luboše Jeřábka, který se z pozice c. k. vládního rady a zemského konzervátora doptával na podrobnosti ohledně požáru radnice, o němž se – jak sám píše – dozvěděl z novin (přímo v dopise cituje z článku „*Požár v Klatovech*“, který vyšel dne 10. července 1918 v *Národní Politice* č. 157). Jeřábek se zajímal nejen o rozsah poškození radnice, ale také „*zejména zda-li jím nebyla poškozena některá cennější památka tamního starobylého a krásného města.*“¹⁴⁸ Tato pasáž je zajímavá především tím, že nám dává alespoň trochu nahlédnout jeho názor na radnici, kterou očividně neřadil mezi nejhodnotnější klenoty města. Proč tomu tak bylo, vysvětluje z jeho slov: „*...pocházející z konce XVI. věku několikrátě ovšem přestavená*“.¹⁴⁹

Na jeho dotaz se mu dostalo odpovědi od Karla Hostaše, tehdejšího starosty Klatov, který mu potvrdil, že na radniční půdě skutečně propukl požár, který zničil mohutný krov pocházející z doby poslední přestavby, ale že „*archiv, který na půdě této byl uložen, byl v r. 1913 přemístěn do řádné místnosti a tím zachráněn.*“¹⁵⁰ Neopominul jej samozřejmě informovat o postupu v otázce „*restaurace radnice*“¹⁵¹, při jejímž řešení se městská rada

¹⁴⁷ V době, kdy radnice vyhořela, jednalo se stále ještě o C. k. zemský konservátorský úřad pro Království české (česká sekce). Se vznikem samostatného československého státu však došlo ke změně na Státní památkový úřad pro Čechy v Praze. Vzhledem k okolnostem, že se otázka přestavby klatovské radnice řešila převážně již v prvorepublikové době, byl zvolen pro nadpis pouze Státní památkový úřad.

¹⁴⁸ SOKA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od c. k. zemského památkového úřadu v Království českém purkmistrovskému úřadu královského města Klatov, 12. 7. 1918.

¹⁴⁹ Ibidem.

¹⁵⁰ SOKA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Karla Hostaše c. k. zemskému památkovému úřadu v Království českém, 19. 7. 1918

¹⁵¹ Ibidem.

usnesla získat v první řadě posudek od odborníků. Závěrem jej ujistil, že se této záležitosti již plně věnuje místní c. k. konservátor Ferdinand Vaněk a že v případě potřeby se obec obrátí na jejich úřad.¹⁵²

To, že se radnici Vaněk tou dobou skutečně věnoval, dokládá jeho zpráva památkovému úřadu. Ta byla sepsána 17. července, tedy již dva dny před Hostašovou odpovědí, oproti níž je také o něco obsáhlejší a konkrétnější. Co se rozsahu požáru týká, tak kromě krovu Vaněk explicitně zmiňuje, že byla poškozena polovina druhého patra, které bylo bez jakéhokoliv stropu s krovem bezprostředně spojeno. Oproti Hostašovi je Vaněk konkrétnější i co se týká osloveného odborníka, kterého přímo jmenuje. Památkový úřad tak díky jeho zprávě jasně věděl, že byl o dobrozdání požádán Josef Fanta. Rovněž jej informoval o tom, že správa obce uvažuje, že by ono „*dosud vně nezastavěné patro (navenek však okny opatřené)*“¹⁵³ nechala zastavit, aby radnice získala další kancelářské prostory. Ačkoliv v té době museli mít Hostaš s Vaňkem jasno, že by se v rámci rekonstrukce chtěli nejráději inspirovat Willenbergovou rytinou, jak dokládá Hostašův dopis Fantovi z 9. července 1918,¹⁵⁴ Vaněk to památkovému úřadu takto přímo neuvádí. Z jeho zprávy je však naprosto zřejmé, že poslední přestavbu, při níž byla v 19. století radnice novou fasádou vizuálně propojena s vedlejším domem, považuje za velmi negativní. Doslova o přestavbě píše: „*...tehdy ozdobná průčelí obou domů, samostatně řešená, byla spojena v jednotný slohuprázdný celek...*“¹⁵⁵ Snad aby dodal svým slovům větší váhu a podložil svůj názor konkrétními důkazy, připojil Vaněk ke svému dopisu jak fotografii stavu před požárem (tedy onen slohuprázdný celek), tak „*Willenbergův prospekt*“.¹⁵⁶ Ač tedy přímo přání města nezmiňuje, mohl si památkový úřad přinejmenším snadno domyslet, že přesný návrat ke stavu před požárem nejspíše neplánují.

Konkrétní představu o plánované přestavbě si mohl památkový úřad udělat na konci dubna roku 1921, kdy od města obdržel jedenáct plánů (včetně perspektivního pohledu), které Fanta pro město vypracoval. V dopise pro památkový úřad bylo kromě toho i přímo řečeno, čím se Fanta při vypracování projektu řídil. Hlavní historická a umělecká hodnota

¹⁵² SOKA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Karla Hostaše c. k. zemskému památkovému úřadu v Království českém, 19. 7. 1918.

¹⁵³ VMH Klatovy, Archiv, Písemná pozůstalost Ferdinand Vaňka, karton N3, dopis od Ferdinanda Vaňka c. k. památkovému úřadu pro Království české, 17. 7. 1918.

¹⁵⁴ SOKA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Karla Hostaše Josefu Fantovi, 9. 7. 1918.

¹⁵⁵ VMH Klatovy, Archiv, Písemná pozůstalost Ferdinand Vaňka, karton N2, dopis od Josefa Fanty Ferdinandu Vaňkovi, 11. 8. 1918.

¹⁵⁶ Ibidem.

byla stručně řečeno spatřována v těch částech, které byly nejpůvodnější. Průčelí do náměstí, které bylo v 19. století přestavěno, bylo považováno naopak za zcela znehodnocené. Jak z plánů, tak z dopisu se památkový úřad dozvěděl o celkové koncepci, v rámci níž se počítalo s přistavěním třetího patra, s výzdobou reprezentačních místností, odstraněním „*rušivých změn na facadě*“¹⁵⁷ a druhotného rozpříčkování mázhauzu. To vše „*při jednoduchém, ale důkladném provedení budovy z trvanlivých domácích hmot.*“¹⁵⁸

Jak se památkový úřad k plánované přestavbě stavěl, nám prozrazuje prohlášení vydané 25. května 1921, kterému den před tím předcházelo jednání o úpravě radnice za přítomnosti zástupce státního památkového úřadu, jež proběhlo zřejmě přímo in situ.¹⁵⁹ Fanta se jednání nezúčastnil, neboť k němu – jak si později postěžoval: „*...dle starého, věru že nedobrého zvyku nebyl pozván...*“¹⁶⁰

Podle památkového úřadu „*...úvaha, resp. předpoklady, jež vedly prof. Fantu při adaptačním řešení staré radnice v Klatovech, byly by správné, kdyby šlo o novostavbu radniční budovy.*“¹⁶¹ Hlavním kamenem úrazu se ukázal být především vztah radnice a při ní stojící Černé věže, neboť památkový úřad zastával názor, že „*...charakteristickým rysem objektu radničního v Klatovech jest a vždy bylo mohutné osamocené působení černé věže.*“¹⁶² Svůj názor dokládali jak Willenbergovou rytinou, tak epitafem Samuela Fontina v Chrudimi,¹⁶³ které podle nich byly nejvíce směřodaté. Zde prý je zřejmé, že se radnice do náměstí obracela štítem, jenž však byl ukončením sedlové střechy. Díky tomu při ní stojící Černá věž „*...působila jako samostatný motiv po způsobu kampanily.*“¹⁶⁴ To především kritizovali na Fantově návrhu, který dle jejich mínění tuto ústřední myšlenku nerespektoval, neboť ve svém projektu navrhl střechu, jež byla orientovaná přesně opačným způsobem –

¹⁵⁷ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Bedřicha Duchoně a Ladislava Nováka Zemskému památkovému úřadu v Praze, 27. 4. 1921.

¹⁵⁸ Ibidem.

¹⁵⁹ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od státního památkového úřadu pro Čechy v Praze Městskému úřadu v Klatovech, 25. 5. 1921.

¹⁶⁰ AAS NTM, Fanta 10, karton 110, složka IV, dopis od Josefa Fanty obecnímu zastupitelstvu města Klatov, 13. 6. 1921.

¹⁶¹ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od státního památkového úřadu pro Čechy v Praze Městskému úřadu v Klatovech, 25. 5. 1921.

¹⁶² Ibidem.

¹⁶³ Ten sice přímo nejmenovali, pouze jej označili jako „*onen z r. 1614*“, ale je zřejmé, že měli na mysli právě tento epitaf. Jednak odpovídá jeho datace, jednak je s ním pracováno i v jiných dokumentech, kde je přímo jmenován.

¹⁶⁴ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od státního památkového úřadu pro Čechy v Praze Městskému úřadu v Klatovech, 25. 5. 1921.

tedy hřebenem rovnoběžně k náměstí.¹⁶⁵ To by však podle památkového úřadu vedlo k přílišnému obestavení věže, která by již nadále nepůsobila samostatně – tím spíše, že součástí plánu bylo i navýšení radnice o jedno patro. Nedá se však říct, že by se památkový úřad jednoznačně stavěl proti přístavbě třetího patra. Pokud by byla úprava bez něj nemyslitelná, připouštěli jeho zřízení, avšak představovali si jiné řešení. Celkově chtěli, aby se hlavní hmota střechy orientovala kolmo k průčelí, čímž by nebyla ohrožena působivost Černé věže a tím pádem zachována původní myšlenka. Co se provedení samotného třetího patra týká, napsal Luboš Jeřábek spíše jen tak na okraj návrh: „...*do nám. snad jako mohutná attika vyvinutého.*“¹⁶⁶ Ze strany památkového úřadu se však nejednalo o závazné a jediné možné řešení. Užití slova „*snad*“ a vepsání této pasáže do výrazné závorky, by naznačovalo, že měla spíše formu možného řešení, které jako by pisatele v tu chvíli bezděčně napadlo. Krom toho památkový úřad městu zdůrazňoval, že by „...*se architektura nová měla...v pevných liniích připínati k částem starým...*“¹⁶⁷ a že by se mělo naléhat na současnou úpravu vedle stojícího soudu, „...*nemá-li radnice tímto nevzhledným objektem sousedním být velmi nepříznivě dotčena.*“¹⁶⁸

V reakci na tuto zprávu tehdejší starosta Ladislav Novák a městský stavitel Bedřich Duchoň¹⁶⁹ (který dopis zřejmě formuloval) kontaktovali Fantu, jemuž v dopise zaslali opis vyjádření památkového úřadu a žádali jej, aby se k němu co nejdříve vyjádřil a posudek zaslal jak jim, tak městské radě. Na věc spěchali zejména proto, že se mělo v blízké době o zadání stavby rozhodnout a jak sami psali: „...*jest žádoucno, abychom při té příležitosti mohli se tímto Vaším posudkem vykázat.*“¹⁷⁰ Je nutné si uvědomit, že se tou dobou musel Fantův projekt vyrovnávat nejen s výhradami ze strany památkového úřadu, ale také čelit ostré kritice od různých spolků a jiných, o nichž bude řeč později. Město – respektive ti, kteří se o Fantovu přestavbu zasazovali – chtěli mít zřejmě při jednání pádné protiargumenty,

¹⁶⁵ Zajímavá je jistě i poznámka památkového úřadu, který k tomuto způsobu orientace střechy dodává „*nyiní bohužel běžným způsobem*“.

¹⁶⁶ SOKA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od státního památkového úřadu pro Čechy v Praze Městskému úřadu v Klatovech, 25. 5. 1921.

¹⁶⁷ Ibidem.

¹⁶⁸ Ibidem.

¹⁶⁹ Sám Duchoň se z pozice městského stavitele cítil povinen k projektu vyjádřit, a tak zaslal městské radě dne 22. června 1921 dopis, v němž plánovanou přestavbu obhajoval nejen proti památkářům, ale i proti námitkám různých klubů aj. Vzhledem k okolnostem, že se však v argumentech proti památkovému úřadu odvolává na Fantu, bude jeho dopis probrán podrobněji až později.

¹⁷⁰ SOKA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Bedřicha Duchoně a Ladislava Nováka Josefu Fantovi, 9. 6. 1921.

keré by nepocházely pouze od nich, ale i od respektovaného odborníka a autority, kterým Fanta v rámci Klatov pravděpodobně byl. Ostatně kdo jiný, než samotný autor by měl být schopný nejlépe obhájit svůj návrh a vysvětlit pohnutky, které ho při jeho tvoření vedly.

Fanta skutečně na žádost, která byla dle podacího lístku poslána 9. června 1921,¹⁷¹ celkem rychle zareagoval a 13. června sepsal rozsáhlý posudek, v němž se vymezil vůči námitkám, které za památkový úřad vznesl Luboš Jeřábek. Poté, co v úvodu krátce shrnul, v čem se jejich názory shodují, zaměřil se Fanta na Jeřábekovo odlišné pojetí radniční střechy, které podrobil důkladné kritice.¹⁷²

Oba návrhy, jak Fanta píše, sice souhlasně počítají s orientací štítu do náměstí, Jeřábek však oproti jeho „*přirozenému, bezpečnosti a stavebnímu řádu vyhovujícímu řešení...upouští od novodobého*“¹⁷³ provedení a obrací hřeben střechy po vzoru Willenbergovy rytiny kolmo k náměstí. Toto řešení však Fanta nepovažoval za vhodné, neboť nezohledňovalo novou situaci, která byla oproti době, kterou zachycuje rytina, značně odlišná. Tehdy byly i střechy okolních domů orientované po „*starobylém způsobu*“¹⁷⁴ a radnice neměla „*dnešní protějšek velikého barokního chrámu*“.¹⁷⁵ Jeřábekem navrhovaná střecha by dle Fanty na náměstí jednoduše nezapadala. Aby toho však nebylo málo, měla i jiné – ryze praktické – nedostatky (či přímo chyby).

Tímto řešením by, jak Fanta upozorňoval, byla dešťová voda „*bez všech rozpaků*“ sváděna směrem k sousedním stavbám a v zimě by se navíc hluboké úžlabí, jež by mezi radnicí a věží vzniklo, zanášelo sněhem, který by bylo nutné složitě a nákladně odstraňovat. Celkově vzato by přeorientování hřebene střechy kolmo k náměstí neprospívalo ani zdívu věže, ani samotné střeše radnice. Jeřábekem navrhovaná úprava byla nevýhodná i z prostorového hlediska, neboť by se při ní nezískalo tolik nového místa, jako to umožňoval Fantův projekt. To jistě nebyl nepodstatný argument, když se radnice již nějaký čas před požárem potýkala s nedostatkem prostoru a když jedním z hlavních cílů přestavby bylo tento stav změnit. Navíc – a to můžeme považovat za asi nejsilnější argument, který Fanta uvedl

¹⁷¹ SOKA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Bedřicha Duchoně a Ladislava Nováka Josefu Fantovi, 9. 6. 1921.

¹⁷² AAS NTM, Fanta 10, karton 110, složka IV, dopis od Josefa Fanty obecnímu zastupitelstvu města Klatov, 13. 6. 1921.

¹⁷³ Ibidem.

¹⁷⁴ AAS NTM, Fanta 10, karton 110, složka IV, dopis od Josefa Fanty obecnímu zastupitelstvu města Klatov, 13. 6. 1921.

¹⁷⁵ Ibidem.

– Jeřábkem navrhovaná střecha neodpovídala podle něj stavebním předpisům. Jak Fanta shrnuje:

„...stalo by se záhadou, proč má obec provést na své radnici nyní střechu technicky, hospodářsky, především však vzhledně tak málo výhodnou, ba závadnou, střechu, od které se z důvodů závažných dobou upustilo a kterou znovu zaváděti se památkový úřad jinde nepokouší.“¹⁷⁶

Již nyní by Fantova kritika byla sama o sobě dostačující, on však u samotných nedostatků Jeřábkovy řešení neskončil. Zpochybnil i jeho východisko, kterým bylo *„charakteristické osamocené působení věže.“¹⁷⁷* Fanta s tímto názorem nesouhlasil a naopak tvrdil, že *„...charakteristickým rysem starých objektů radničních jest spojení věže (hlásky) s radnicí. Takové spojení věže s radnicí jest při českých radnicích časté, o takové charakteristické spojení věže s radnicí jde i v Klatovech.“¹⁷⁸* Jako podobné příklady uvedl staroměstskou a novoměstskou radnici v Praze a radnici kadaňskou. Podle Fanty tvořila klatovská věž a radnice architektonický celek, jehož roztržení by bylo nežádoucí.

Jeřábkovy obavy, že by věž ztratila na své impozantnosti, považoval Fanta za liché. Sice připustil, že by přístavbou třetího patra došlo ke zmírnění rozdílu mezi věží a radnicí, avšak ne nevýhodně pro obě stavby. Na základě srovnání s radnicemi, *„...při nichž jak známo se jejich věže mohutně uplatňují...“¹⁷⁹* se snažil doložit, že ani poté by působivost Černé věže nebyla ohrožena. Zatímco poměr klatovské radnice a věže by byl i po plánovaných úpravách skoro 1:4 (měřeno však k římsce nového patra), poměr staroměstské radnice a věže je ze starší strany (při vchodu do radnice) pouze 1:3 a při pohledu z velkého náměstí dokonce jen 1:2 (asi do výše poloviny věžní střechy). Nejinak je na tom věž kadaňská, která je taktéž pouze dvojnásobkem radnice. I kdyby však byly obavy odůvodněné, Jeřábkův návrh by dle Fanty nebyl o nic lepším řešením, neboť by *„z hlavního pohledu z náměstí obrys štítu stejně věž zakrýval, jako mnou navrhovaná střecha...“¹⁸⁰*

¹⁷⁶ AAS NTM, Fanta 10, karton 110, složka IV, dopis od Josefa Fanty obecnímu zastupitelstvu města Klatov, 13. 6. 1921.

¹⁷⁷ SOKA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od státního památkového úřadu pro Čechy v Praze Městskému úřadu v Klatovech, 25. 5. 1921.

¹⁷⁸ AAS NTM, Fanta 10, karton 110, složka IV, dopis od Josefa Fanty obecnímu zastupitelstvu města Klatov, 13. 6. 1921.

¹⁷⁹ Ibidem.

¹⁸⁰ Ibidem.

Pokud to shrneme, Fanta se ve své kritice snažil poukázat nejen na nejrůznější nedostatky Jeřábkem navrhovaného řešení, zpochybnil i samotný cíl, který jím sledoval, a k tomu všemu se ještě pokusil vyvrátit, že by ho tímto způsobem bylo vůbec možné dosáhnout.

Co se nedostatků týká, byla Fantova kritika nejspíš oprávněná. Poněkud přehnaně však působí poměr radnice a věže, kterým se zaštiťuje. Nezdá se jako příliš pravděpodobné, že by se poměr výšky římsy nového patra radnice a Černé věže mohl blížit 1:4.

I kdybychom však pominuli možné nepřesnosti u uvedených poměrů, byly by napadnutelné i z jiného důvodu. Fanta, jak sám u klatovské radnice zmiňuje, počítal s výškou radnice po vrchní římsu. Naprosto tak opomíjí výši střechy, která se však může dům od domu značně lišit. Další nesrovnalosti nalezneme i u výšky věží. Zatímco u klatovské a staroměstské (ze „*starší strany*“) ji počítá až po špici věže, v případě kadaňské jen po římsu a u staroměstské „*ze strany velkého náměstí*“ přibližně do poloviny věžní střechy. Těžko říct, zda se z Fantovy strany jednalo jen o jakési „zaokrouhlení“ a snahu držet se celých čísel, anebo o vědomou manipulaci ve prospěch vlastního projektu, u něhož byla právě výška radnice hlavním předmětem kritiky. Na jeho obranu je však nutné zdůraznit, že vždy jasně uvádí, co do výšky započítal. Při zběžném čtení nebo vyslechnutí však většině lidí spíše utkví samotné číselné údaje, a ne již detaily, co do nich všechno bylo započítáno.

Tak či onak, Fanta si za svým názorem očividně stál a nebál se být s ním spojován, neboť jak v závěru píše:

*„Bylo by mi milo, kdyby toto mé dobrozdání bylo uveřejněno. Prosím, aby bylo zachováno v archivu, abych kdyby mi bylo třeba zaopatřit si opis. Nemám čas nyní opis poříditi.“*¹⁸¹

K samotnému památkovému úřadu se tento Fantův posudek dostal oficiální cestou pravděpodobně až dva roky poté, v roce 1923.¹⁸² V té době totiž památkový úřad „...*vzhledem ku zprávám o započetí prací spojených s úpravou radniční budovy v Klatovech...*“¹⁸³ kontaktoval město a ujišťoval se, že bylo při vypracování projektu zohledněno jejich stanovisko.

¹⁸¹ AAS NTM, Fanta 10, karton 110, složka IV, dopis od Josefa Fanty obecnímu zastupitelstvu města Klatov, 13. 6. 1921.

¹⁸² Nelze však vyloučit, že se k nim informace nedostaly již dříve neoficiální cestou.

¹⁸³ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Státního památkového úřadu pro Čechy Městskému úřadu v Klatovech, 21. 6. 1923.

Město je v odpovědi informovalo o svém tehdejšímu postupu, kdy nechali vyjádření památkového úřadu opsat a zaslat Fantovi, aby se k němu jako projektant dostavby mohl vyjádřit. Vzhledem k okolnostem, že však došlo rozhodnutím obecního zastupitelstva k oddálení dostavby, považovali prý tehdy za zbytečné jim Fantův posudek zasílat. Proto jej zasílají až nyní a doufají, že je Fantovy argumenty přesvědčí o „*správnosti a bez závadnosti projektu, k jehož provedení obec klatovská v posledních dnech přikročila.*“¹⁸⁴

8.1.2 Klub Za starou Prahu a další „mimo-klatovské“ spolky

Klatovská radnice však nebyla tématem, o němž by se zajímal pouze památkový úřad. Její přestavba vzbudila pozornost i u řady „mimo klatovských“ spolků, jako byl Klub Za starou Prahu, Spolek výtvarných umělců Mánes, Svaz českých spolků pro okrašlování a ochranu domoviny, Výtvarný odbor Umělecké besedy v Praze či Kroužek přátel starožitností pro Plzeň a okolí. Vlna kritiky, která se proti Fantovu projektu zvedla, dosáhla svého největšího vrcholu v roce 1921, kdy se všechny tyto spolky proti Fantovu projektu jasně vymezily.

Asi vůbec prvním, od koho městská rada obdržela kritiku plánované přestavby, byl Kroužek přátel starožitností pro Plzeň a okolí.¹⁸⁵ Ten se jí ozval, neboť „*zvěděl z kruhů dobře zpravených, že jest chystán projekt novostavby městské radnice*“, jehož realizace by podle nich znamenala „*těžké ohrožení památné černé věže a za druhé vážné porušení jedinečné silhouety města právě v černé věži vyvrcholující.*“ Dle jejich názoru se budova nehodila „*do poměrů krajinského města*“, neboť by svými rozměry přehlušila „*harmonii svého okolí.*“¹⁸⁶ Doslova by prý hrozilo, že „*ubije skupinu nevtravých měšťanských domů...a jmenovitě ohrozí vážně výraznou výšku černé věže, která svoji působivost všude známou čerpá právě z poměrů malých výšek svého okolí a své oprostěnosti.*“¹⁸⁷ To však nebylo jediným předmětem kritiky. Kroužek se pozastavoval také nad tím, proč má být

¹⁸⁴ SOKA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Ladislava Nováka a Bedřicha Duchoně Státnímu památkovému úřadu pro Čechy, 3. 7. 1923.

¹⁸⁵ Zajímavé je, že opis této stížnosti zaslali i Karlu Hostašovi s následujícím odůvodněním: „*Apelujeme na Vás, blahorodý pane, byste jako osobnost nade jiné povolání skutečným výše uvedeného projektu nepřipustil.*“ (viz. VMH Klatovy, Archiv, Písemná pozůstalost Karla Hostaše, karta N53, dopis od Kroužku přátel starožitností pro Plzeň a okolí Karlu Hostašovi, 12. 4. 1921).

¹⁸⁶ Ibidem.

¹⁸⁷ Ibidem.

radnice realizovaná „ve slohu renesančním,“ jenž označila za „starý a odumřelý projev umělecký.“¹⁸⁸ Takový přístup byl podle nich v rozporu s:

„moderními názory, které tak jak tomu bylo i v historii snaží se uplatnit vždy a všude nové směry a nové idee, třeba nikoliv jejich extrémní výhonky. Vytvoříme-li nové věci v novém duchu, budou i po letech /tak jako staré památky/ cennými dokumenty umělecké činnosti a schopnosti určité doby.“¹⁸⁹

Proto se domnívali, že by bylo nejlepší opravit pouze střechu a počkat na příhodnější dobu k provedení novostavby, což – jak podtrhli – by se mohlo stát „za účasti celého uměleckého světa českého.“¹⁹⁰ Závěrem stojí za zmínku ještě jejich zajímavá připomínka k sgrafitovanému průčelí, u něhož dávali k zvážení, zda se hodí „k cílům, jaké nová doba sleduje a není-li v naprostém odporu s jednoduchostí a vážností demokratického citění pravých republikánů.“¹⁹¹

Dále se městské radě se svou kritikou ozval Klub Za starou Prahu. Nebyl to však první dopis, který jí byl od tohoto spolku adresován. Tento byl však zřejmě prvním, v němž jí adresovali svůj nesouhlas. Hned v jeho úvodu zdůrazňují, že projekt „se stanoviska památkové ochrany v žádném směru neuspokojuje.“ Nejedná se podle nich o dostavbu, ale ve své podstatě o novostavbu. To, co však „nejvíce dráždí k protestu“ byl dle jejich slov „nesprávný poměr k věži a k celému náměstí“. Doposud věž dominovala díky své výšce a „monumentální osamocenosti“ náměstí i městu, to však bylo z jejich pohledu nyní v ohrožení. Hřeben střechy byl podle nich plánován příliš vysoký, navíc souběžný s náměstím, „ač by úmyslu restitučnímu odpovídal lépe hřeben k náměstí kolmý.“ Kdyby byl takto orientován, nemusel by být zdaleka tak vysoký, navíc by se nepřimyká k věži, která by tímto zůstala i nadále volná a uchovala by si svou působivost. V ohrožení byl podle nich i protější jezuitský chrám, „jehož hmotově dominující postavení na náměstí úplně jest tím vyvráceno z rovnováhy.“ Nepříznivý vliv by však měla úprava nejen na věž a na celkový výzor náměstí, ale i na samotnou „siluetu“ města. „Ustálený obraz města“, jenž podle nich

¹⁸⁸ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Kroužku přátel starožitností pro Plzeň a okolí městské radě, 12. 4. 1921.

¹⁸⁹ Ibidem.

¹⁹⁰ Ibidem.

¹⁹¹ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Kroužku přátel starožitností pro Plzeň a okolí Radě města Klatov, 12. 4. 1921.

tkvěl ve „skupině věží¹⁹² kolem hmoty jezuitského kostela“, by úpravou radnice získal „ještě druhou hmotu právě tak dominující a obraz města škodlivě přetvořující.“ Jako příklad měst, jež si takto nešťastně poškodila přehnaně velkým novostavbami svůj výzor, pak uvedli České Budějovice („vysokým obchodním domem“), Tábor („bývalou spořitelnou“) a Pardubice („novou radnicí“). Ve srovnání s těmito „politování hodnými případy, léta již hanbu svým městům působící“ by však podle nich ten klatovský byl „jistě nejkřiklavější.“ Proto se obrátili na městskou radu „s nejdůležitější obavou, avšak s důvěřivou žádostí“, aby Fantův projekt město opustilo.¹⁹³

Dalším v řadě, kdo se městské radě ozval se zdrcující kritikou Fantova projektu, byl Spolek výtvarných umělců Mánes. Ten „stojíce spolu s jinými kulturními činiteli na strážích v zájmu zachování ušlechtilého souladu...měst“, jež považoval za dědictví odkázané lidem dřívějšími generacemi, se taktéž zajímal o dostavbu radniční budovy. I oni se obávali, že by se Klatovy stejně jako „již dříve politováníhodné případy“ dopustily „poškození uměleckého dojmu...náměstí“ a že by se realizací Fantova návrhu přiřadily k městům, jež narušila „ušlechtilé linie svých silhouet novostavbami nepřiměřené výšky a charakteru, jež křiklavě a bezohledně zrušily dosavadní soulad prostředí.“ Argumentačně se dopis v podstatě překrýval s názorem Klubu Za starou Prahu – stejně jako oni kritizovali „nepřirozeně vysoký hřeben“ střechy, jeho nevhodný vztah k věži a stejně jako oni se taktéž obávali, že hmota radniční budovy „vyvrátí imponující dojem jezuitského kostela.“ Proto „pozvedajíc svého varovného hlasu“ protestovali proti realizaci Fantova projektu. Doslova městské radě napsali, že by takový „čin způsobil městu hanbu snad po staletí neodčinitelnou“ a jako „výstražné příklady“ uvedli po vzoru Klubu Pardubice, Budějovice a Tábor v naději, že „Klatovy nedopustí se omylu, jenž by tato města v křiklavosti a škodlivosti důsledků ještě daleko předčil.“¹⁹⁴

Proti Fantovu projektu se dále vymezil Svaz českých spolků pro okrašlování a ochranu domoviny, od něhož městská rada obdržela kritiku 20. června. Svaz na rozdíl od Spolku výtvarných umělců Mánes v úvodu přímo zmiňoval jméno Klubu Za starou Prahu, k jehož protestu se připojoval. Ani jejich dopis, jenž byl poměrně stručný, nepřinesl nic nového. Stejně jako ostatní spolky se i Svaz domníval, že Fantovy plány nevyhovují „obrazu

¹⁹² Myšlena tím byla Černá věž a dvě věže jezuitské kostela.

¹⁹³ SOKA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Klubu Za starou Prahu Radě města Klatov, 3. 6. 1921.

¹⁹⁴ SOKA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Spolku výtvarných umělců Mánes Radě města Klatov, 16. 6. 1921.

města“, jenž by dle nich „úplně byl zničen“, kdyby došlo k jejich realizaci. I v jejich kritice se objevují obavy o působivost černé věže a „celkový ráz náměstí.“ Nijak zvlášť dopis nerozváděli, což asi ani nepovažovali za nutné, neboť v jeho závěru konstatovali, že se připojují „úplně k mínění Klubu Za starou Prahu.“¹⁹⁵

Zřejmě vůbec posledním uměleckým spolkem, který se přidal ke Klubu Za starou Prahu, byla Umělecká beseda v Praze (konkrétně její Výtvarný odbor). Kritika, již adresovali městské radě, nepřinesla z hlediska argumentů opět nic nového. Pro město, ale i pro autora musela být však (navzdory své stručnosti) obzvlášť bolestná, neboť se v ní Výtvarný odbor nezdralhal použít velmi kritických slov. Plánovanou Fantovu představbu radnice označili za „čin naprosto neumělecký“, kterým by dle jejich názoru město „ztratilo...na vždy svůj stavební charakter.“ Příklady, které Klub uvádí, jsou podle nich „příliš výstražným příkladem zničení vyrovnané krásy českých náměstí, než aby se smutná historie měla opakovati.“ Tím spíše, že dle jejich názoru „stavba sama o sobě umělecké hodnoty nynější radnice zdaleka nemůže dosáhnouti.“¹⁹⁶

8.2 Pozadí kritiky

Jak je tedy nyní zřejmé – kritiky jednotlivých spolků se argumentačně velmi překrývaly a jediným, kdo alespoň částečně vybočoval z této řady (i když ne nijak zásadně), byl Kroužek přátel starožitností. V jeho dopise se objevují některé formulace a argumenty, jež u jiných kritik adresovaných městské radě nenalezneme. I tak ale nelze přehlédnout značnou podobnost všech spolkových kritik, jež byly navíc dosti podobné stanovisku Státního památkové úřadu. Jaké však bylo pozadí těchto kritik a kdo se od koho ve skutečnosti inspiroval?

Zatímco některé spolky ve svých dopisech městské radě uvádějí svůj informační (či snad inspirační zdroj) jen velmi vágně, jiné se přímo odkazují na Klub Za starou Prahu. Tuto stopu se – jak se nakonec ukázalo – vyplatilo sledovat, neboť v jeho zápisech ze zasedání domácí rady lze vystopovat řadu záznamů, jež v kombinaci s dalšími dobovými prameny vytvářejí značně komplexní představu o pozadí tehdejší kritiky.

¹⁹⁵ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Svazu českých spolků pro okrašlování a ochranu domoviny Radě města Klatov, 20. 6. 1921.

¹⁹⁶ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Výtvarného odboru Umělecké besedy v Praze Radě města Klatov, 13.7. 1921.

V zápisech Klubu Za starou Prahu se klatovská radnice poprvé zmiňuje 1. září 1920, kdy „*rada Almer upozornil, že prof. Fanta má navrhnouti obnovovací projekt radnice.*“¹⁹⁷ Vyšetřením situace byl tehdy pověřen „*Dr. Guth, jenž právě do Klatov odjíždí,*“ a krom toho se domácí rada usnesla, že je zapotřebí zatelefonovat památkovému úřadu.¹⁹⁸ Jejich kroky jim však tehdy ještě žádné podrobnosti o Fantově projektu nepřinesly – ostatně ani nemohly, neboť jak bylo na následující schůzi konstatováno: „*Projekt Fantův na úpravu radnice není zatím vypracován. Mluví se o něm pouze.*“¹⁹⁹ Navíc Guth od Hostaše získal „*prohlášení uklidňující*“,²⁰⁰ a tak není divu, že jejich zájem o klatovskou radnici na nějaký čas zřejmě opadl.

Teprve počátkem března následujícího roku zaslali městské radě „*svůj zdvořilý dotaz*“, zda je „*zpráva, jež prošla veřejností*“, že pomýšlí na úpravu radnice, pravdivá. Jelikož se dle jejich názoru jednalo o „*problém značné důležitosti a odpovědnosti se stanoviska památkové ochrany,*“ zajímali se, jaký program a projekt by měl být případně jejím podkladem, a rovněž nabídli, že Klub „*milerád přispěje radou v případě, že by toho ohled na důležitost klatovských památek a zejména sousedství známé „černé věže“ vyžadovaly.*“²⁰¹

Od Ladislava Nováka, tehdejšího starosty města, a Bedřicha Duchoně, městského stavitele, se jim dostalo poděkování, že se o projekt zajímají, avšak „*poradní nabídka*“ Klubu zůstala ležet nepovšimnuta. Město nejspíš ani nevidělo důvod, proč by ji mělo využít. Fakt, že práci zadali „*professoru české vysoké školy technické panu architektu Josefu Fantovi*“ pro ně byl jistě dostatečnou zárukou kvality a odbornosti. Jejich odpověď však byla pro Klub cenná alespoň tím, že se o projektu více dozvěděli (pokud ovšem tyto informace nezískali již dříve z jiných zdrojů). Od této chvíle však s jistotou věděli, že je plánováno třetí patro a že „*bylo vysloveno přání, aby nová radnice přibližovala se svým vzhledem k svému původnímu vzhledu dle známého obrazu Willenbergrova.*“²⁰²

Samotné zvyšování budovy (viz 8.3 Příčiny kritiky) v kombinaci s jejich dřívějšími zkušenostmi s Fantou však mohly být pro Klub dostatečným důvodem k obavám, že projekt

¹⁹⁷ Archiv Klubu Za starou Prahu, Zápis ze schůze domácí rady, 1. 9. 1920.

¹⁹⁸ Ibidem.

¹⁹⁹ Archiv Klubu Za starou Prahu, Zápis ze schůze domácí rady, 15. 9. 1920.

²⁰⁰ Ibidem.

²⁰¹ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík. č. 63, dopis od Klubu Za starou Prahu Radě města Klatov, 2. 3. 1921.

²⁰² SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Bedřicha Duchoně a Ladislava Nováka Klubu Za starou Prahu, 7. 3. 1921.

nebude odpovídat jejich představám. Navíc zpráva, že Fanta tou dobou dokončuje návrh a přislíbil městu, že mu „úplný elaborát v nejbližších dnech předloží“,²⁰³ byla jasným dokladem, že otázka klatovské radnice nabývá na aktuálnosti. Snad proto se již v době, kdy sami ještě hotové plány ani neviděli, snažili získat další spolky k protestu, jak dokládá poznámka ze schůze domácí rady konané 6. dubna, podle níž, „Společnost architektů sděluje, že protestovat nemůže, poněvadž nezná projektu.“²⁰⁴

Zřejmě vůbec prvním, od koho městská rada obdržela kritiku plánované přestavby, byl Kroužek přátel starožitností pro Plzeň a okolí. Tento spolek byl však s Klubem v užších vazbách, než by jeho jméno a místo působnosti mohly napovídat. V minulosti se dokonce uvažovalo o jejich propojení, kdy se Kroužek měl stát odborem Klubu. Vyjednávání ale nakonec selhalo, neboť, jak píše Kristina Uhlíková, Kroužek nechtěl přijmout změnu jména. Především však pro něj bylo těžce přijatelné okleštění samostatnosti, kterému by se nevyhnul.²⁰⁵ I nadále však byly spolky v kontaktu, na čemž mělo jistě velkou zásluhu přátelství²⁰⁶ Zdeňka Wirtha (Klub Za starou Prahu) a Ladislava Lábka (Kroužek přátel starožitností).²⁰⁷ Právě Lábkův podpis, jenž byl toho času jednatelem Kroužku, nalezneme i na kritice, kterou městská rada v polovině dubna obdržela.²⁰⁸

Od města se jim tehdy dostalo odpovědi, v níž spolku nejprve diplomaticky poděkovali za jejich zájem, ale hned poté jim vysvětlili, proč s jejich názory „nelze jim plně souhlasiti“ a proč se domnívají, že nebyli „o věci řádně spraveni“.²⁰⁹ Kroužek byl upozorněn, že se nejedná o novostavbu, jak tvrdí, ale o dostavbu radnice pocházející z 16. století, jež byla naposledy přestavěna kolem roku 1850. Rovněž jim sdělili, že tuto záležitost svěřili: „panu architektu Josefu Fantovi, profesoru architektury české techniky v plné důvěře, že jeho projekt bude plně vyhovovati jak historickému původu budovy, tak i

²⁰³ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Bedřicha Duchoně a Ladislava Nováka Klubu Za starou Prahu, 7. 3. 1921.

²⁰⁴ Archiv Klubu Za starou Prahu, Zápis ze schůze domácí rady, 6. 4. 1921.

²⁰⁵ Kristina Uhlíková, *Zdeněk Wirth, první dvě životní etapy (1878-1939)*, Praha 2010, s. 44.

²⁰⁶ Více viz Jana Domanická, Spolupráce a přátelství Zdeňka Wirtha s Ladislavem Lábkem, in: Jiří Roháček – Kristina Uhlíková (eds.), *Zdeněk Wirth pohledem dnešní doby*, Praha 2010, s. 107-124.

²⁰⁷ Uhlíková, Zdeněk Wirth (pozn. 205), s. 44.

²⁰⁸ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Kroužku přátel starožitností pro Plzeň a okolí městské radě, 12. 4. 1921.

²⁰⁹ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, odpověď Kroužku přátel starožitností pro Plzeň a okolí, 28. 4. 1921.

*požadavkům doby dnešní jak po stránce estetické, tak i potřebě kancelářských místností.*²¹⁰

Způsob, jakým Fantu zmiňují, budí dojem, že si zřejmě slibovali, že i pro Kroužek bude dostatečnou zárukou správného řešení. Nemohli však zřejmě znát pozadí celé situace a asi ještě ani netušili, do jakých rozměrů kritika nakonec naroste.

Mezitím tou dobou se Klub Za starou Prahu snažil dostat k Fantovým plánům a jak vyplývá ze zápisu schůze domácí rady z 20. dubna, dokonce neváhal „*u přípisu Kroužku přátel starožitností v Plzni...požádat Státní pam. úřad, aby si vyžádal plány radniční přístavby*“ a dovolil jim do nich nahlédnout.²¹¹ Přesně týden poté o této záležitosti na schůzi referoval architekt Pecánek, který byl nejen pracovníkem Památkového úřadu v Praze, ale také členem domácí rady Klubu.²¹² Ten ostatní při schůzi informoval, že plány ještě nejsou dokončené, ale že bylo Klubu městem přislíbeno, že do nich mohou nahlédnout, jakmile dojdou.²¹³

V tu chvíli se však jednalo již o zastaralou informaci. Plány tou dobou musely být již hotové, neboť v ten samý den sepsal klatovský městský stavitel a starosta dopis, v němž Státní památkový úřad podrobně zpravovali o záměrech města (viz 8.1.1 Státní památkový úřad) a k němuž přiložili i jedenáct plánů Fantova projektu.²¹⁴ K Státnímu památkovému úřadu se tak nejspíše dostaly počátkem května – tedy v podobné době, kdy taktéž obdržel zprávu od Klubu, který se jej 4. května usnesl požádat „*o propůjčení projektu domácí radě k nahlédnutí do některé schůze*“ a to „*za přítomnosti některého z pp. úředníků Pam. úřadu.*“²¹⁵ Dosáhnout kýženého cíle se Klubu nakonec podařilo 18. května, kdy Pecánek přinesl do schůze Fantův návrh na dostavbu klatovské radnice. Domácí radou na něm byly tehdy „*zjištěny zásadní vady*“, které je – jejich slovy řečeno – nutily k „*důrazné protestní akci.*“ Proto bylo „*usneseno protestovat u rady města Klatov, upozornit pražské ochr. a uměl. spolky a veřejně zvýšit zájem denním tiskem.*“ Klub si velmi dobře uvědomoval, jak ze zápisu

²¹⁰ SOKA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, odpověď Kroužku přátel starožitností pro Plzeň a okolí, 28. 4. 1921.

²¹¹ Archiv Klubu Za starou Prahu, Zápis se schůze domácí rady, 20. 4. 1921.

²¹² Kateřina Bečková (ed.), *Sto let Klubu Za starou Prahu 1900-2000*, Praha 2000, s. 259.

²¹³ Archiv Klubu Za starou Prahu, Zápis ze schůze domácí rady, 27. 4. 1921.

²¹⁴ SOKA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Bedřicha Duchoně a Ladislava Nováka Zemskému památkovému úřadu, 27. 4. 1921.

²¹⁵ Archiv Klubu Za starou Prahu, Zápis ze schůze domácí rady, 4. 5. 1921.

vyplývá, že celá záležitost velmi spěchá,²¹⁶ neboť město již před několika dny vypsaló veřejné nabídkové řízení na dostavbu radnice, které se mělo uzavírat již 23. května.²¹⁷

Co se týká jejich cíle „zvýšit zájem denním tiskem“, tak ten se jim podařilo naplnit dokonale.²¹⁸ Jejich kritika, jež vyšla 23. května v *Pondělníku* pod titulkem „*Pochybný návrh přestavby radnice v Klatovech*“²¹⁹ (později ve stejném znění i v *Národních Listech*²²⁰), měla v Klatovech velkou odezvu. Klub si tak na své schůzi konané o týden později mohl jistě zaslouženě gratulovat, že jeho „*protest...v novinách dobře působil.*“²²¹ Úprava radnice se stala hojně diskutovaným tématem, a to zejména v místních periodících, v nichž si zastánci různých táborů začali vyměňovat veřejně své názory.

Slovy redakce klatovského *Šumavanu* vyvolala přestavba radnice „*v kruzích občanských a zejména v kruzích umělecky citících...značný zájem a pronášeny jsou různé názory*“, jež neměli „*v úmyslu zatajovati a jež před započítím stavby bude třeba náležitě uvážiti,*“ a tak pouhé dva dny po uveřejnění klubové kritiky v *Pondělníku* si ji mohli Klatované v plném znění přečíst i na stránkách *Šumavanu*.²²²

Tato kritika se v zásadě shodovala se stanoviskem, jež později Klub zaslal městské radě. I zde naráželi na to, že se dle jejich názoru nejedná o dostavbu, ale novostavbu, navíc „*v pojetí, které nemá v Klatovech žádného odůvodnění.*“ Hlavním důvodem k odsouzení však byla především výška radnice a její vztah nejen k věži, ale i k celému náměstí a městu. V článku doslova uvedli, že se obávají, že by Fantův projekt vedl k: „*uskutečnění takového monstra, jakým je pověstná radnice v Pardubicích, která zasazuje těžkou ránu celému starému náměstí a odstrašuje banalitou a výtvarným nepochopením.*“ Od stanoviska zasláního městské radě se však lišila jednou zásadní věcí. Zatímco „oficiální cestou“ se Klub otázky historismu vůbec nedotkl, v článku jej uvedl jako jeden z argumentů proti Fantově návrhu. „*Historisující sloh, jehož se návrh vyzývavě přidržuje,*“ dle Klubu přímo „*volal po zakročení všech moderních českých architektů.*“²²³

Kromě této kritiky však ve stejném čísle *Šumavanu* vyšel i článek městského stavitele Bedřicha Duchoně, který se naopak Fantova projektu zastával. Klatovská radnice, jež byla

²¹⁶ Archiv Klubu Za starou Prahu, Zápis ze schůze domácí rady, 18. 5. 1921.

²¹⁷ Ladislav Novák, Vyhláška obce města Klatov, *Klatovské listy* XXXV, 1921, č. 20, 14. 5., s. 6.

²¹⁸ Archiv Klubu Za starou Prahu, Zápis ze schůze domácí rady, 18. 5. 1921.

²¹⁹ Pochybný návrh přestavby radnice v Klatovech, *Pondělník*, 1921, č. 21, 23. 5., s. 4.

²²⁰ Pochybný návrh přestavby radnice v Klatovech, *Národní listy* LXI, 1921, č. 143, 27. 5., s. 4.

²²¹ Archiv Klubu Za starou Prahu, Zápis ze schůze domácí rady, 1. 6. 1921.

²²² *Šumavan* LIII, 1921, č. 40, 25. 5., nepag.

²²³ Pochybný návrh přestavby radnice v Klatovech, *Pondělník*, 1921, č. 21, 23. 5., s. 4.

„až do své přestavby počítána...mezi nejkrásnější a nejvýstavnější radnice v království“, nyní „nad své okolí nikterak nevyniká a svému významu...naprosto neodpovídá.“ Navíc se, jak upozornil, již delší dobu potýkala s nedostatkem prostoru. Obojí bylo řešitelné její dostavbou, která se po požáru beztak stala nezbytnou, a jelikož „*obecní správě záleželo*“ na jejím „*důstojném provedení*“, zadali „*vypracování návrhu profesoru české techniky v Praze Jos. Fantovi, jednomu z nejlepších českých architektů.*“ Duchoň tento návrh v článku důkladně představil – ukázal, co je jím sledováno a jaké pohnutky formovaly jeho konečnou podobu. V závěru se rovněž dotkl kritiky plánovaného zvýšení radnice, které mělo podle některých ohrozit působivost Černé věže. Tyto obavy odmítl jako neopodstatněné a v článku přímo uvedl, že Fanta „*jest dle svého uměleckého přesvědčení úplně jist příznivým účinkem svého řešení.*“ Navíc, jak upozornil, by se při jiném řešení mohlo stát, že by „*pozdější možnou nástavbou třetích pater na domech*“ byl naopak ohrožen „*monumentální charakter radnice.*“²²⁴

„Pondělníková“ kritika však nedostala prostor pouze v *Šumavanu*, ale upozornil na ni taktéž 27. května ve své rubrice „O čem lid neví“ *Neodvislý Republikán*,²²⁵ v jehož následujícím čísle (3. června) byla rovněž celá otištěna.²²⁶ Václavu Prunarovi, redaktorovi tohoto týdeníku a zároveň klatovskému radnímu,²²⁷ přišla kritika Klubu jistě velmi vhod. On sám se proti plánované dostavbě radnice vymezoval, i když jeho důvody byly od těch klubových značně odlišné. Očividně mu nešlo ani o hledisko památkové, ani umělecké, ale ryze o finanční stránku věci. Proto se, jak píše: „*několikrát ve finanční komisi...postavil proti tomu, aby radnice navrženým nevhodným způsobem byla přestavována.*“ Navíc v době, kdy „*je stavba tolik drahou, leckterý materiál špatný a obec v takové finanční tísní, že neví, bude-li mít za několik měsíců platy pro své úředníky.*“ Finanční komise byla prý tomuto názoru nakloněna, a tak bylo usneseno, aby se v té době přestavba nerealizovala. To však zvrátili „*páni v městské radě, kteří*“ – jak bylo v článku ironicky komentováno – „*dle všeho mají peněz dost a jimž jest nynější už ohromné daňové a přirážkové zatížení občanstva patrně věcí lhostejnou.*“ V článku je dále obvinil, že okamžitě vypsali výběrové řízení s krátkou lhůtou tak, aby prý „*opatrným tatíkům města...nikdo plány neskřížil.*“ Nyní však proti

²²⁴ Bedřich Duchoň, K přestavbě klatovské radnice, *Šumavan* LIII, 1921, č. 40, 25. 5., nepag.

²²⁵ [Václav Prunar?], Když sídlí v městě dva konservátoři, *Neodvislý Republikán* III, 1921, č. 21, 27. 5., s. 2.

²²⁶ [Václav Prunar?], „Klub za Starou Prahu“ proti měst. radě klatovské, *Neodvislý republikán* III, 1921, č. 22-23, 3. 6., s. 7.

²²⁷ Lenka Sýkorová, Klatovy v době národní emancipace, in: Sýkorová, Klatovy (pozn. 7), s. 329.

„pánům na klatovské radnici“ vystoupil „odpůrce velice vážný“, kterým byl právě Klub Za starou Prahu.²²⁸ Tuto kritiku nechal Prunar (jistě s největší radostí) hned v následujícím čísle celou otisknout, neboť – jak podotkl – byla „pro klatovské radní pány, kteří by tak rádi vyhodili několik milionů... důkladnou sprchou a poněvač se... mluví dokonce o monstře (obludě), i nemalou ostudou.“ Jak v článku dále uvádí, realizovat tuto stavbu „za dnešní obrovské drahoty a finanční mizérie“ by bylo „velkým nesmyslem“. Proto byl přesvědčen, že se „také četní členové obecního zastupitelstva a mnozí občané... proti tomuto kocourkovskému kousku ozvou.“ Ani argument současné nezaměstnanosti podle něj neobstojí, neboť by se měly stavět věci „nutné a naléhavé“, na nichž by se lidem dostalo práce zrovna tak.²²⁹

Ani v Šumavanu se však mezitím nezahálelo. Bylo zde – jak jeho redakce avizovala – skutečně popřáváno prostoru nejružnějším náhledům, a tak na jeho stránkách diskuze čile pokračovala. 28. května se do ní zapojil také místní architekt Josef Janovský. Ten „domnívaje se, že děje se tu velická historická chyba a nemaje jiné možnosti varování“ se odhodlal k uveřejnění své kritiky. Využil proto této „poslední, ne zrovna důstojné příležitosti,“ aby se dovolal „hlasů širší veřejnosti.“ Nákladný projekt, pro nějž byla obec „ochotna přinést velkých obětí“, podle něj dokazoval, že „jest tu nejlepší vůle okrášlit město,“ což podle něj potvrzoval i fakt, že byl objednan „u odborníka vysoké hodnoty.“ Zatímco však Fantovi přiznával, že jeho „ideálně provedená restaurace děkanského kostela“ byla „vzhledu města na prospěch“, o jeho návrhu klatovské radnici již takové mínění neměl. S myšlenkou, že by měl být radnici „dán původní tvar“ a že by měla být „zbavena všech pozdějších novotvarů“, problém neměl. Spíše naopak. Byla to podle něj „myšlenka zajisté překrásná ve všech směrech!“ Značné pochybnosti však měl o způsobu provedení – radnice si podle něj sotva mohla zachovat svůj ráz, když se měl „tento návrat k původu řešit zvýšením“ a dle něj „podstatnými změnami vnitřními i vnějšími“. Na pomoc si vzal příměr starého prádelníku „veškerosn“ jak tomu lidově říkali,“ který kdyby předělal jeho vnitřek, zvýšil ho či rozšířil „byť bych mu dal i umělecky cenou původní formu“, stal by se ze starožitnosti jen „bezcenným monstrem.“ Přístavba patra tak, jak ji Fanta navrhl,

²²⁸ [Václav Prunar?], Když sídlí v městě dva konservátoři, *Neodvislý Republikán* III, 1921, č. 21, 27. 5., s. 2.

²²⁹ [Václav Prunar?], „Klub za Starou Prahu“ proti měst. radě klatovské, *Neodvislý republikán* III, 1921, č. 22-23, 3. 6., s. 7.

byla podle něj „*marnotratně drahá*“²³⁰ a navíc by ani nevedla ke vzniku dostatečného množství úřadoven. Ty by beztak nebyly vůbec vhodné, neboť postrádají „*nerušitelné spojení*“ a nemají dostatečné osvětlení.²³¹

„*V dnešní době všeobecné nervosy, jest nezbytnou podmínkou, aby úřadovny byly světlé, vzdušné, útulné, aby úředníka vábily a neodpuzovaly, aby mu byly domovem a ne vězením.*“²³²

Plánovanou úpravou by dle Janovského město získalo jen „*obilný hrob, druhé zakopané miliony.*“ Zesměšnilo by „*tak neduživého starce s chorými vnitřnostmi, násilím voperovavše mu mladistvou masku.*“ Kromě toho se i on obával, že by přístavba byla „*na úkor dominantě velekrásné, historicky a umělecky velmi cenné Černé věži*“, která podle něj byla „*beztať již jesuitským kostelem*“ značně zatížena. Bylo podle něj tedy prý „*nápadno, proč projektant s plány nedodal nejdůležitější a nezbytný perspektivní pohled z náměstí.*“²³³

U této kritiky je však nutné zmínit, že byl její autor – jak se ukazuje ze zápisů schůzí – prokazatelně v úzkém kontaktu s Klubem Za starou Prahu.²³⁴ Je tedy otázkou, do jaké míry byl jeho postoj nezávislý a do jaké míry ovlivněný Klubem. Nelze nakonec ani vyloučit, že byl součástí Klubem organizovaného „*protifantovského odboje*“. Ať už tomu bylo jakkoliv, Janovskému se dostalo záhy odpovědi, a to přímo od Fanty.

Ve své reakci, jež byla na stránkách Šumavanu uveřejněna 4. června, si rýpnul do Janovského přirovnání k starému prádelníku, když podotkl, že „*vešchosa*“ *pana pisatele...nežádá nového patra, ale domy častěji nových pater žádají.*“ To je podle něj „*přirozenou potřebou života a těžko se jí brániti i nejzarytějšímu staromilci.*“ Proto nelze mít za zlé ani obecnímu zastupitelstvu, že o to žádá, „*ani staviteli, který této potřebě rozumně vyhovuje.*“ Rovněž se zásadně ohradil proti Janovského nařčení, podle něhož prý nedodal „*perspektivistický pohled z náměstí*“. Obecní zastupitelstvo od něj prý obdrželo ne jednu, ale rovnou tři takové perspektivy, z nichž je „*jasně viděti, jak vyhlíží „požární zed’ ve své nahotě“ aniž by zastíňovala a zabíjela plně Černou věž.*“ Svůj návrh – jak píše – podložil

²³⁰ (za cenu, kolik by stála „*moderní radnice nová*“ a za níž by bylo možné koupit více jak polovinu všech domů na náměstí stojící)

²³¹ Josef Janovský, Klatovská radniční budova a Černá věž, *Šumavan* LIII, 1921, č. 41, 28. 5., nepag.

²³² *Ibidem.*

²³³ *Ibidem.*

²³⁴ Viz Archiv Klubu Za starou Prahu, Zápisy ze schůzí domácí rady z roku 1921 (např. 9. 3., 15. 6., 6. 7.).

nejen studiiemi a nákresy, ale i konkrétními důvody. Přesto však „*pan pisatel předpovídá, že přístavba radnice mine se účinkem.*“ K tomu, jak Fanta uzavírá, nezbyvá mu nic jiného „*než mlčeti...Podepsal své dílo a ručí tím za ně.*“ Kam prý by došel, kdyby „*to, co jest mu samozřejmo měl vykládati a snad i proti různým posuzovatelům obhajovati. I umělec má právo, ovládaje svůj odbor, aby tvořil po svém svědomí a přesvědčení, a ne na komando dle cizích názorů.*“²³⁵

V tom samém čísle Šumavanu kromě Fantovy reakce vyšla i první část článku od Ferdinanda Vaňka, který prý doposud necítil „*potřebu vměšovati se do sporu vzniklého mezi městskou radou, resp. projektantem a opoziční stranou*“, neboť byl přesvědčen, že autor sám „*nejlépe dovede obhájití své stanovisko.*“ Když však byl „*vybídnut s několika stran, aby jako místní konservátor neváhal své mínění veřejně projeviti*“, rozhodl se „*aspoň částečně*“ přispět „*k informaci a snadnější orientaci...občanstva.*“²³⁶

Vaňkovým hlavním důvodem k veřejnému vystoupení byl však nejspíš fakt, že se Fantův projekt tou dobou ocital v reálném ohrožení. Dalo by se proto možná očekávat, že hned přistoupí k argumentům v jeho prospěch, ty se však v této první části článku ještě neobjevily. Vaněk zde namísto toho shrnul výhrady Kroužku přátel starožitností (neboť ty samé byly znovu „*uváděny a přetřásány*“ i v následující „*spršce článků*“) a následně podal zevrubný popis historie radnice. Tím si připravil půdu pro další pokračování, v němž již Fantovo řešení obhájil proti kritice, jež se na něj snesla a jež zahrnovala i „*jakýsi protest Klubu za starou Prahu...v Pondělníku*“.²³⁷

Naopak Klub v tuto chvíli mohl být více než spokojený. Článkem se mu podařilo otevřít diskuzi, která začala nést své ovoce. Co na tom, že se jí dostalo i kritiky, a to od redakce časopisu *Obrany Pošumaví*. Ta ve svém článku poznamenala, že se „*o černou věž začínají přítí vzdělání páni, kteří mají jen strach, jak bude věž zohyžděna,*“ ačkoliv jim osobně je prý jasné, že „*čistou linií mohutné kdysi krásné věže zohyždili již...otcové jezovité.*“ Kritizovali však především to, že „*na učený spor měli páni dost času*“ a že nyní, „*když je ofertní řízení skončeno*“, je dle jejich názoru „*na rozumování trochu pozdě.*“²³⁸

Tuto výtku si tehdy vzaly osobně i Klatovské listy, které ji však odmítly s tím, že by se jich mohla „*týkati jen tenkrát, kdyby bylo postaráno..., aby příslušné plány byly včasněji*

²³⁵ Josef Fanta, Klatovská radnice a Černá věž, *Šumavan* LIII, 1921, č. 43, 4. 6., nepag.

²³⁶ Ferdinand Vaněk, K přestavbě starobylé klatovské radnice, *Šumavan* LIII, 1921, č. 43, 4. 6., nepag.

²³⁷ Ibidem.

²³⁸ O černou věž, *Obrana Pošumaví* IV, 1921, č. 22, 3. 6., s. 2.

dány veřejnosti, případně odborným kruhům k posouzení. “ Autoritu Fanty prý sice uznávají, ale „*to ještě neznamená, že by byl neomylný.*“ Konečně mělo být dle jejich názoru více času také proto, aby se dalo zvážit, zda by se stavba nedala provést levněji, což by jen bylo „*v zájmu poplatnictva*“.²³⁹

Situace se začínala obracet ve prospěch Klubu, který mohl na schůzi domácí rady konané 1. června spokojeně konstatovat, že „*celá otázka dostavby radnice vstoupila ve stadium odkladné.*“ Pecánkovi, který jako památkář s městem jednal, se podařilo docílit toho, „*že se zástupci klat. městské rady kloní dosti ke stanovisku pam. úřadu, jenž doporučuje restrinkci programu stavebního.*“ I když, jak podotkli, „*historisující sloh stále ještě hrozí.*“²⁴⁰ A to vše ještě před tím, než vůbec městské radě adresovali svou kritiku. Tu odeslali teprve 3. června.²⁴¹ V reakci na ni tehdejší starosta Ladislav Novák a městský stavitel Bedřich Duchoně²⁴² kontaktovali Fantu, kterého stejně jako před pár dny v případě stanoviska památkového úřadu žádali, aby se ke kritice osobně vyjádřil a aby ji „*jako projektant a povolaný odborník náležitě vyvrátil.*“ Proto mu zaslali opis dopisu, jehož „*tendence*“ byla dle jejich slov „*průzračná*“ a „*kryje se v podstatě s dobrozdáním památkového úřadu.*“²⁴³ Ve skutečnosti to však bylo spíše naopak. Klub v podstatě podobné stanovisko uveřejnil ve svém článku o pár dní dříve, než bylo dobrozdání památkového úřadu formulováno, a tak to byl spíše památkový úřad, který se mohl inspirovat.²⁴⁴

Co se týká starostovy žádosti, Fanta na ni obratem odpověděl, ale asi poněkud jinak, než se od něj očekávalo. Dopis, k němuž přiložili „*zajímavý přípis Klubu*“, prý obdržel před odesláním listu obecnímu zastupitelstvu, v němž se vyjadřoval k názorům památkového úřadu (viz 8.1.1 Státní památkový úřad). Jelikož „*sám trefně list ten charakterisujete, prosím, abych byl zbaven toho šíře k němu odpovídati, škoda drahého času.*“ Navzdory tomu však

²³⁹ Přestavba radnice, *Klatovské listy* XXXV, 1921, č. 24, 11. 6., s. 3.

²⁴⁰ Archiv Klubu Za starou Prahu, Zápis ze schůze domácí rady, 1. 6. 1921.

²⁴¹ SOKA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Klubu Za starou Prahu Radě města Klatov, 3. 6. 1921.

²⁴² Soudě podle rukopisu byly všechny koncepty psány rukou Bedřicha Duchoně a starostou pouze připodepisovány. Je však otázkou, komu z nich můžeme přisoudit jejich „myšlenkové autorství“. Nabízí se v podstatě tři možnosti – buď byly diktovány starostou, nebo vznikaly na základě jejich společné diskuze, anebo se jednalo čistě o práci Bedřicha Duchoně a starosta je pouze schvaloval. Jako nejpravděpodobnější se však jeví poslední dvě možnosti.

²⁴³ SOKA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Bedřicha Duchoně a Ladislava Nováka Josefu Fantovi, 11. 6. 1921.

²⁴⁴ Pochybný návrh přestavby radnice v Klatovech, *Pondělník*, 1921, č. 21, 23. 5., s. 4.

hned za tuto žádost připojil návrh, jak by mohla znít jejich reakce, „uzná-li rada městská za vhodné Klubu odpovídati.“²⁴⁵

V ní Klub (samozřejmě jménem městské rady) kritizuje, že se v tisku „bez zřejmé informovanosti, bez místní znalosti, se zřejmou předpojatostí“ vyjádřil ke stavebním návrhům, které rada „po dobré úvaze přijala a schválila.“ Nyní prý se na ně obrací „s podivnou a věru, že troufalou žádostí, aby upustili od návrhů, které podrobně známe a o nichž dovedeme bez vnějších direktiv po své znalosti a po svém rozumu sami usuzovati.“ Špatně by prý „plnili své občanské povinnosti“, kdyby v tak pro město důležité otázky „odkázání byli na direktivy takto...dávané“, kdyby nedokázali „rozlišiti vážné důvody od povrchního usuzování“ a kdyby byla „půda našich důvodů tak vratká“, že by hned na žádost spolku ustupovali. Závěrem je ještě dodáno, že vzhledem k tomu, že je jejich dopis „tak osobní“, považují za povinnost poslat jej i umělci, „jehož dílo bez jeho vědomí posuzujete a proti němuž tímto způsobem dosti neobvykle vystupujete.“²⁴⁶

Fanta se v dopise hned za svým návrhem starostovi omluvil, že se „nezdržel mysletí, jak by mohla...zníti odpověď zástupců obce.“ Pokud však nesouhlasí s jeho „náhledy v příčinně stavby radniční“, prosí, aby byl propuštěn, neboť „každý svěřený úkol žádá důvěry, bez níž pracovati jest nepřijemno.“²⁴⁷

Nic takového se ale nestalo. I nadále bylo cílem prosadit Fantův návrh. Situace se však začala přirostovat. Městská rada obdržela další dopis od Klubu, jenž se znovu připomínal se svým stanoviskem, neboť se dozvěděl, že prý snad město započalo s úpravou radnice.²⁴⁸ Zřejmě pod vlivem této alarmující zprávy se Klub již několik dní před tím usnesl, že je zapotřebí rozeslat opis jejich posudku předloženého městské radě i „všem spolkům odborným, které byly už dříve požádány o součinnost.“ Kromě toho jej poslali také Janovskému „s přáním, aby jej otiskl v „Šumavanu“.“²⁴⁹ To však bylo zbytečné, neboť zde jejich stanovisko dávno vyšlo (byť v podobě Pondělníkového článku). Co se týká apelu na ostatní spolky, tak ten nezůstal bez odezvy. Hned 16. června se k jejich protestu přidal

²⁴⁵ AAS NTM, Fanta 10, karton 110, složka IV, dopis od Josefa Fanty Ladislavu Novákovi, 14. 6. 1921.

²⁴⁶ Ibidem.

²⁴⁷ Ibidem.

²⁴⁸ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Klubu Za starou Prahu Městské radě v Klatovech, 18. 6. 1921.

²⁴⁹ Archiv Klubu Za starou Prahu, Zápis ze schůze domácí rady, 15. 6. 1921.

Spolek výtvarných umělců Mánes²⁵⁰ a čtyři dni nato i Svaz českých spolků pro okrašlování a ochranu domoviny.²⁵¹

Byla-li skutečně většina městských radní již předtím – jak na jedné ze svých schůzí Klub tvrdil – nalomená, kritika, jež radě nyní od dalších spolků přišla, mohla jejich skeptický postoj k Fantovu projektu jen posílit. Jeho uskutečnění bylo čím dál tím více v ohrožení. To by i vysvětlovalo, proč městský stavitel Duchoň, jenž stál na straně jeho zastánců, pokládal „za svou povinnost podati o projektu dostavby radniční budovy a o námitkách proti němu činěných...dobrozdání.“ Městské radě v něm nejprve připomenul, proč je dostavba nutná, přičemž se neomezoval pouze na důvody ryze praktické či estetické. Zdůraznil, že se jedná o příležitost zajímavou i „po stránce sociální“, neboť je to způsob, jak čelit nezaměstnanosti. Navíc se dostavbou radnice „usnadní zřízení krajského soudu..., jemuž dlužno některé místnosti v radnici zatímně propůjčiti,“ který ale „přispěje nemálo k rozvoji města.“ Poté ukázal, že Fantův projekt splňuje všechny požadavky, které na něj byly kladené a co se týká námitek? Ty postupně vyvrátil. V případě památkového úřadu nejprve zdůraznil, v čem jsou jejich názory ve shodě a teprve poté se zaměřil na rozpory, v nichž se odkázal na Fantovo stanovisko. Co se týkalo obav Klubu, tak o ustálenosti obrazu města prý „nelze mluvit, neboť se stále měnil a nezadržitelně bude měnit,“ navíc v něm není dominantou pouze věž či jezuitský kostel, ale je jich mnohem víc. Přístavba radnice podle něj navíc věž neohrozí, ale naopak podpoří její působivost. „Moderní sloh“, který prý vyžaduje Kroužek přátel starožitností v Plzni, byl podle něj k radnici naprosto nevhodný. V případě jejich (s Klubem shodné) kritiky plánovaného zvýšení poukázal na starobyrou plzeňskou radnici, která by podle jejich argumentací musela být rovněž závadnou. Navíc – stejně jako bylo v Plzni na náměstí vybudováno mnoho vysokých domů, nelze se této tendenci ubránit ani v budoucnu v Klatovech, což je nutné zohlednit i při nynějším plánování radnice. Janovského námitky, že kancelářské místnosti nebudou vhodné, vyvrátil s tím, že většina nově projektovaných místností bude na jižní a západní straně, což znamená, že budou i příjemně osvětlené. Návrh na přesunutí radnice, který se rovněž objevil, rozhodně

²⁵⁰ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Spolku výtvarných umělců Mánes Městské radě v Klatovech, 16. 6. 1921.

²⁵¹ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Svazu českých spolků pro okrašlování a ochranu domoviny Městské radě v Klatovech, 20. 6. 1921.

nedoporučoval, neboť vhodnější místo než to současné podle něj ani neexistuje.²⁵² Celkově shrnul, že námitky, které jsou proti Fantovu návrhu činěny, jsou:

„značně protichůdné a tudíž mylné, neznalost poměrů prozrazující, a nelze se zbaviti dojmu, že nemají za podklad jedině zájem estetický, pokud se osoby anonymně skrývají za jména spolků.“²⁵³

V závěru pak neopomněl zdůraznit Fantovy kvality, které potvrzuje jeho celoživotní dílo. Dle jeho slov byl jedním „z nejlepších českých umělců architektů a svým jménem plnou zárukou za zdárné provedení dostavby.“ A jak připomněl, i „zemřelý architekt Hlávka“ (jehož jméno mělo v Klatovech velkou váhu) si ho „velice vážil.“²⁵⁴

V ten samý den vyšlo taktéž pokračování Vaňkova článku, které rovněž přispělo k obhajobě Fantova projektu. Vaněk se v něm zaměřil zejména na možnosti, které podle něj město po požáru mělo. Podle něj byly v zásadě tři – buď se mohlo vrátit k stavu před požárem, co nejvíce k původní podobě, anebo „bez ohledu na zachování staré památky“ řešit věc ryze prakticky. První možnost by podle něj představovala „vzkříšení obludy“, přičemž by ani nedošlo k vyřešení nedostatku místa. Ta třetí by zase znamenala postavit novou radnici, a to buď na místě té současné, anebo úplně jinde. Ani jedno z řešení však nebylo šťastné, neboť se obě pojily s obrovskými náklady. V jednom případě by se navíc musela řešit otázka, kam s novou radnicí a co se starou, v druhém by se zase oproti nynějšku nic nezískalo – ani více úřadoven, ani jejich lepšího osvětlení. Proto podle něj zbývala jen možnost druhá, které Fantův návrh přesně odpovídal.²⁵⁵

Hned v následujícím čísle Šumavanu přinesl dokončení svého článku, v němž se zaměřil již na konkrétní výtky. S provedením fasády „v duchu renaissance“ naprosto souhlasí a měli by s tím podle něj souhlasit „právě pánové z obou...klubů“ [tzn. Klub a Kroužek], neboť nelze vyloučit, že se objeví pozůstatky původní fasády z 16. století. Takový postup se jistě, jak si rýpnul do vyjádření Kroužku, „dobře srovnává i s moderními názory pravého republikána: šetřiti starý třeba že obnošený a spravovaný šat poctivého veterána, a ne jej oblékat v šat moderní, jemu neslušící.“ Následně se zaměřil na „nejvážnější námitku“, která se týkala zvýšení radnice. Jako protiargument uvedl taktéž plzeňskou

²⁵² SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dobrozdání k dostavbě radnice od Bedřicha Duchoně, 22. 6. 1921.

²⁵³ Ibidem.

²⁵⁴ Ibidem.

²⁵⁵ Vaněk, K přestavbě starobylé klatovské radnice (pozn. 99), nepag.

radnici, která byla již v dávné minulosti postavena tak, že nad své okolí značně vynikala, což podle něj nebyla věc náhody.²⁵⁶

„Úmyslně a s rozvahou ji vybudovali otcové města do této imponantní výšky, chtějíce, aby jako reprezentační budova městská vynikala nad úroveň domů ostatních“.

257

To byl podle něj nejspíš i důvod, proč si klatovští vyvolili místo pro radnici na nejvyšším bodu náměstí a „dali ji za družku Černou věž, která by daleko do okolí viditelná, poukazovala na význam královského...města.“ Navíc popřel, že by zvýšením radnice došlo k ohrožení věže, naopak měl za to, že „výška...věže tím nic neutrpí, spíš ještě získá a vynikne“. Kdo prý by o tom pochyboval, „ať si jen připomene dojem, jaký činí pyramida Štěpánského domu vídeňského, antverpského nebo Münstru štrasburského aj., při nichž vysoká přilehlá budova chrámová není na újmu, spíše ji ještě...vzdvihuje.“²⁵⁸

Prvního července se v záležitosti dostavby radnice konala městská rada, po níž následovalo obecní zastupitelstvo. To, jak Šumavan následujícího dne v článku komentoval, bylo svoláno narychlo, což přirozeně „vzbudilo všeobecný zájem.“ Proto se dostavilo do schůze početné obecní zastupitelstvo, neboť se chtělo dozvědět, „proč tak najednou věc má být rozhodnuta.“²⁵⁹

Ve skutečnosti však chtěl starosta toto jednání, jak vyplývá z dopisu Fantovi, původně svolat již dříve – podle prvotního plánu zřejmě již mezi třináctým a devatenáctým červnem.²⁶⁰ V tu dobu se však znovu ozval Klub, k jehož kritice se vzápětí připojily i další spolky. Je tedy dost dobře možné, že k tomu nakonec nedošlo, neboť se starosta a další Fantovi zastánci mohli obávat, že by v tu dobu dopadlo v jejich neprospěch. Mnohem výhodnější mohlo být za takových okolností chvíli posečkat a získat tak navíc čas na přípravu vhodných protiargumentů. Proč padla volba konkrétně na pátek prvního července, toť otázka. Mohli k tomu mít ryze praktické důvody – možná to bylo datum, které vyhovovalo Fantovi, který se ten den do jednání osobně dostavil. Ani tak nebylo, jak se zdá,

²⁵⁶ Ferdinand Vaněk, K přestavbě starobylé klatovské radnice, *Šumavan* LIII, 1921, č. 49, 25. 6., nepag.

²⁵⁷ *Ibidem*

²⁵⁸ *Ibidem*.

²⁵⁹ Stavba radnice v Klatovech, *Šumavan* LIII, 1921, č. 51, 2. 7., nepag.

²⁶⁰ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Bedřicha Duchoně a Ladislava Nováka Josefu Fantovi, 11. 6. 1921.

vůbec jednoduché. Městská rada, na níž Fanta vyložil svůj názor, diskutovala tak dlouho, že ani obecní zastupitelstvo svolané na šestou hodinu nezačalo včas, a i ono se protáhlo až do večerních hodin.²⁶¹

Podrobný popis diskuze z jednání městské rady bohužel není, ale naštěstí existuje alespoň zápis z obecního zastupitelstva. Díky němu je zřejmé, že městská rada nakonec vyšla ve prospěch Fantova projektu, neboť následně obecnímu zastupitelstvu doporučila, aby projekt schválilo a dalo mu povolení ke stavbě. Rovněž ale radila, aby se s jejím provedením počkalo, „až rozpočtem na příští rok 1922 bude opatřen úrok pro potřebnou dodatečnou výpůjčku.“²⁶² Poté, co byla tato doporučení městské rady odprezentována na obecním zastupitelstvu, začali se k nim jednotliví zastupitelé vyjadřovat. Za klub sociálních demokratů promluvil Emil Kasík, který se vyslovil pro Fantův projekt, odmítl však jeho odložení. Sociální demokraté si totiž přáli, aby se ke stavbě vzhledem „k panující a zvětšující se stále nezaměstnanosti“ přikročilo rovnou.²⁶³ Tím se i jasně osvětluje kritika, která dříve zazněla na účet „učených pánů“ v Obráně Pošumaví (viz s. 55). Ta totiž byla týdeníkem právě této strany a přímo Kasík byl jejím redaktorem.²⁶⁴ Nynější diskuze, kterou „učení pánové“ vyvolali, přišla z jejich pohledu poněkud s křížkem po funuse a byla již jen nežádoucím zdržováním. Dalším, kdo se vyslovil proti odkladu, byli komunisté. Ovšem za podmínky, že bude nejprve „opatřen potřebný úvěr“ a že bude následně stavba zadána místním podnikatelům za současného využití místních materiálů.²⁶⁵ Naopak proti Fantově projektu vystoupila živnostensko-obchodnická strana, která se odkázala na svůj protest, jenž zastupitelstvu pár dní před tím adresovala. K tomu je, jak v listu uvádí, vedlo stanovisko hospodářské, okrasné a historické, i když jim – jak se zdá – leželo na srdci především to hospodářské. Zejména z toho důvodu navrhovali obnovení radnice do podoby před požárem, neboť to bylo řešení, které bylo spojené s nejmenšími možnými náklady. Klatovské poplatnictvo bylo podle nich „beztoho již zatíženo...nesmírnými daněmi“ a dalšími přírůžkami, které by si realizace Fantova projektu jistě vyžádala, by podle nich bylo „zcela

²⁶¹ Stavba radnice v Klatovech, *Šumavan* LIII, 1921, č. 51, 2. 7., nepag.

²⁶² SOkA Klatovy, AM Klatovy, Protokoly o schůzích obecního zastupitelstva 1916 – 1922, č. inv. 1156, s. 548.

²⁶³ Ibidem.

²⁶⁴ Lukáš Valeš – Jan Jiráček, Klatovy za první světové války, in: Sýkorová, Klatovy (pozn. 7), s. 366.

²⁶⁵ SOkA Klatovy, AM Klatovy, Protokoly o schůzích obecního zastupitelstva 1916 – 1922, č. inv. 1156, s. 548.

majetkově zruinováno. “ Stanovisko historické a okrasné již nijak dále nerozváděli, pouze se v tomto ohledu odkázali na kritiku Klubu.²⁶⁶

Proti stavbě, kterou označil za „*předčasnou*“, se postavil také Václav Prunar, který ji kritizoval již dříve a který nyní dokonce chtěl, aby se otázka vůbec neprojednávala a aby byla vyjmuta z programu schůze. Starosta Ladislav Novák naopak „*vyložil nutnost, potřebu a účelnost návrhu na úpravu a dostavbu městské radnice.*“ Za finanční komisi následně promluvili Vojtěch Turek a Karel Peters, kteří vysvětlili, že se komise proti realizaci stavby postavila s ohledem „*na kritický stav obecních financí.*“ Dále vystoupil se svým názorem i Josef Janovský, podle něhož měla být radnice upravena sice podle Fantova projektu, avšak s vynecháním třetího patra. Než se nakonec přistoupilo k závěrečnému hlasování o návrzích městské rady, promluvil ve prospěch projektu Karel Hostaš, který – jak je zaznamenáno – „*přednosti návrhu architekta Fanty a jeho účelnost i vhodnost podrobně vylíčil,*“ a starosta Novák, který „*některá tvrzení finanční komise vysvětlil a na pravou míru uvedl.*“ Následující hlasování nakonec potvrdilo všechny návrhy rady – Fantův projekt byl schválen dvaceti hlasy z celkových čtyřiatřiceti, povolení ke stavbě jedenadvaceti a odročení osmnácti.²⁶⁷ Zastánci Fantova návrhu si mohli oddechnout – projekt nebyl svržen.

Teprve nyní, den po zasedání rady a zastupitelstva, odpověděl starosta a městský stavitel spolkům, které se jim s kritikou ozvaly po polovině června. Svazu českých spolků pro okrašlování a ochranu domoviny i Spolku výtvarných umělců Mánes zaslali dopisy totožného znění, v nichž jim oznámili, že bylo na včerejší schůzi zastupitelstva rozhodnuto realizovat opravu radnice podle Fantova plánu. Navíc v něm vyjádřili „*svůj podiv nad tím, jak lehce může korporace tak vážných snah...odsouditi dílo umělce tak seriosního a vynikajícího, jakým architekt Fanta bezesporu je...aniž by dříve sama poznala pohutky..., jež ho k uměleckému vyřešení...vedly.*“²⁶⁸

Následujícího dne odpověděli i Klubu, který informovali, „*že všechny stavební práce jsou již dle projektu p. profesora Fanty zadány a nelze nyní na věci ničeho měniti.*“ Zastupitelstvo, dle jejich slov, „*přijalo návrh...v tom přesvědčení a důvěře, že radnice po dostavbě bude vyhovovati potřebám města a že bude přední ozdobou tohoto.*“ Co se týkalo

²⁶⁶ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, protest Československé živnostensko-obchodnické strany středostavovské v Klatovech proti projektované přestavbě v Klatovech, 25. 6. 1921.

²⁶⁷ SOkA Klatovy, AM Klatovy, Protokoly o schůzích obecního zastupitelstva 1916 – 1922, č. inv. 1156, s. 547-552.

²⁶⁸ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopisy od Ladislava Nováka a Bedřicha Duchoně Svazu českých spolků pro okrašlování a ochranu domoviny a Spolku výtvarných umělců Mánes, 2. 7. 1921.

jejich „odchylného názoru“, odkázali je na Fantu s tím, že jim „zajisté důvody pro své řešení...sdělí“ a dále na Vaňkův článek Šumavanu, v němž je o nich podrobně pojednáno.²⁶⁹ Poněkud optimističtější zprávu obdržel Klub od architekta Janovského, který konstatoval, že se „nebezpečí zmírnilo“, neboť „nastal odklad.“ Kromě toho se v zápisu z klubové schůze konané 6. července objevuje zajímavá poznámka, že se „o projekt interesuje arch. Skřivánek.“²⁷⁰ Tedy architekt, podle jehož návrhu byla později v Klatovech roku 1923 započata stavba nové obecní a měšťanské školy.²⁷¹

Celkově se však situace po rozhodnutí obecního zastupitelstva začala uklidňovat. Sice se ještě 13. července ozval Výtvarný odbor Umělecké besedy na podporu stanoviska Klubu,²⁷² ale v důsledku odročení přestávala být radnice tak horkým a aktuálním tématem. Tomu mohla napomoci i uklidňující zpráva, kterou Klub obdržel od Pecánka, podle níž prý „bylo radou města Klatov slíbeno, že bude vyžádáno nové řešení ve smyslu přípisu klubovního.“²⁷³

K utišení došlo i v místních periodících, kterými po zastupitelstvu proběhla již jen ryze informativní zpráva. Snad jen sociální demokraté si ve svém novém týdeníku postěžovali na výsledek jednání, v němž si rýpli mimo jiné i do „žabomyší války pražských a plzeňských přátel starožitností“, která navzdory jejich snahám skončila přijetím Fantova projektu. Co se jich týkalo, tak jejich svědomí prý bylo čisté, neboť „se bili za dobrou věc“, k níž je „nevedl...žádný osobní zájem“, avšak prohráli a stavba byla odročena. Prorokovali však, že ani příští rok o stavbě nerozhodne, neboť se budou blížit volby a „ti, kteří hlasovali nyní proti, budou před volbami zase hledati výmluvy, aby se zachovali svým voličům.“²⁷⁴

Jejich předpověď se nakonec skutečně naplnila – k definitivnímu zadání prací na dostavbu radnice došlo až v roce 1923 a to na základě rozhodnutí obecního zastupitelstva konaného 2. června.²⁷⁵ Za zdržením však stály, jak bylo i veřejně v tisku komentováno,

²⁶⁹ SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Ladislava Nováka a Bedřicha Duchoně Klubu Za starou Prahu, 3. 7. 1921.

²⁷⁰ Archiv Klubu Za starou Prahu, Zápis se schůze domácí rady a technického odboru, 6. 7. 1921.

²⁷¹ Stavba nové budovy obecné a měšťanské školy v Klatovech, *Šumavan* LV, 1923, č. 25, 31. 3., nepag.

²⁷² SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Výtvarného odboru Umělecké besedy v Praze Městské radě v Klatovech, 13. 7. 1921.

²⁷³ Archiv Klubu Za starou Prahu, Zápis se schůze domácí rady a technického odboru, 27. 7. 1921.

²⁷⁴ Přestavba radnice odročena, *Týden* I, 1921, č. 2, 8. 7., s. 6.

²⁷⁵ SOkA Klatovy, AM Klatovy, Protokoly o schůzích obecního zastupitelstva, č. inv. 1157, s. 154-158.

především průtahy s dohotovením detailních plánů.²⁷⁶ Znovuotevřena byla v tomto roce i diskuze ohledně třetího patra – někteří městští radní a obecní zastupitelé přišli s myšlenkou, že by nakonec přeci jen mohlo být vynecháno a že by se podle Fantova návrhu upravila pouze fasáda.²⁷⁷ Tato změna by však vyžadovala úpravu plánů, a to vyvolávalo obavy jen z dalších průtahů.²⁷⁸

Co se týká Klubu Za starou Prahu, tak ten ani po tak dlouhé pauze – jak vyplývá ze zápisů schůzí domácí rady – neztratil o otázku klatovské radnice zájem. Jeho snahy však nakonec vyšly naprázdno, a tak bylo roku 1923 započato s dostavbou radnice podle plánů Josefa Fanty, kterému byl svěřen na základě rozhodnutí městské rady 11. června umělecký dozor. Stavebním dozorem byl pověřen městský stavitel Bedřich Duchoň a do dozorčí komise jmenováni Josef Janovský, Karel Hostaš, Ferdinand Vaněk, Ladislav Novák a Jan Krutský.²⁷⁹

8.3 Příčiny kritiky

Klub byl – jak je nyní již zřejmé – velkým (snad přímo největším) kritikem plánované přestavby radnice a taktéž velmi odhodlaným bojovníkem proti její realizaci. Proč se však „klubový pohled“ na tuto věc tak zásadně lišil od pohledu těch, kteří podobu klatovské radnice ideově utvářeli? Osobně si myslím, že asi nejadekvátnějším způsobem, jak tehdejší situaci interpretovat, je generační střet. Nelze však vyloučit ani vliv dalších okolností, jako byly osobní animozity.

Za podobou klatovské radnice, jak jsem se snažila již dříve dokázat, stál především Josef Fanta (*1856), Karel Hostaš (*1854) a Ferdinand Vaněk (*1849). V době, kdy se oprava radnice začala řešit, stál nejstarší z nich na prahu svých sedmdesátin, a i nejmladší patřil již nějaký čas k šedesátníkům. To znamená, že všichni tři byli dobře o generaci starší²⁸⁰ než Zdeněk Wirth (*1878), který byl tehdy výraznou osobou v Klubu a hlavní postavou památkové péče.²⁸¹ Ten již delší dobu prosazoval odlišné myšlenky než ty, které – jak se zdá – formovaly postoj Fanty, Hostaše a Vaňka v případě klatovské radnice. Cílům, které si

²⁷⁶ Přestavba radnice v Klatovech, *Český směr* XXV, 1923, 15. 4., s. 3.

²⁷⁷ Ibidem.

²⁷⁸ Přestavba klatovské radnice, *Šumavan LV*, 1923, č. 30, 18. 4., nepag.

²⁷⁹ SOKA Klatovy, AM Klatovy, Protokoly o schůzích obecního zastupitelstva, č. inv. 1157, s. 161.

²⁸⁰ Nejinak tomu bylo u řady dalších členů Klubu, od nichž je rovněž dělil velký věkový rozdíl.

²⁸¹ Petr Štoncer, Zdeněk Wirth a systém státní památkové péče v období první republiky, in: Jiří Roháček – Kristina Uhlíková, *Zdeněk Wirth pohledem dnešní doby*, Praha 2010, s. 181-208, cit. s. 199.

nadefinovali, nelze upřít jistou spřízněnost s restaurační přístupem,²⁸² který byl typický pro druhou polovinu 19. století.²⁸³ Ostatně všichni tři prožili velkou část svého života právě v této době, a tak se dá očekávat, že měla velký vliv na jejich názorové utváření. Ve Fantově dobrozdání přímo zaznívá:

„Jde-li o opravu cenné stavební památky, jakou jest v případě daném radnice klatovská, je třeba bedlivě přihlížeti k zachované její podstatě, dobíratí se jejího stavebního smyslu, šetřiti téhož, odstraniti nahodilé znešvaření a nezbytným přístavkům dáti vzhled k danému individuji vhodně se přičleňující...Přestavba radnice v letech 50tých minulého století zrušila citelně jednotu cenného starého stavebního díla...vnucené nové průčelí poškodilo prvotní vzhled...Má pro další časy býti závaznou tato smysl původního díla rušící, přežitá přeměna?“²⁸⁴

Zaměření se na „podstatu“ či „jednotu“ díla, „dobírání se...stavebního smyslu“, cíl odstranit „znešvaření“ a přístavbu provést tak, aby se „vhodně přičleňovala“ (v tomto případě užitím novorenesance) prozrazuje, že pro ně východiskem a hlavní hodnotou byla původní myšlenka díla. Naproti tomu konzervační metoda, kterou Zdeněk Wirth a s ním i Klub Za starou Prahu zastával,²⁸⁵ byla založena na respektování *hodnoty stáří*.²⁸⁶

Tento památkový přístup našel svou teoretickou oporu v Rieglově spise *Der moderne Denkmalkultus: Sein Wesen und seine Entstehung*²⁸⁷ vydaném v roce 1903.²⁸⁸ Právě zde se poprvé objevuje později tak často skloňovaná *hodnota stáří*. Nejednalo se však o jedinou hodnotu, kterou Riegl památkám přisuzoval. *Památkové hodnoty* se dle něj obecně dělí na *pamětní* a *přítomnostní*. Pod *přítomnostními* se skrývá *hodnota užitková* a *umělecká* (dále dělená na *hodnotu novosti* a *relativní uměleckou hodnotu*). Co se týká hodnot *pamětních*, tak

²⁸² I když samozřejmě samotnou úpravu klatovské radnice nelze za restauraci v pravém slova smyslu považovat.

²⁸³ Petr Kroupa, Čas a autenticita památky, *Zprávy památkové péče* LXIV, 2004, č. 9, s. 431-442, cit. s. 435.

²⁸⁴ SOKA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, Fantovo dobrozdání ke klatovské radnici, 18. 9. 1918.

²⁸⁵ Ivo Hlobil – Rostislav Švácha, Alois Riegl, „konzervace“ památek a rozklad ideje stylové jednoty, *Umění* XLII, 1994, s. 239-244, cit. s. 239.

²⁸⁶ Ivo Hlobil, *Na základech konzervativní teorie české památkové péče*, Praha 2008, s. 84.

²⁸⁷ Česky bylo dílo vydáno v roce 2003 (viz. Alois Riegl, *Moderní památková péče*, Praha 2003).

²⁸⁸ Hlobil – Švácha, Alois Riegl, „konzervace“ památek a rozklad ideje stylové jednoty (pozn. 285), s. 239.

ty Riegl rozlišuje na *záměrnou hodnotu památek*, *historickou hodnotu* a již zmiňovanou *hodnotu stáří*.²⁸⁹

Kromě systému hodnot (a jeho vývoje v čase) je pro Rieglovo pojetí důležité tzv. *umělecké chtění*, které je pro každou dobu jedinečné. Tím padá i absolutní koncept estetiky historismů 19. století – umělecká hodnota není totiž podle Riegla absolutní, ale relativní. Umělecké hodnocení památky je v tomto pojetí dobově proměnlivé a plně závislé na tom, jak moc daná památka rezonuje s aktuálním *uměleckým chtěním*.²⁹⁰ S tím souvisí i „známý rieglovský požadavek programově neestetického, výhradně evolučního hodnocení památek“, který dle Iva Hlobila a Rostislava Šváchy, „vznikl zřejmě z vědomí, jak mohutný je dobový estetický ideál aktuální umělecké tvorby a jak trvalé je nebezpečí hrozící odtud hodnotám, které s tímto ideálem nekonvenují nebo se z jeho hlediska zdají být překonané.“²⁹¹ Proto není z tohoto úhlu pohledu vhodné, aby se péče o památky zakládala na uměleckém hodnocení. Pro ni by měla být dle Riegla hlavním východiskem v první řadě *hodnota stáří*.²⁹² Tu popisuje následujícím způsobem:

*„Hodnotu stáří na památce na první pohled prozrazuje její nesoučasný vzhled. Nesoučasnost vzhledu nespočívá příliš v nesoučasném stylu. Ten lze totiž napodobit...projevuje se spíše nedokonalostí, nedostatkem celistvosti, tíhnutím k rozkladu formy a barvy. To jsou vlastnosti naprosto protikladné vlastnostem současných, tj. nově vzniklých výtvorů.“*²⁹³

*Hodnota stáří má „před všemi ostatními ideálními hodnotami uměleckého díla“ jednu zásadní přednost – je totiž všem snadno srozumitelná. Jak píše Riegl: „...činí si nárok obracet se na všechny a být pro všechny bez výjimky platná.“*²⁹⁴ To následně názorně ukazuje na jejím srovnání s *historickou hodnotou*, „*kteřá spočívá na vědeckém základě a může být proto získána teprve oklikou přes intelektuální reflexi.*“²⁹⁵ Naproti tomu *hodnota stáří* „...se

²⁸⁹ Hlobil, Na základech konzervativní teorie české památkové péče (pozn. 286), s. 83.

²⁹⁰ Alois Riegl, *Moderní památková péče*, Praha 2003, s. 67.

²⁹¹ Hlobil – Švácha, Alois Riegl, „konzervace“ památek a rozklad ideje stylové jednoty (pozn. 285), s. 239-240.

²⁹² Hlobil, Na základech konzervativní teorie české památkové péče (pozn. 286), s. 83-85.

²⁹³ Riegl, *Moderní památková péče* (pozn. 290), s. 31.

²⁹⁴ *Ibidem* s. 37.

²⁹⁵ *Ibidem*.

divákovi zjevuje bezprostředně na základě nejletmějšího smyslového (optického) vnímání, a proto je s to bezprostředně oslovovat city.“²⁹⁶

Podle Aloise Riegla „současného člověka počátku 20. století...těší nezkalené vnímání čirého zákonitého koloběhu přírodně zákonitého vznikání a odumírání.“²⁹⁷ Kult hodnoty stáří tudíž neusiluje o udržení památek přesně v takovém stavu, v jakém vznikly.²⁹⁸ To, co oceňuje, je originál podléhající přirozenému působení přírody. V konečném důsledku tedy vede k zániku památky, který vnímá jako neodvratný a přirozený. Neznamená to však, že by se mělo rezignovat na jakoukoliv jejich ochranu. Památková péče by se však měla zaměřovat především na prevenci, která by konec památek umožnila oddálit.²⁹⁹

Nyní je tedy snad již zřejmé, co vadilo zastáncům konzervační metody na obnovování původního vzhledu památek, k němuž při restaurování docházelo. Z jejich pohledu se jednalo o nerespektování hodnoty stáří a pouhé „falšování.“³⁰⁰ Nový prvek, byť by byl vytvořen na základě sebedůkladnějšího poznání toho původního, nikdy nemůže nahradit originál – už proto, že již mezitím došlo k proměně *uměleckého chtění*, od jehož působení se nelze oprostít.

Rieglova teorie moderní památkové péče našla v Čechách a následně i na Moravě velkou odezvu. Významnou zásluhu na jejím rozšíření měl bezpochyby Zdeněk Wirth, jehož působením si tyto zásady velmi záhy osvojil i Klub Za starou Prahu.³⁰¹

Wirth se již roku 1904 ve svém článku *Restaurování? Několik volných kapitol o moderní otázce*, jenž je podle Kristiny Uhlíkové dokladem jeho znalosti Rieglovy knihy *Der moderne Denkmalkultus* (i když se k ní ještě přímo neodvolává), zásadně postavil proti tehdejší běžné praxi puristických restaurací. Rovněž zde odsoudil historismus, jenž podle něj ve srovnání s dřívějšími obdobími, které se „vždy umělecky vyjádřily v duchu svém“, naprosto ubil „produktivní síly“ umělce.³⁰² Rieglovy myšlenky se však nesnažil českému prostředí předat pouze zprostředkovaně (přetlumočené v řadě svých dalších článků apod.),³⁰³ ale i přímo, a tak v roce 1909 vyšel v architektonické revue *Styl* pod titulkem *Dva názory o restauraci památek* překlad části Rieglovy knihy týkající se právě *hodnoty stáří*. Kromě ní

²⁹⁶ Riegl, *Moderní památková péče* (pozn. 290), s. 37.

²⁹⁷ *Ibidem* s. 33.

²⁹⁸ Ivo Hlobil, *Osvobozující nálada Aloise Riegla*, *Umění* LI, 2003, s. 501-502, cit. s. 502.

²⁹⁹ Kroupa, *Čas a autenticita památky* (pozn. 283), s. 435.

³⁰⁰ Hlobil, *Na základech konzervativní teorie české památkové péče* (pozn. 286), s. 84.

³⁰¹ *Ibidem* s. 90-91.

³⁰² Uhlíková, *Zdeněk Wirth* (pozn. 205), s. 27.

³⁰³ Více viz Uhlíková, *Zdeněk Wirth* (pozn. 205).

zde byla otištěna také pasáž z Ruskinovy knihy *The Seven Lamps of Architecture*.³⁰⁴ Již v tomto díle, které vyšlo dobře o půl století dříve (1849) než Rieglův text, se totiž objevuje odpor vůči restauracím a ocenění něčeho, co později Riegl nazve *hodnotou stáří*. Doslova zde Ruskin, jak si ve *Stylu* roku 1909 mohli přečíst i čeští architekti, jimž byl časopis primárně určen, hlásá:

*„Raději tedy nemluvme vůbec o restauracích památek! Je to lež od počátku do konce. Mohli byste sice zhotoviti model budovy nějaké, jako odlitek mrtvoly; model by mohl tvořiti slupku starých zdí, jako by mohlo obsahovati odlitek celou kostru, v čemž ovšem nevidím rozumného užitku; ale vždy jest stará stavba zničena, a to úplněji a bezohledněji, než kdyby byla klesla v trosky nebo kdyby se byla proměnila v hromadu prachu a hlíny. Neboť jistě bylo více krásy v zpusťšeném Ninive než kdy v přestavěném Miláně.“*³⁰⁵

Architektonické stavby byly pohledem Ruskina jedinečná, neobnovitelná umělecká díla. Restaurování proto v jeho očích představovalo větší zlo než samotný rozpad památky.³⁰⁶ Proto i on ve svém textu apeluje: *„Starejte se o své památky a nebudete nikdy nuceni je restaurovat.“* Jak ale dále dodává: *„Poslední den její (tzn. památky – pozn. aut.) ovšem nezbytně též přijde; ale ten den budiž plný pravdivosti a nedovolte, aby nějaké zneuctění a falešná restaurace ji neoloupily ještě o poslední poctu mrtvých, kterou jí vzpomínka prokazuje.“*³⁰⁷

Úryvky z Riegla a Ruskina, které Zdeněk Wirth jako hlavní redaktor prvního ročníku časopisu *Styl* vybral,³⁰⁸ podle něj *„podávají in nuce vše, čím se rozumí dnes otázka zachování památek.“* Jak dále dodává: *„Jest zajímavé, jak oba – historikové – dovedli se v této otázce odpoutati od nazírání historického a dáti lásce k památkám minulosti nový podklad myšlenkový a vzpruhu mocnější – cenu stáří a pietu kulturního člověka k jeho stopám.“*³⁰⁹

³⁰⁴ John Ruskin, *The Seven Lamps of Architecture*, London 1849.

³⁰⁵ Dva názory o restauraci památek, *Styl* I, 1909, s. 63-64.

³⁰⁶ Kroupa, Čas a autenticita památky (pozn. 283), s. 435.

³⁰⁷ Ibidem.

³⁰⁸ Uhlíková, Zdeněk Wirth (pozn. 205), s. 32.

³⁰⁹ [Zdeněk Wirth], komentář k překladům Dva názory o restauraci památek, *Styl* I, 1909, s. 64.

Zajímavé srovnání v tomto ohledu nabízí dopis, který Fanta v podobné době (1907) adresoval Maxu Dvořákovi.³¹⁰ Zde na pozadí snah o záchranu kostela sv. Václava na Zderaze zaznívají i některé Fantovy názory na péči o památky.

„Jest v tom skutečný prospěch pakli cenné stav. památky byly, byť se tak dalo v různých dobách, svědomitě opravovány, byť tím i hmoty jejich vyměněny byly když jich formové utváření jest zachováno...cením takovou činnost výše než když pro malebnou poesii rozpadávajících památek architektonických tedy formově cenných nechají se v oparu staroby zapadati do stadia, v němž konečně nelze již původní cenný ráz jejich vůbec zjistiti... Jest již jednou při stavbách téměř nemožno zabrániti stálému chátrání. Důsledkem toho jest podstatou oprav přivésti stavby do stavu takového, aby ničím neodstranitelné chátrání zadrženo bylo vzdornější zdravou hmotou, která jemu déle odolá než zvětralá již a chorá hmota stará...“³¹¹

To však, jak připouští, přináší riziko, že se „*nešikovností obnovovatelů formová podstata stavby zastříti ba zcela zničiti může...*“ Jiné pomoci však nevidí, neboť jinak „*než výměnou chorých částí nejčastěji stavby zachovati nelze. Konservující prostředky jsou tu vzácnějšími než při uchovávání uměleckých děl v musejích, ba jsou málem jako studánky živé vody jen v pohádkách a touhách našich.*“³¹²

Zdá se, že pro Fantu – řečeno terminologií Aloise Riegla – byla důležitá především *historická hodnota*. Proto pro něj představa zániku památky byla něčím méně přijatelným než její restaurování. Tím sice dojde ke ztrátě původní matérie, ale je šance, že zůstane uchována alespoň její „*formová podstata.*“³¹³

Jak je tedy zřejmé, Fantova a Wirthova východiska památkové péče se rozcházelá dávno před tím, než se začala řešit otázka opravy klatovské radnice. Ke kolizi jejich odlišných představ ostatně došlo již v roce 1908, kdy se na stránkách *Volných směrů* pod titulkem *Ochrana stavebních památek* nejmenovaný pisatel, kterým však nebyl nikdo jiný než Zdeněk Wirth,³¹⁴ ostře pustil do opravy letohrádku Amerika a do Fantovy opravy děkanského chrámu v Klatovech. Oba dva zásahy mu tehdy posloužily jako příklady jím tak

³¹⁰ Rieglův žák a jeho nástupce v Centrální komisi pro zachování památek.

³¹¹ AAS NTM, Fanta 10, karton 109, dopis od Josefa Fanta Maxu Dvořákovi, 12. 5. 1907.

³¹² Ibidem.

³¹³ Ibidem.

³¹⁴ Uhlíková, Zdeněk Wirth (pozn. 205), s. 53.

kritizovaného a odsuzovaného přístupu, proti němuž bojoval. U letohrádku se vymezoval proti odstranění patiny (tzn. stop stáří), kterou „*jen neinformovaný nazývá...vzkříšením. Všude jinde v kulturním světě jsou již na tom stupni, že tohle nazývají barbarstvím.*“³¹⁵ V případě klatovského kostela se pak ostře opřel do „*restaurace*“, která „*stojí úplně ve znamení regotisace*“.³¹⁶ V některých bodech byla jeho kritika Fanty možná až příliš ostrá či dokonce neoprávněná, ale i kdybychom tyto sporné části vynechali, i tak by nemohlo dojít k smíření, neboť se v pravé podstatě jednalo o střet odlišných pohledů.

Fanta, kterému kritika ve *Volných směrech* neunikla, se – vzhledem k okolnostem, že nebyla nikým podepsaná – snažil u redakce nejprve zjistit, kdo je jejím autorem. Ta mu však na jeho žádost nemohla vyhovět, neboť si Wirth (jak vyplývá z dopisu, na jehož základě se Kristině Uhlíkové podařilo doložit autorství zprávy) „*přál...vzhledem ke svým dalším projektům (pražským Soupisům památek) zůstat v anonymitě.*“³¹⁷ Fanta se tedy ke kritice vyjádřil alespoň na stránkách *Volných směrů*, kde se snažil uvést některé informace na pravou míru a zároveň obhájit své stanovisko.³¹⁸ To však bylo málo platné, neboť jak bylo před samotným Fantovým textem v časopise – zřejmě opět Zdeňkem Wirthem – konstatováno „*stojí tu proti sobě dva zcela protichůdné názory, jež se vzájemně vylučují.*“³¹⁹ Není tedy divu, že k jejich střetu došlo později i v případě opravy klatovské radnice.

Tehdejší výhrady Klubu proti Fantovým plánům lze přibližně shrnout do dvou hlavních bodů: kritika historismu a zvýšení radnice. S ohledem na to, co bylo doposud řečené, by se možná mohlo zdát, že obojí bylo pro Klub a priori nepřijatelné již jen z toho důvodu, že se jednalo o zásahy narušující status quo. To by však bylo krajně nepřesné. Klub sice preferoval konzervaci památek, ale stejně tak chápal, že nelze stát v cestě současným potřebám. Proto je nutné za jejich kritikou hledat ještě poněkud jiné pohnutky.

Co bylo skutečnou příčinou klubového odporu proti historismu jasně vyplývá z článku vydaném ve *Věstníku* roku 1920 pod titulkem *Nové úkoly Klubu Za starou Prahu*.³²⁰ Zde přímo zaznívá, že:

³¹⁵ [Zdeněk Wirth], Ochrana stavebních památek, *Volné směry* XII, 1908, s. 242.

³¹⁶ Ibidem, s. 243.

³¹⁷ Uhlíková, Zdeněk Wirth (pozn. 205), s. 53.

³¹⁸ Josef Fanta, Oprava ke článku „Ochrana stavebních památek“, *Volné směry* XII, s. 358.

³¹⁹ [Zdeněk Wirth?], Úvod k Fantově kritice („*K článku pod titulem Ochrana...*“), *Volné směry* XII, s. 357.

³²⁰ Původně se jednalo o přednášku přednesenou již 11. května 1919 na valné hromadě Klubu, která se konala na Staroměstské radnici.

„Nutno odvésti moderní proudy do řečišť mimo staré partie ležících a koncise připouštět jen tam, kde to budou žádati nesporně vitální potřeby města a pak jen za podmínky, že se stane formou v pravdě uměleckou a monumentální. Za ztráty hodnot starých, musíme žádat náhradu v hodnotách nových.“³²¹

Pokud tedy již byl nějaký zásah do památky nebo v citlivé historické oblasti nevyhnutelný, mělo se tak dít v duchu současné tvorby tak, aby na místo „ztracených hodnot starých“ došlo ke vzniku „nových“. Nutno dodat, že se ale nejednalo o názor přijímaný úplně všemi členy Klubu bez výjimky – kupříkladu Vojtěch Birnbaum trval v historickém prostředí na krajním konzervačním postoji a stavěl se tudíž proti jakémukoliv pronikání nové architektury do těchto oblastí. Nicméně Zdeněk Wirth, který byl tou dobou velmi vlivnou osobou nejen v Klubu, ale i v památkové péči obecně, v takových případech jasně usiloval o prosazení soudobého architektonického výrazu.³²² Zajímavé je, že oba tyto postoje bylo možné opřít o Rieglovy myšlenky. Konzervace se – stručně řečeno – zakládala na požadavku respektovat *hodnotu stáří*, užití soudobé výrazu pak na požadavku tvorby v souladu s aktuálním *uměleckým chtěním*.

Tímto se však stále ještě nevysvětluje odpor vůči zvýšení radnice, kterému Klub věnoval ve své kritice tolik pozornosti. Zde se dostáváme k historickému urbanismu, který se v Klubu výrazně formoval a který hrál v jeho úvahách velkou roli.³²³ Ostatně idea, že by se nemělo usilovat pouze o ochranu jednotlivých staveb, ale větších celků, se objevuje již v devadesátých letech 19. století v Pražském klubu, který byl předchůdcem Klubu Za starou Prahu (založeného roku 1900).³²⁴

V odporu Klubu proti zvýšení klatovské radnice a v jeho obavách z následků, které by z takového zásahu plynuly, však také zřetelně zaznívají myšlenky týkající se fenoménu maloměsta. I zde se opět dostáváme ke jménu Zdeňka Wirtha, který byl zřejmě vůbec prvním, kdo se tímto tématem začal odborně zabývat.³²⁵ Zřejmě pod jeho vlivem bylo v prvním ročníku časopisu *Styl*, jehož byl redaktorem, věnováno otázce českého maloměsta

³²¹ Antonín Engel, Nové úkoly Klubu Za starou Prahu, *Za starou Prahu* VII, 1920, č. 1-2, 4. 11., s. 1-3, cit s. 3.

³²² Hlobil, Na základech konzervativní teorie české památkové péče (pozn. 286), s. 17.

³²³ Dobroslav Líbal, Stoleté ohlédnutí, in: Kateřina Bečková, *Sto let Klubu Za starou Prahu 1900-2000: jubilejní sborník*, Praha 2000, s. 12-22, cit. s. 15.

³²⁴ Hlobil, Na základech konzervativní teorie české památkové péče (pozn. 286), s. 13.

³²⁵ Uhlíková, Zdeněk Wirth (pozn. 205), s. 36.

rovnou celé trojčísli.³²⁶ Jeho součástí byl i Wirthův článek nazvaný *Stavební rytmus malého města*, v kterém formuloval, co tvoří dle jeho názoru jedinečný charakter českého maloměsta.³²⁷ Ten byl však s příchodem nové doby v ohrožení, neboť:

„...typ moderního malého města...dosud není utvořen a způsob, jakým se vyrovnává přechod k němu od starého městečka středověkého nebo barokního, nese špatné ovoce všude.“³²⁸

Obavy o jedinečnou malebnost českých maloměst zaznívají i ve Wirthem napsané předmluvě k *Pelhřimovským branám* (1909), jejímž prostřednictvím se obracel k místní městské radě. Zde přímo píše: „Je mi trpko v duši, docházejí-li co chvíli zprávy Jobovy o neporozumění, s nímž se všechna tato krása potkává, z celého českého venkova.“³²⁹ Hrozící (Wirthovými slovy) „*periculum in mora*“,³³⁰ bylo o to horší, že: „Cena, jež spočívá v tomto rázu...se ztrácí jen jednou, ale znovu nenabývá nikdy.“³³¹ Dost možná to byla právě obava o osud maloměst a snaha ochránit jejich jedinečný ráz, které Wirtha vedly k tomu, že roku 1909 vystoupil v Klubu s návrhem na zřizování venkovských odborů.³³²

Vraťme se však zpět k článku *Stavební rytmus malého města*, který v mnohém osvětluje odpor Klubu proti zvýšení radnice. Jedinečný ráz maloměsta dle Wirtha v první řadě spočíval na jeho půdorysu, jenž byl určen již v době jeho založení a k němuž dal „život sám...první motivy a podmínky.“³³³ Tato „první...kompaktní forma“, která přetrvávala „celé věky a teprve dnešní doba ji rozleptává,“ byla „podkladem pro pevně vybudované hmoty městského obrazu.“ Ten vychází z jedinečného výškového a hmotového uspořádání, které se – přese všechny „zevnější změny“ (často iniciované požárem) – uchovalo po staletí.³³⁴

Nyní se i jasně ukazuje, proč se Klub tak zásadně stavěl proti zvýšení. Očividně se obával, že dojde k porušení dosavadního „městského obrazu“, který byl nedílnou součástí

³²⁶ Uhlíková, Zdeněk Wirth (pozn. 205), s. 35.

³²⁷ Zdeněk Wirth, *Stavební rytmus malého města*, *Styl* I, 1909, s. 327-336.

³²⁸ Ibidem, s. 327.

³²⁹ Zdeněk Wirth, Předmluva, in: Karel Polesný, *Pelhřimovské brány*, Pelhřimov 1909, s. 3-4, cit. s. 3.

³³⁰ Wirth, *Stavební rytmus malého města* (pozn. 327), s. 327.

³³¹ Zdeněk Wirth, Předmluva, in: Karel Polesný, *Pelhřimovské brány*, Pelhřimov 1909, s. 3-4, cit. s. 3.

³³² Uhlíková, Zdeněk Wirth (pozn. 205), s. 36.

³³³ V tomto ohledu nebylo Fantovu projektu co vytknout, neboť plně respektoval dosavadní půdorysné řešení.

³³⁴ Wirth, *Stavební rytmus malého města* (pozn. 327), s. 327-336.

jedinečného rázu maloměst. Tomu, že právě tento fenomén hrál v jejich odporu velkou roli, nasvědčuje i následující pasáž klubové kritiky:

„Dosud věž monumentální osamoceností a výškou dominuje náměstí i celému městu, návrh prof. Fanty porušuje však tuto základní význačnost klatovskou těsným přimknutím vysokého hřebenu radnice k věži, jeho absolutní výška a hmota snižuje poměrem svým dojem věže. Právě tak nepříznivě se utváří poměr navržené budovy k náměstí. Hmota a výška hřebene radničního dostihuje hmoty a výšky protějšího jezuitského chrámu, jehož hmotově dominující postavení na náměstí jest tím vyvráceno z rovnováhy. Právě tak porušena by byla silhueta města a celý obraz, neboť výšková dominanta věže byla by v dojmu snížena a ustálený obraz města, o skupině věží kolem hmoty jezuitského kostela, dostal by ještě druhou hmotu právě tak dominující a obraz města škodlivě přetvořující.“³³⁵

Klub ve své kritice sice napsal, co mu na plánovaném projektu vadí, ale bohužel v ní v podstatě nevyjádřil, jak by s tehdejší situací naložil on. Určitou náповědou by však mohly být některé Janákovy návrhy pro předválečný Pelhřimov – konkrétně přestavba domu pro místního lékaře Vojtěcha Fáru (tzv. Fárův dům; zkolaudovaný r. 1914) a plán úpravy jižní fronty náměstí (nakonec nerealizovaný).³³⁶ Oba tyto projekty totiž souvisely s činností pelhřimovského odboru Klubu Za starou Prahu, který byl prvním venkovským odborem Klubu vůbec.³³⁷

Dalo by se možná namítnout, že se mohlo tím pádem jednat o projekty ztělesňující především představy pelhřimovské „pobočky“ a ne pražského centra, jež nás zajímá. Je to však planá obava, neboť pelhřimovský odbor se, jak popsala Kateřina Finková, „ideově naprosto ztotožňoval s názory pražského Klubu a nikdy nepodnikal nic sám, vše bylo řízeno z centra. To znamená, že podával podněty a návrhy, ale vždy čekal na přesné instrukce.“³³⁸

³³⁵ SOKA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Klubu Za starou Prahu Radě města Klatov, 3. 6. 1921.

³³⁶ Hana Kábová, Zdeněk Wirth a Pelhřimov. Karel Polesný, Pavel Janák a pelhřimovská pobočka Klubu Za starou Prahu (1908-1914), in: Jiří Roháček – Kristina Uhlíková (eds.), *Zdeněk Wirth pohledem dnešní doby*, Praha 2010, s. 125-156, cit. s. 139-140.

³³⁷ Ibidem, s. 131.

³³⁸ Kateřina Finková, *Architekt Pavel Janák. Rekonstrukce památkových objektů* (diplomová práce), Katedra dějin umění FF UK, Praha 1993, s. 30.

I zde se nakonec dostáváme ke Zdeňku Wirthovi, s nímž Karel Polesný (spiritus movens pelhřimovského odboru) veškeré záležitosti konzultoval.³³⁹ Jedná se tudíž o vhodné příklady, které ukazují, jak se ústředí Klubu dokázalo v praxi vypořádat se svými památkovými zásadami v kontextu maloměsta. Navíc se stejně jako v případě klatovské radnice jednalo o zásahy v prostoru náměstí.

Začněme u staršího projektu (byť nerealizovaného), který přicházel s řešením fasád jižní fronty náměstí, ačkoliv jeho vznik byl iniciován pouze jedinou stavbou – respektive přestavbou hotelu Rosol. Její návrh se však Klubu naprosto nezamlouval, neboť měl „*přílišně městský charakter*“ a neodpovídal podle nich „*rázu náměstí*.“³⁴⁰ Ten se očividně snažili vyvodit ze starých dochovaných domů, s nimiž projekt hotelu srovnávali. Oproti nim měl mít hotel po přestavbě střechu „*samostatně odlišenou a příliš nároků plnou*“, navíc s atikou, která se na náměstí „*jinak nikde neopakuje*“. Kritice nešla ani fasáda, která ve svých „*pěti osách, vertikálně akcentovaných*“ rovněž postrádala na náměstí obdobu. Cizorodým prvkem byly také arkýře, kterými byla opatřena a které navíc nebyly „*vnitřně nutny*“.³⁴¹

Plánovaná přestavba podle nich jen dále narušovala ráz náměstí, ačkoliv byla naopak „*vzácnou příležitostí*“, aby byl tam, „*kde byl v 19. století poškozen, opětně obnoven*.“³⁴² Tím měli na mysli zejména „*štítový ráz náměstí*“, kterého chtěli postupně docílit. Proto navrhovali, aby byl hotel Rosol a v budoucnu i každá další novostavba přes celou svou šířku průčelí opatřena štítem, který měl navíc respektovat jednotný sklon.³⁴³ Tento plán se jim však nakonec nepodařilo prosadit a přestavba hotelu byla realizována podle Klubem kritizovaného projektu. Na náměstí tak vznikla slovy Zdeňka Wirtha: „*Nová stavba bez charakteru našeho kraje a bez měřítka našeho náměstí, cizí, komicky pyšná*.“³⁴⁴

Příležitost uplatnit ideu obnovy „*štítového charakteru*“ se Klubu vzápětí naskytl u jiného z domů na pelhřimovském náměstí, kterým byl již zmiňovaný dům Vojtěcha Fáry, člena pelhřimovského odboru. Janák se při adaptaci tohoto barokního objektu držel zásady konzervovat dochované a chybějící (či poškozené) dotvořit v soudobém architektonickém

³³⁹ Kábová, Zdeněk Wirth a Pelhřimov (pozn. 336), s. 132.

³⁴⁰ Pavel Janák, Starobylý ráz krásného náměstí v Pelhřimově ohrožen novostavbou hôtelu, *Za starou Prahu* III, 1912, č. 5, 5. 7., s. 33-35, cit. s. 34.

³⁴¹ Ibidem.

³⁴² Ibidem.

³⁴³ Ibidem.

³⁴⁴ Z[deněk] W[irth], K úpravě náměstí v Pelhřimově, *Za starou Prahu* IV, 1914, č. 8, 31. 1., s. 49.

výrazu. U fasády tak zachoval původní barokní členění, nově ji však obohatil o kubisticky formované prvky, jež měly dům dotvářet v rázu odpovídajícím městu a jeho náměstí. Jednalo se především o štít, který byl na domu nově zřízený, ačkoliv jeho dřívější existenci nebylo možné doložit žádnými přímými důkazy. Je však velmi pravděpodobné, že jej dům v minulosti skutečně měl. Nový prvek (stejně jako i ty ostatní) byl vytvořený nejen s ohledem na ráz náměstí, ale také s ohledem na charakter stavby. Janákovi se zde podařilo geniálně vyjádřit v soudobém architektonickém jazyce, který byl zároveň v souladu s barokním rázem domu. Nově zřízeným štítem navíc neutrpěla ani dosavadní hmota domu, neboť byl pouze předsazen před dochovanou mansardovou střechu.³⁴⁵

Pokusme se nyní vše, co bylo doposud uvedeno, vztáhnout na příklad klatovské radnice. Nelze samozřejmě nikdy s jistotou říct, jak by Klub při její opravě postupoval, ale minimálně v některých ohledech si lze z jeho kritiky a vyznávaných hodnot (prakticky uplatněných v Pelhřimově) odvodit alespoň hypotetické direktivy pro klubově přijatelný projekt. Ten by takřka s jistotou obsahoval štít obrácený do náměstí, pro nějž by z pohledu Klubu mluvilo rovnou několik argumentů. V první řadě to byl prostý fakt, že střecha byla při požáru značně poškozena a její úprava byla naprosto nezbytná. Zásah v této partii byl tudíž – i při všech konzervačních zásadách – zcela oprávněný. Veden by byl jistě v duchu soudobé architektonické tvorby, která by však zároveň zohledňovala původní ráz náměstí. Ten byl v minulosti prokazatelně štítový, u některých domů stále ještě dochovaný. Navíc sama radnice jej donedávna měla, než o něj při poslední úpravě v polovině 19. století přišla. Požár tak otevíral jedinečnou příležitost k jeho obnovení. To, že by k této úpravě Klub skutečně inklinoval, by nasvědčovala i přímo jeho kritika, v níž se vymezoval proti orientaci hřebenu střechy rovnoběžně s náměstím, „*ač by úmyslu restitučnímu odpovídal lépe hřeben k náměstí kolmý.*“³⁴⁶ Díky tomuto řešení by navíc „*nemusel býti tak vysoký*“ a „*nepřimyká by se na věž*“,³⁴⁷ což by vyhovovalo i dalšímu důležitému aspektu, jímž byla dosavadní silueta města.

Jak by ale Klub zasáhl do zbytku stavby, to už je poněkud méně jasné. V případě samotné fasády by se buď mohl omezit na prostou konzervaci, anebo by se ji mohl pokusit

³⁴⁵ Finková, Architekt Pavel Janák. Rekonstrukce památkových objektů (pozn. 338), s. 36-39.

³⁴⁶ SOKA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Klubu Za starou Prahu Radě města Klatov, 3. 6. 1921.

³⁴⁷ Ibidem.

dotvořit v souladu s rázem města.³⁴⁸ V každém případě by tak neučinil v duchu historismu, ale ve shodě s aktuální architektonickou tvorbou. Otázkou zůstává, jakou by takový hypotetický návrh Klubu získal odezvu ve městě a jak by se zamlouval Karlu Hostašovi a Ferdinandu Vaňkovi. Ti, jak se zdá, byli k soudobé architektuře poněkud skeptičtí. Alespoň tak to zaznívá v článku, který sice ani jeden z nich nepsal, ale prokazatelně prošel Hostašovou kontrolou.³⁴⁹ Zde se v souvislosti s klatovskou radnicí přímo uvádí:

„Nevíme, jak by si počínali naši moderní architekti, kteří ztratili už dávno smysl pro všechny krásy starých věčně krásných slohů, nedocilující v nových směrech pozoruhodných výsledků. A klatovskou radnici modernisovati po stránce architektonické nebylo možno! Tak se snad mohlo státi při zcela novém půdorysném řešení, ale na jiném místě města, než je klatovské náměstí, které by jinou architektonickou úpravou jmenovitě v sousedství Černé věže prostě nesneslo.“³⁵⁰

V podobném duchu se zřejmě nesly také jejich úvahy o rohovém domu na náměstí (tehdejší Slávie), jenž měl být uzpůsoben pro potřeby spořitelny. I v tomto případě si Hostaš a Vaněk, jak zaznívá z Duchoňova dopisu, přáli, aby byla adaptace provedena právě Fantou.

„Pan dr. Hostaš mi řekl, že on, p. prof. Vaněk a páni ze spořitelny se velmi potěšili Vaším své doby učiněným sdělením, že se Vám podařilo řádně vyřešiti adaptaci domu „Slavie“ pro účely Spořitelny; všichni páni zejména p. dr. Hostaš právem předpokládají, že touto adaptací ráčíte vzhled našeho náměstí po stránce umělecké povznést a doplniti s ohledem na provedenou dostavbu radnice a restauraci děkanského kostela.“³⁵¹

³⁴⁸ Tato možnost je však asi o něco pravděpodobnější, neboť si musíme uvědomit, že radnice byla před opravou fasádově propojena se sousedním domem. V rámci nového projektu, obzvláště pokud by počítal se samostatným štítem pro radnici, by však byla tato situace neudržitelná, a tak by bylo nutné vyřešit i oddělení fasád. Pohledem Klubu by se však (analogicky k Pelhřimovu) mohlo jednat o napravení rázu města tam, kde byl až v 19. století poškozen.

³⁴⁹ SOKA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Bedřicha Duchoně Josefu Fantovi, 12. 1. 1925.

³⁵⁰ Adolf Smolák, Klatovská radnice, *Klatovské listy* XXXIX, 1925, č. 2, 9. 1., s. 2.

³⁵¹ SOKA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63, dopis od Bedřicha Duchoně Josefu Fantovi, 2. 1. 1925.

O tom, jak by adaptace v podání Fanty mohla vypadat, si lze udělat dodnes jasnou představu, neboť se naštěstí dochovaly plány³⁵² v AAS NTM.³⁵³ Fantova vize ale nakonec uskutečněna nebyla, neboť byl projekt odsunut a realizován až v polovině třicátých let. V té době však již podle plánů Freiwalda a Böhma, kteří nakonec spořitelně vtiskli funkcionalistickou podobu.³⁵⁴ Poněkud ironicky tak zpětně vyznívá dopis od Bedřicha Duchoně, který ještě v roce 1928 Fantovi psal:

„Já ze svého stanoviska rád bych viděl, kdyby i tato práce byla Vám, slovnutný pane profesore svěřena – a p. Dr. Hostaš by to také rád viděl... Nemohu si představit, že by mohla na tak význačném místě později povstati moderní bednovitá stavba, jejíž estetické hodnoty bude teprve třeba objevovati.“³⁵⁵

³⁵² Na jednom z nich se sice tužkou objevuje datace 1898, ale z té doby plány s největší pravděpodobností nepocházely. Neodpovídá to ani dochované korespondenci, ani faktu, že dané místo získala spořitelna, pro níž byly plány podle nápisů prokazatelně určeny, až ve 20. letech. Datace byla doplněna pravděpodobně o dost později a zvolena zřejmě podle počátku rekonstrukce děkanského chrámu, jehož průčelí (již ve své nové podobě) se na jednom z plánů rovněž objevuje.

³⁵³ AAS NTM, Fanta 10, balík 52.

³⁵⁴ Magdaléna Krejčová, *Spořitelna v Klatovech, Pars pro toto V*, 2006, č. 8, s. 16-25.

³⁵⁵ AAS NTM, Fanta 10, karton 110, dopis od Bedřicha Duchoně Josefu Fantovi, 22. 3. 1928.

9. Závěr

Když klatovská radnice koncem první světové války vyhořela, bylo město nečekaně postaveno před nelehkou otázkou, jak s nastalou situací naložit. Doba nebyla pro stavění nikterak příznivá – za takových okolností by se nabízelo provést jen nejnútnejší opravy a uvést radnici do stavu před požárem. Přesto bylo takřka okamžitě rozhodnuto úplně jinak. Svou roli v tom jistě sehrály praktické důvody – radnice se již delší dobu potýkala s velkým nedostatkem prostoru, a tak by stejně (dříve či později) bylo nutné přikročit k většímu zásahu, jenž by tento problém vyřešil. Klíčové osobnosti, kterými byli podle všeho Josef Fanta, Karel Hostaš a Ferdinand Vaněk, se však při formování idey přestavby nezaměřovaly pouze na řešení praktických otázek. Požár, který nečekaně zasáhl, pro ně otevřel příležitost, jak radnici navrátit její dřívější působivost a důstojnost, o kterou „byla v létech 1848-50 nerozumnou rukou praktických snad, ale po kráse netoužících otců města, oloupena.“³⁵⁶ Proto se rozhodli při přestavbě inspirovat její původní podobou, která se dochovala na Willenbergově rytině či epitafu Samuela Fontina. Chtěli tak bezpochyby napravit křivdy, jichž se dřívější doba na radnici dopustila, a obnovit její starobylý ráz. Za touto snahou lze rovněž vytušit Vaňkovu a Hostašovu fascinaci historií, které se s nadšením věnovali, ačkoliv ani jeden z nich nebyl původním vzděláním historik,³⁵⁷ a která se projevila i v koncipování výzdoby.³⁵⁸ Jejich cíle však nebyly formovány pouze láskou k minulosti, ale také dalšími životními zkušenostmi a názory, na které měla jistě velký vliv druhá polovina 19. století, v níž prožili nejen své mládí, ale i podstatnou část svého života. Cíl, který si zvolili, vedl v konečném důsledku k užití novorenesance, tedy stylu, jenž v architektuře dominoval v druhé polovině 19. století. Vliv tehdejší doby můžeme rovněž spatřovat i v jejich památkovém přístupu, který – jak se zdá – vycházel do značné míry z myšlenek spojených s restaurační metodou. Dříve než však stačili přistoupit k realizaci svých záměrů, zvedla se proti plánované přestavbě vlna kritiky, v jejímž čele stál Klub Za starou Prahu. Došlo zde ke střetu dvou rozdílných generací a jejich názorů. Představitelé Klubu, mezi nimiž byl

³⁵⁶ Smolák, Klatovská radnice (pozn. 350), s. 1.

³⁵⁷ Hostaš sice studium historie zvažoval, ale nakonec se z praktických důvodů rozhodl pro práva. Oba dva však, jak sami vzpomínali, měli afinitu k dějinám již v útlém věku.

³⁵⁸ Výzdoba, jejímž podstatným rysem byla historie města a mravoučná sdělení, je dokladem toho, že radnice v jejich pojetí měla k svému okolí jasně promlouvat a přinášet určité poselství. Proto lze uvažovat nad tím, že i jejich další volby týkající se stavby byly vedeny s určitým ohledem na jejich symboliku.

nesporně výraznou osobností Zdeněk Wirth, prosazovali již delší dobu konzervační metodu, jež nebyla slučitelná s dřívější tradicí restaurací. V kritice ze strany Klubu dále zřetelně zaznívají myšlenky související s fenoménem maloměsta, jímž se u nás Wirth jako první odborně zabýval. Právě na základě tohoto fenoménu lze vysvětlit zásadní odpor Klubu proti zvýšení radnice, jež by z jejich pohledu ohrožovalo jedinečný ráz maloměsta. Fantův projekt byl pro Klub nepřijatelný, a tak proti němu jeho členové bojovali všemi možnými prostředky – publikovali v tisku, klatovské městské radě opakovaně zaslali své odmítavé stanovisko a ke stejnému kroku se jim podařilo přesvědčit i několik dalších spolků. Jejich akce v Klatovech nezůstala bez odezvy a snad to v jistou chvíli vypadalo, že Klub uspěje a Fantův projekt zastaví. Navzdory všem snahám se jim to však nakonec nepodařilo svrhnout, a tak byla přestavba provedena podle původních intencí, dle návrhu Josefa Fanty.

Klatovská radnice však nebyla ani prvním, ani posledním případem, kdy došlo mezi Klubem a Josefem Fantou ke střetu. Vzájemná nevráživost měla zcela jistě mnohem hlubší kořeny, jež by stály za další zkoumání. Stály za nimi ryze názorové neshody, anebo se jednalo o něco více? Cenným pramenem a možným výchozím bodem zkoumání by v tomto ohledu mohla být rubrika Krása Prahy, jež byla zavedena v *Architektonickém obzoru* v únoru roku 1913. Podle slov redakce měla vzniknout zejména proto, že jim přicházela na dané téma řada příspěvků („zprávy, dobře miněná upozornění, polemiky, články krátké i delší“), kterým však ve většině případů nemohli doposud popřát místa. To prý si nemohli „nadále srovnati se svědomím,“ a proto zřídili novou rubriku, která měla přinášet „směs poznámek, zpráv, referátů, které při největší rozmanitosti půjdou za stejným cílem, za touhou zachování, obhájení a rozpoznání krásy Prahy.“³⁵⁹ V Klubu však tento názor rozhodně nesdíleli. Zprvu prý „s radostí uvítali pomocné ruce“, neboť se dosud v tomto ohledu věnoval Praze téměř jen jejich klubový Věstník, záhy prý však zjistili, že „rubrika „Krása Prahy“ má zcela jiný a předem určený směr, že mají v něm býti na prvním místě soustředěny útoky na náš Klub.“³⁶⁰ Ať už za zřízením rubriky stály jakékoliv pohnutky, je pravdou, že se hned mezi prvními příspěvky objevily zprávy, které narážely na činnost Klubu. Ačkoliv nebyli autoři v Kráse Prahy uváděny plným jménem, ale ve většině případů pouze iniciálami (či spíše šifrou, která je připomínala), byl Klubem za autora těchto článků (podepsaných „J. S.“) označen Josef Fanta.³⁶¹ Ten mezi příspěvatele rubriky bezesporu patřil, což potvrzuje mimo jiné článek

³⁵⁹ Krása Prahy, *Architektonický obzor* XII, 1913, s. 16-17.

³⁶⁰ Krása Prahy, *Za starou Prahu* IV, 1913, č. 2-3, 6. 5., s. 17.

³⁶¹ Ibidem.

s názvem *Naše viny*, v němž reagoval na výtky Klubu vůči rubrice a pod nímž byl uveden celým jménem.³⁶²

Vzhledem k okolnostem, že se články v rubrice často týkaly památek, mohly by být rovněž cenným pramenem i pro hlubší poznání Fantových názorů z oblasti památkové péče. V první řadě by však bylo nutné rozklíčovat, pod jakou šifrou (či dost možná šiframi) Fanta publikoval. V tomto ohledu bych ráda upozornila na některé dokumenty, které jsem při bádání v pramenech našla a které by Fantu mohly spojovat také s texty vydávanými pod písmenem S. Právě pod ním byla roce 1926 v *Časopisu československých architektů* (dřívější *Architektonický obzor*) otištěna zpráva o přestavbě klatovské radnice.³⁶³ Pro Fantovo autorství by mluvilo již samotné téma článku, s jistotou jej však můžeme potvrdit díky separátu, jenž se dochoval v pozůstalosti Karla Hostaše.³⁶⁴ Zde ve věnování přímo zaznívá:

„Architekt profesor Jos. Fanta, stavitel obnovené radnice Klatovské věnoval Dr. Hostašovi dne 18/X 1926 svoji práci „Klatovská radnice“ ...“³⁶⁵

Za další prozkoumání by stály rovněž vazby Klubu na Klatovy – i ty by mohly vést k zajímavým objevům. Jak vyplývá z klubového Věstníku, Klatovy patřily k jedněm z prvních měst, s nimiž bylo jednáno o založení venkovského odboru (1910).³⁶⁶ Zřejmě bez úspěchu, neboť tato otázka znovuožívá v podobné době jako kauza opravy radnice.

Zatímco Fantovy vztahy s Klubem byly jednoznačně velmi zatížené, Vaňkovi a Hostašovi nikoliv. Navzdory tomu, že se za Fantovy návrhy postavili a pomohli je prosadit, nebránilo to Klubu, aby oba muže roku 1925 vybrala mezi pětatřicet osob, které byly navrženy, aby byly za své zásluhy jmenovány zakládajícími členy Klubu.³⁶⁷ Těmi se skutečně stali, jak dokládá mimo jiné jmenovací listina v Hostašově pozůstalosti či několik členských průkazek v té Vaňkově.³⁶⁸ Svou roli v tom jistě sehrál Zdeněk Wirth, který již

³⁶² Josef Fanta, *Naše viny*, *Architektonický obzor* XIII, 1914, s. 104-112.

³⁶³ S. [Josef Fanta], *Klatovská radnice*, *Časopis československých architektů* XXV, 1926, s. 87-97.

³⁶⁴ Dalším potvrzením je i korespondence mezi Fantou a městským stavitelem Duchoněm, od něhož získal některé podrobnosti pro svůj text (více viz SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63).

³⁶⁵ VMH Klatovy, Archiv, Písemná pozůstalost Karla Hostaše, karton N53, separát článku *Klatovská radnice* (viz pozn. výše).

³⁶⁶ Prvé dva odbory Klubu na venkově, *Za starou Prahu* I, 1910, š. 2, s. 15.

³⁶⁷ Stenografický zápis o slavnostní schůzi Klubu za Starou Prahu, konané dne 11. března 1925 ve velké zasedací síni radnice Staroměstské, *Za starou Prahu* XI, 1926, č. 1-6, s. 23.

³⁶⁸ Viz VMH Klatovy, Archiv, Písemná pozůstalost Ferdinand Vaňka, karton N1; VMH Klatovy, Archiv, Písemná pozůstalost Karla Hostaše, karton N25.

dříve kupříkladu na jednání domácí rady upozorňoval, „že Dr. K. Hostaš v Klatovech oslavuje v těchto dnech svou 70. Usneseno zaslati mu blahopřání.“³⁶⁹ Wirth si, jak vyplývá ze vzájemné korespondence, Vaňka a Hostaše vážil a velmi oceňoval jejich odbornou práci. Dovolím si uvést jen jeden příklad za všechny, z roku 1929, kdy Wirth gratuloval Hostašovi k jeho jubileu. Zde přímo píše:

*„Bez dlouhých slov mohu snad říci, že víte sám nejlépe, jak si Vás vážím a jak Vás mám rád. Náš poměr vždycky byl srdečný, přes to, že někdy uplynulo mnoho času, než jsme se znovu sešli. Mohu říci, že mi jako začátečníkovi Vaše práce byly nejlepším vodítkem a že všechno, co vyšlo od Vás a ze spolupracovníků s prof. Vaňkem, stavím vysoko pro velikou kritičnost.“*³⁷⁰

„Josef Fanta a klatovská radnice“ je téma, které otevírá řadu dalších otázek. Neboť i v regionech, a nejen v centrech se řeší zajímavé otázky doby. Sympatické je, jsou-li jako v případě přestavby klatovské radnice řešeny koncepčním, ne-regionálním, ne-provinčním způsobem, spoluprací s předními odborníky své doby, třeba i v ostré diskuzi nadregionálního charakteru.

³⁶⁹ Archiv Klubu Za starou Prahu, Zápis ze schůze domácí rady, 5. 3. 1924.

³⁷⁰ VMH Klatovy, Archiv, Písemná pozůstalost Karla Hostaše, karton N17, dopis od Zdeňka Wirtha Karlu Hostašovi, 16. 3. 1929.

10. Seznam použité literatury:

- Adolf Smolák, Klatovská radnice, *Klatovské listy* XXXIX, 1925, č. 2, 9. 1., s. 2-3
- Alois Riegl, *Moderní památková péče*, Praha 2003
- Antonín Engel, Nové úkoly Klubu Za starou Prahu, *Za starou Prahu* VII, 1920, č. 1-2, 4. 11., s. 1-3
- Bedřich Duchoň, K přestavbě klatovské radnice, *Šumavan* LIII, 1921, č. 40, 25. 5., nepag.
- Daniel František Voříšek, *Ohnivá lamentace. Pláč a nařikání král. města Klatov dne 8. měsíce juli 1689* (opis uložený ve VMH Klatovy)
- Dobroslav Líbal, Stoleté ohlédnutí, in: Kateřina Bečková, *Sto let Klubu Za starou Prahu 1900-2000: jubilejní sborník*, Praha 2000, s. 12-22
- Dva názory o restauraci památek, *Styl* I, 1909, s. 63-64
- Emanuel Poche, O stavebním a historickém vývoji Staroměstského náměstí, *Umění* XXXVI, 1988, 386-399
- Ferdinand Vaněk – Karel Hostaš – František Adolf Borovský, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese klatovském*, Praha 1899
- Ferdinand Vaněk, K přestavbě starobylé klatovské radnice, *Šumavan* LIII, 1921, č. 43, 4. 6., nepag.
- Ferdinand Vaněk, K přestavbě starobylé klatovské radnice, *Šumavan* LIII, 1921, č. 47, 18.6., nepag.
- Ferdinand Vaněk, K přestavbě starobylé klatovské radnice, *Šumavan* LIII, 1921, č. 48, 22.6., nepag.
- Ferdinand Vaněk, K přestavbě starobylé klatovské radnice, *Šumavan* LIII, 1921, č. 49, 25. 6., nepag.
- Ferdinand Vaněk, *Obraz města Klatov na počátku XVII. stol.*, 1940
- Hana Kábová, Zdeněk Wirth a Pelhřimov. Karel Polesný, Pavel Janák a pelhřimovský pobočka Klubu Za starou Prahu (1908-1914), in: Jiří Roháček – Kristina Uhlíková (eds.), *Zdeněk Wirth pohledem dnešní doby*, Praha 2010, s. 125-156
- Inka Pospíšilová, *Návrhy uměleckého řemesla pro liturgii v díle Josefa Fanty* (diplomová práce KTF UK), Praha 2014
- Ivan P. Muchka, Hlava čtvrtá (1526-1620), in: Klára Benešová et al., *Velké dějiny země Koruny české, Tématická řada – Architektura*, Praha 2009, s. 310-387
- Ivo Hlobil – Rostislav Švácha, Alois Riegl, „konzervace“ památek a rozklad ideje stylové jednoty, *Umění* XLII, 1994, s. 239-244

- Ivo Hlobil, *Na základech konzervativní teorie české památkové péče*, Praha 2008
- Ivo Hlobil, Osvobozující nálada Aloise Riegla, *Umění* LI, 2003, s. 501-502
- Jan Benedíkt, Historie klatovského muzea v letech 1882-1945, in: *Sborník prací z historie a dějin umění* II, Klatovy 2003, s. 89-120
- Jan Florián Hammerschmidt, *Hystorye Klattovská*, Praha 1699
- Jana Domanická, Spolupráce a přátelství Zdeňka Wirtha s Ladislavem Lábkem, in: Jiří Roháček – Kristina Uhlíková (eds.), *Zdeněk Wirth pohledem dnešní doby*, Praha 2010
- Jarmila Krčálová, Renesanční architektura v Čechách a na Moravě, in: *Dějiny českého výtvarného umění II/1*, Praha 1989, s. 6-62
- Jindra Hůrková – Hana Přerostová – Michal Tejček, Tvář středověkých Klatov, in: Lenka Sýkorová et al., *Klatovy*, Praha 2010
- Jindřich Vančura, *Dějiny někdejšího královského města Klatov*, díl 1, sv. 3, část 1, Klatovy 1928
- Jindřich Vybíral, *Česká architektura na prahu moderní doby. Devatenáct esejů o devatenáctém století*, Praha 2002
- John Ruskin, *The Seven Lamps of Architecture*, London 1849
- Josef Fanta, Klatovská radnice a Černá věž, *Šumavan* LIII, 1921, č. 43, 4. 6., nepag.
- Josef Fanta, Naše viny, *Architektonický obzor* XIII, 1914, s. 104-112
- Josef Fanta, Návrh obnovy a dostavby radnice pro král. město Beroun, *Architektonický obzor* II, 1903, č. 5, 6. 5., s. 18
- Josef Fanta, Oprava ke článku „Ochrana stavebních památek“, *Volné směry* XII, s. 358
- Josef Janovský, Klatovská radniční budova a Černá věž, *Šumavan* LIII, 1921, č. 41, 28. 5., nepag.
- Josef Marcel, *JUDr. Karel Hostaš, život představitele místní elity na přelomu 19. a 20. století* (diplomová práce), Ústav hospodářských a sociálních dějin FF UK, Praha 2006
- Karel Hostaš – Ferdinand Vaněk, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu sušickém*, Praha 1900
- Karel Hostaš – Ferdinand Vaněk, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu domažlickém*, Praha 1902
- Karel Hostaš – Ferdinand Vaněk, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu přeštickém*, Praha 1907
- Karel Hostaš, K požáru radnice Klatovské dne 8. července 1918, *Klatovské listy* XXXII, 1918, č. 30, s. 2

Karel Chytil, Ferdinand Vaněk, in: Ferdinand Vaněk, *Archa, bývala společnost mladých výtvarníků v Praze*, Praha 1930, s. 3-6

Karel Kibic – Zdeněk Fišera, *Historické radnice Čech, Moravy a Slezska*, sv. 1, Praha 2009

Karel Kibic, *Historické radnice*, Praha 1988

Karel Mráz, Dvojí starosta Karel Hostaš, in: *Sborník Hostašův: vydán v roce 150. výročí narození a 70. výročí od úmrtí zakladatele, rozmnožovatele a správce sbírek klatovského muzea JUDr. Karla Hostaše*, Klatovy 2004, s. 4-6

Kateřina Bečková (ed.), *Sto let Klubu Za starou Prahu 1900-2000*, Praha 2000

Kateřina Finková, *Architekt Pavel Janák. Rekonstrukce památkových objektů* (diplomová práce), Katedra dějin umění FF UK, Praha 1993, s. 30

Krása Prahy, *Architektonický obzor* XII, 1913, s. 16-17

Krása Prahy, *Za starou Prahu* IV, 1913, č. 2-3, 6. 5., s. 17

Kristina Uhlíková, *Zdeněk Wirth, první dvě životní etapy (1878-1939)*, Praha 2010

Ladislav Novák, Vyhláška obce města Klatov, *Klatovské listy* XXXV, 1921, č. 20, 14. 5., s. 6

Lenka Sýkorová, Klatovy v době národní emancipace, in: Lenka Sýkorová et al., *Klatovy*, Praha 2010, s. 309–365

Lukáš Valeš – Jan Jiráček – Hana Soumarová, Klatovy za první československé republiky, in: Sýkorová (2010), s. 386-423

Lukáš Valeš – Jan Jiráček, Klatovy za první světové války, in: Lenka Sýkorová et al., *Klatovy*, Praha 2010, s. 366–385

Magdaléna Krejčová, Spořitelna v Klatovech, *Pars pro toto* V, 2006, č. 8, s. 16-25

Marcel Fišer, *Umění v Klatovech*, Horažďovice 2011

Markéta Sedlmayerová, *Osobnost Josefa Fanty a jeho secesní tvorba* (diplomová práce KTF UK), Praha 2016.

Martin Horáček, *Přesná renesance v české architektuře 19. století: dobová diskuse o slohu*, Olomouc 2012

Mojmír Horyna, Architektura přísného a pozdního historismu. Čechy 1860-1890, in: Taťána Petrasová – Helena Lorenzová, *Dějiny českého výtvarného umění 3/II*, Praha 2001, s. 133-202

Národopisná výstava československá v Praze 1895, Praha [1896]

O černou věž, *Obrana Pošumaví* IV, 1921, č. 22, 3. 6., s. 2

- Pavel Domanický – Petr Urlich (ed.), *Slavné vily Plzeňského kraje*, Praha 2009
- Pavel Janák, Starobylý ráz krásného náměstí v Pelhřimově ohrožen novostavbou hôtelu, *Za starou Prahu III*, 1912, č. 5, 5. 7., s. 33-35
- Petr Kroupa, Čas a autenticita památky, *Zprávy památkové péče LXIV*, 2004, č. 9, s. 431-442
- Petr Macek, Historismus, *Svorník 8*, Praha 2010, s. 5-14
- Petr Štoncner, Zdeněk Wirth a systém státní památkové péče v období první republiky, in: Jiří Roháček – Kristina Uhlíková, *Zdeněk Wirth pohledem dnešní doby*, Praha 2010, s. 181-208
- Pochybný návrh přestavby radnice v Klatovech, *Národní listy LXI*, 1921, č. 143, 27. 5., s. 4
- Pochybný návrh přestavby radnice v Klatovech, *Pondělník*, 1921, č. 21, 23. 5., s. 4
- Prvé dva odbory Klubu na venkově, *Za starou Prahu I*, 1910, š. 2, s. 15
- Přestavba klatovské radnice, *Šumavan LV*, 1923, č. 30, 18. 4., nepag.
- Přestavba radnice odročena, *Týden I*, 1921, č. 2, 8. 7., s. 6
- Přestavba radnice v Klatovech, *Český směr XXV*, 1923, 15. 4., s. 3
- Přestavba radnice, *Klatovské listy XXXV*, 1921, č. 24, 11. 6., s. 3
- Radnice královského města Klatovy zničena požárem, *Klatovské listy XXXII*, 1918, č. 28, 13. 7.
- Robert Burian, Budova pro příjezd na zastávce Plzeň-Říšské předměstí v Plzni, *Architektonický obzor XX*, 1921, č. 3, s. 26
- S. [Josef Fanta], Klatovská radnice, *Časopis československých architektů XXV*, 1926, s. 87-97
- Saturnin Ondřej Heller, Renaissance moderních průčelí našich a vztah její k renaissanci původní, *Zprávy Spolku inženýrů a architektů v Království českém XVIII*, 1883
- Stavba nové budovy obecné a měšťanské školy v Klatovech, *Šumavan LV*, 1923, č. 25, 31. 3., nepag.
- Stavba radnice v Klatovech, *Šumavan LIII*, 1921, č. 51, 2. 7., nepag.
- Stenografický zápis o slavnostní schůzi Klubu za Starou Prahu, konané dne 11. března 1925 ve velké zasedací síni radnice Staroměstské, *Za starou Prahu XI*, 1926, č. 1-6, s. 20-24
- [Václav Prunar?], „Klub za Starou Prahu“ proti měst. radě klatovské, *Neodvislý republikán III*, 1921, č. 22-23, 3. 6., s. 7

[Václav Prunar?], Když sídlí v městě dva konservátoři, *Neodvislý Republikán* III, 1921, č. 21, 27. 5., s. 2

Velký požár v Klatovech, *Klatovské listy* XXXII, 1918, č. 24, 15. 6.

Vít Aschenbrenner, Klatovy v době předbělohorské a za Třicetileté války, in: Lenka Sýkorová et al., *Klatovy*, Praha 2010, s. 153–210

Zdeněk Fišera, *Historické radnice Čech, Moravy a Slezska*, sv. 2, Praha 2010

Zdeněk Wirth, *Antonín Wiehl a česká renesance*, Praha 1921, s. 5

[Zdeněk Wirth], komentář k překladům Dva názory o restauraci památek, *Styl* I, 1909, s. 64

Z[deněk] W[irth], K úpravě náměstí v Pelhřimově, *Za starou Prahu* IV, 1914, č. 8, 31. 1., s. 49

[Zdeněk Wirth], Ochrana stavebních památek, *Volné směry* XII, 1908, s. 242-243

Zdeněk Wirth, Předmluva, in: Karel Polesný, *Pelhřimovské brány*, Pelhřimov 1909, s. 3-4

Zdeněk Wirth, Stavební rytmus malého města, *Styl* I, 1909, s. 327-336

[Zdeněk Wirth?], Úvod k Fantově kritice („K článku pod titulem Ochrana...“), *Volné směry* XII, s. 357

Zpráva o schůzi obecního zastupitelstva, *Obrana Pošumaví* I, 1918, č. 19, 23. 8., s.

11. Seznam obrazové přílohy:

- [1] Karel Hostaš (1854-1934). Zdroj: http://g.denik.cz/21/2c/hostas_denik-630.jpg, vyhledáno: 28. 7. 2017
- [2] Ferdinand Vaněk (1849-1939). Zdroj: VMH Klatovy, pozůstalost Ferdinand Vaňka, karton N7
- [3] Josef Fanta (18ř6-1954). Zdroj: <http://www.payne.cz/3xS43787/FantaJosef.htm>, vyhledáno: 28. 7. 2017
- [4] Klatovská radnice, stav před požárem r. 1918. Reprodukce z: Martin Kříž, *Klatovy, město v proměnách času III*, Klatovy 2002.
- [5] Klatovská radnice, stav po požáru. Reprodukce z: Martin Kříž, *Klatovy, město v proměnách času I*, Klatovy 2000.
- [6] Josef Fanta, návrh klatovské radnice, počátek 20. let 20. století. Zdroj: SOkA Klatovy, AM Klatovy, balík č. 63.
- [7] Josef Fanta, klatovská radnice, 1923-24. Foto: autor.
- [8] Josef Fanta, návrh výzdoby hlavní síně klatovské radnice, 20. léta 20. století (nerealizováno). Zdroj: AAS NTM, Fanta 10, balík 84
- [9] Jan Willenberg, veduta Klatov, r. 1602 (výřez). Reprodukce z: Sýkorová, Klatovy (pozn. 7).
- [10] Epitaf Samuela Fontina, r. 1614. Reprodukce z: Sýkorová, Klatovy (pozn. 7).
- [11] Jižní fronta náměstí v Pelhřimově, stav před stavbou hotelu Rosol. Reprodukce z: Janák, Starobylý ráz krásného náměstí v Pelhřimově ohrožen novostavbou hôtelu (pozn. 340)
- [12] Jižní fronta náměstí v Pelhřimově s plánovanou stavbou hotelu Rosol. Reprodukce z: Janák, Starobylý ráz krásného náměstí v Pelhřimově ohrožen novostavbou hôtelu (pozn. 340)
- [13] Jižní fronta náměstí v Pelhřimově podle návrhu Pavla Janáka. Reprodukce z: Janák, Starobylý ráz krásného náměstí v Pelhřimově ohrožen novostavbou hôtelu (pozn. 340).

[14] Pavel Janák, Fárův dům, Pelhřimov, 1914. Zdroj:

http://i.lidovky.cz/12/023/lngal/GLU417e92_ori5lukes2.jpg, vyhledáno: 30. 7. 2017

[15, 16] Josef Fanta, návrh klatovské spořitelny, 20. léta 20. století (nerealizováno). Zdroj:

AAS NTM, Fanta 10, balík 96

[17] Jindřich Freiwald a Jaroslav Böhm, klatovská spořitelna, 1935-36. Zdroj: Krejčová, Spořitelna v Klatovech (pozn. 354).

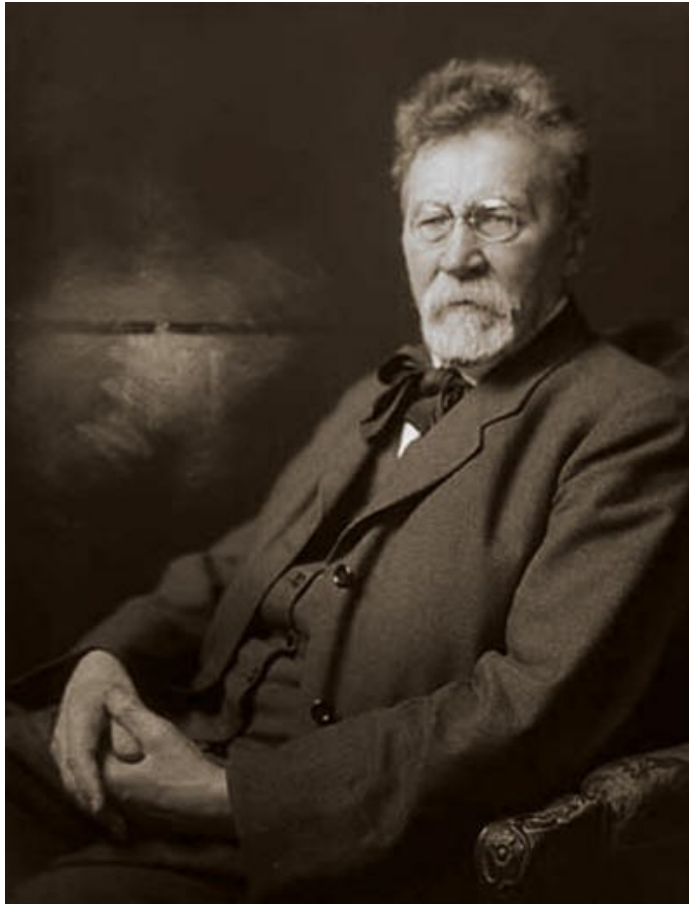
12. Obrazová příloha:

[1] Karel Hostaš (1854-1934)

[2] Ferdinand Vaněk (1849-1939)

[3] Josef Fanta (1856-1954)

[4] Klatovská radnice, stav před požárem r. 1918

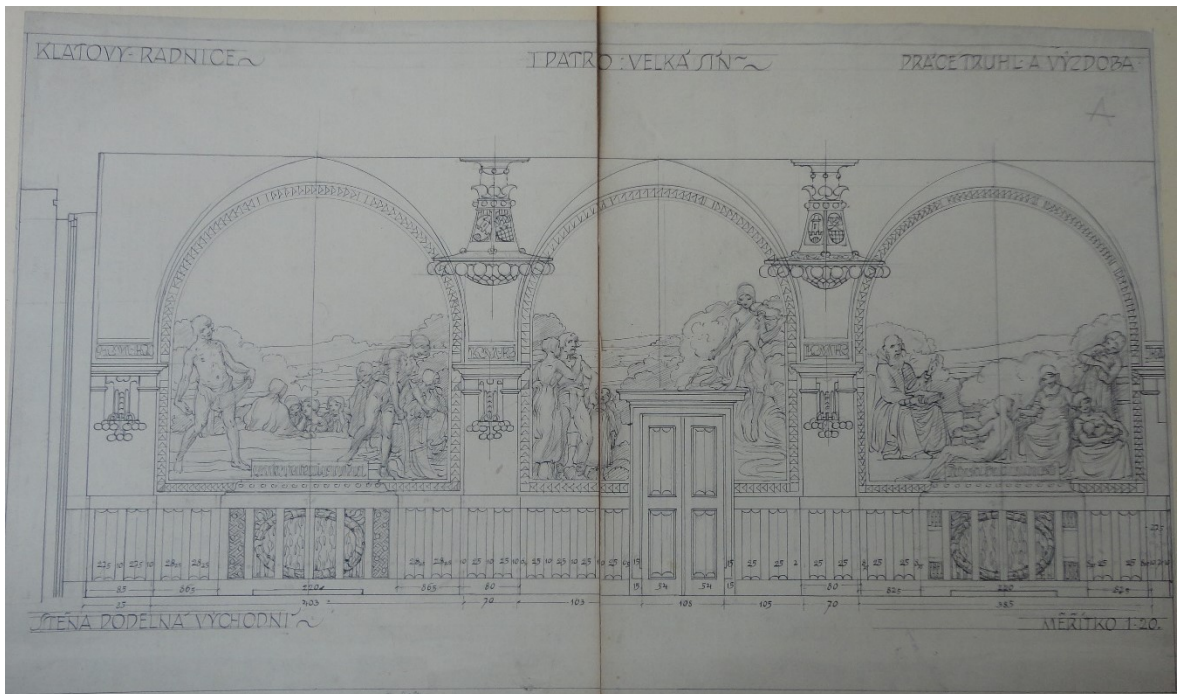
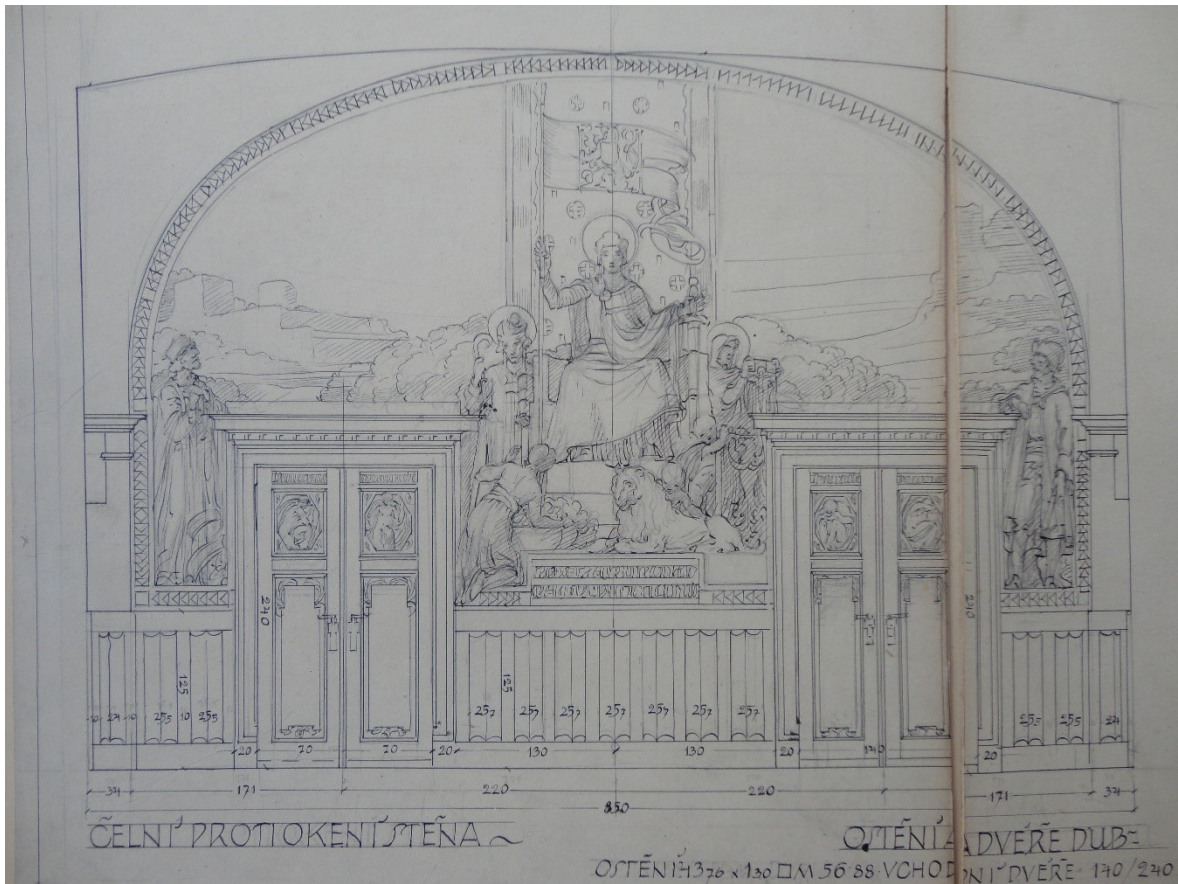
[5] Klatovská radnice, stav po požáru

[6] Josef Fanta, návrh klatovské radnice, poč. 20. let 20. století

[7] Josef Fanta, klatovská radnice, 1923-24

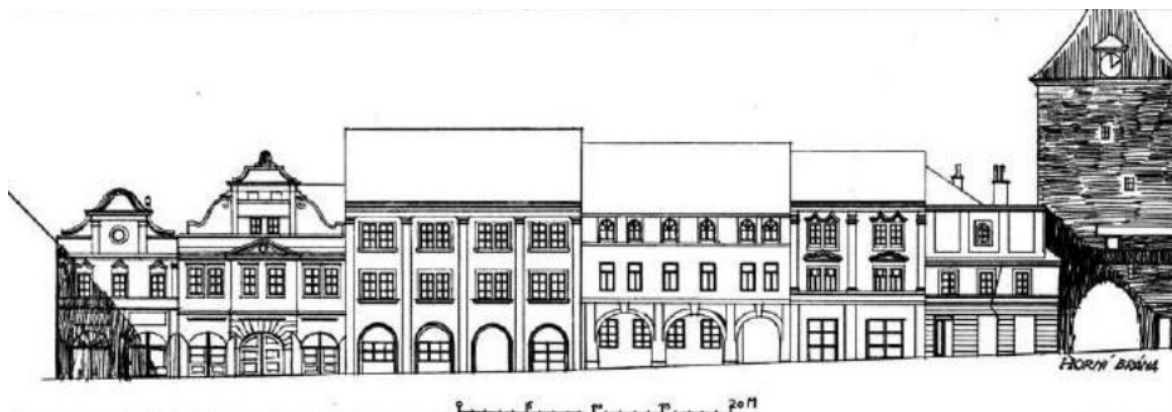
[8] Josef Fanta, návrh výzdoby hlavní síně, 20. léta 20. století (nerealizováno)

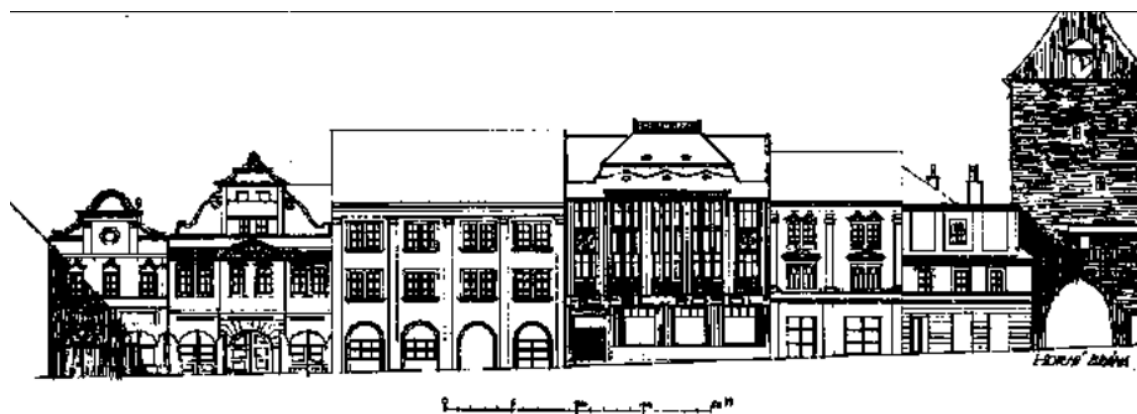
[9] Jan Willenberg, veduta Klatov (výřez), 1602

[10] Epitaf Samuela Fontina, 1614

[11] Jižní fronta náměstí v Pelhřimově, stav před stavbou hotelu Rosol

[12] Jižní fronta náměstí v Pelhřimově s plánovanou stavbou hotelu Rosol

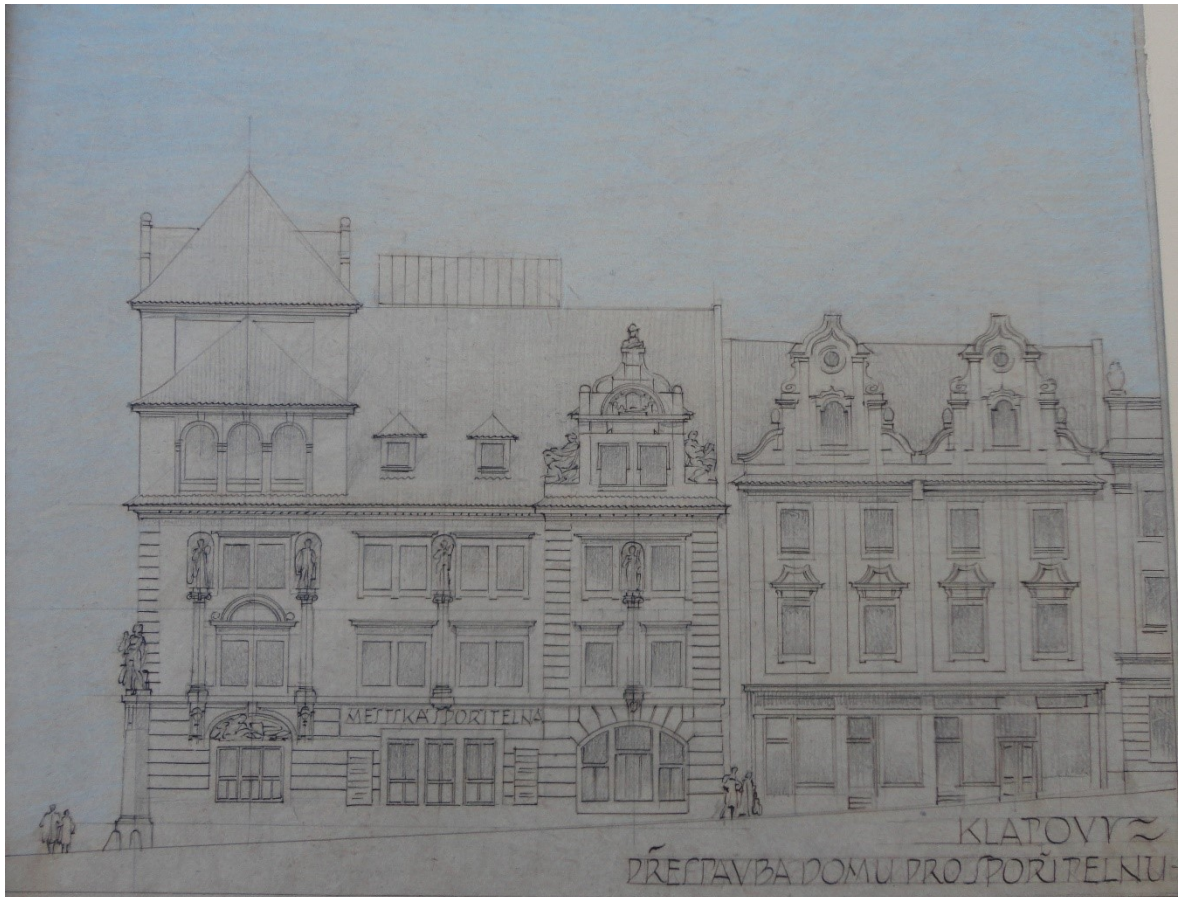
[13] Jižní fronta náměstí v Pelhřimově podle návrhu Pavla Janáka

[14] Pavel Janák, Fárův dům, Pelhřimov, 1914

[15] Josef Fanta, návrh klatovské spořitelny, 20. léta 20. století (neralizováno)

[16] Josef Fanta, návrh klatovské spořitelny, 20. léta 20. století

[17] Jindřich Freiwald a Jaroslav Böhm, klatovská spořitelna, 1935-36

13. Seznam zkratk:

SOkA, AM	Státní okresní archiv Klatovy, Archiv města
LA PNP	Literární archiv Památníku národního písemnictví
VMH	Vlastivědně muzeum doktora Hostaše
AAS NTM	Archiv architektury a stavitelství Národního technického muzea